

YÖRÜKLER

ÇALIŞTAYI

“Zor Yaşamlar”

Editör

Duygu SUCUKA

Güneydoğum Derneği Başkanı

Çalışma Destek Ekipleri**MERSİN;**

Mehmet ŞAHİN

Emekli Öğretmen

Aşkın GÜNAY

Mersin BB Kültür Dairesi Başkanı

İsmail AYDIN

Mersin BB Şube Müdürü

Hatice ÇİL

Mersin Üniversitesi

Döndü CAN

Mersin Üniversitesi

Hidayet DİNÇER

Mersinli Yörükler Derneği Başkanı

ANKARA

Alper AYDOĞAN

Güneydoğum Derneği

Halil İbrahim YAGAL

Göçeden Sarıkeçililer Derneği Başkanı

Döndü CAN

Mersin Üniversitesi

Sadberk DAŞAR

Güneydoğum Derneği

Ferhat TAŞ

Güneydoğum Derneği

Veysi SAYIN

Güneydoğum Derneği

Kitap Teknik Çalışma

Döndü CAN

Mersin Üniversitesi

Seniye ŞAYHAN

Güneydoğum Derneği

Serpil ERTEKİN

Güneydoğum Derneği

Ülker AYDIN

Güneydoğum Derneği

İÇİNDEKİLER

TOROS YÖRÜKLERİNİN YAŞAMSAL

SORUNLARI ÇALIŞTAYI	9
Panel Oturumu	10
Açılış Konuşmaları	10
Panel Sunumları	13
Çalıştay Oturumu	24
Değerlendirme ve Sonuçlar	35

YÖRÜKLERİ ZİYARET

İlk Ziyaretimiz: Seydişehir Yöresi	48
Yörük Kadının Günlüğü	49
Sarıkeçililerden İzlenimler	52
İkinci Ziyaretimiz: Mersin Erdemli Yöresi Yaylaları	63
Torosların Zirvesinde Yaşam	63

YÖRÜK ÇALIŞTAYI

Açılış Oturumu	74
Çalıştay Oturumu	80
Değerlendirme ve Sonuçlar	129

MAKALELER

Ülkemizde Ormanlık Alanlarda Hayvan	
Otlatmasının Dünü Bugünü	140
Göçerlik Eskidendi	142
Göç ve Antik Yollar	144

*Yörüklerle ilgili yapmış olduğumuz çalışmalarda destek veren,
ev sahipliği yapan, katılım sağlayan,*

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına;

Mersin Büyükşehir Belediyesine;

Mersin Üniversitesine;

Seydişehir Kaymakamlığına;

Bozkır Kaymakamlığına;

Türkiye Petrolleri Genel Müdürlüğüne;

Tarım Reformu Genel Müdürlüğüne;

Orman Genel Müdürlüğüne;

Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğüne;

Yapı İşleri Genel Müdürlüğüne;

Yörük Dernek ve Vakıflarına;

İZDER'e;

Mim Doğal Kaynaklar İnşaat Sanayi Ve Tic. Ltd. Şti'ne

Emeği geçen tüm kişi ve kurumlara;

Teşekkür Ederiz.

*Bu çalışmayı ilk nerenlerden, konuya dikkatimizi çeken kişi
benim ortaokul yıllarımdan ğretmenim, okul müdürüm,
Tarsus Kasım Ekenler Ortaokulunun ilk müdürü
Sayın Mehmet şAHİN'e
sonsuz saygılarımla.*

Duygu SUCUKA

Arkadaşlar gidip Toros dağlarına bakınız;
Eğer orada bir tek Yörük çadırı görürseniz
ve o çadırda bir duman tütüyorsa, şunu çok iyi
biliniz ki bu dünyada hiçbir güç ve kuvvet asla
Türk'ü yenemez.

K. Atatürk

TOROS YÖRÜKLERİNİN YAŞAMSAL SORUNLARI ÇALIŞTAYI

Tarih : 8 Mayıs 2015

Yer : Mersin Üniversitesi Kongre Merkezi - Mersin

PANEL OTURUMU

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Duygu SUCUKA

Sayın Büyükşehir Belediye Başkanım, Sayın Rektörüm Saygıdeğer panelistler, sevgili konuklar, sevgili Yörükler, sevgili öğrenciler ve sevgili basın mensupları Toros Yörüklerinin Yaşamsal Sorunları konulu çalışmamıza hoş geldiniz.

Güneydoğunun ekonomik ve sosyal sorunlarına dönük çalışmalar yapan Güneydoğum Derneği'nin geniş çaplı çalışmalarından birisi de Göçerlerdir. Göçer topluluklarının-aşiretlerinin yaşamsal sorunlarını birçok toplantıda dile getirdik, çözüm mercilerine raporlar sunarak çözümler istedik. O çalışmalarımızı "Göçer Çalıştayı" adlı bir kitapta topladık. Şu anda Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'nde bir çalışma yürütülmektedir. Özellikle Göçerlerin yarı iskanlarına dönük, kışlak sorununu gidermeye yönelik olarak.

Bu çalışmaları yaparken, yerleşik hayatı savunmuyoruz, göçer-yörük kültürünün yok olmasını istemiyoruz. Aksine, onların sorunlarına eğilerek daha iyi yaşam şartları sağlanması ve kültürlerinin devam ettirilmesi gerektiğini vurgulamaya çalışıyoruz.

Göçerlerle ilgili çalışmalar yaparken kendimizi Yörüklerin arasında bulduk. Bu talep Yörüklerden geldi.

Kışlaklar, yaylalar, meralar, otlaklar, ormanlar Yörüklerin ortak sorunlarıdır. Eğitimi kesintisiz alamamaları, sağlıkta hizmete geç ulaşmaları gibi birçok sorunları var. Doğuda-Güneydoğuda Göçer, Toroslarda-Batıda Yörük, aynı kesimi temsil eden ifadelerdir.

Bugünkü çalışma sonrasında Yörük mekânlarına gidip yaşamlarını kendi ortamlarında in-

Duygu SUCUKA
Güneydoğum Derneği Başkanı

celeyeceğiz. Sonrasında Ankara’da geniş katılımlı bir Yörük Çalıştayı düzenleyeceğiz. Yörüklerle ilgili tüm çalışmalarımızı bir araya getirdikten sonra Yörüklerin yaşamsal sorunlarını ve çözüm önerilerini bir kitapta toplayacağız.

Bu çalışmada bize destek veren Mersin Büyükşehir Belediyesine, Mersin Üniversitesine, tüm katılımcılara ve emeği geçen herkese teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Ahmet ÇAMSARI

Sayın Belediye Başkanı, sayın protokol üyeleri, sayın hocalarım, sayın Yörükler, dernek üyeleri hepiniz üniversitemize hoş geldiniz. Güneydoğum Derneği ve Büyükşehir Belediye Başkanlığı’nın işbirliğiyle bu toplantıyı düzenliyoruz. En başta onlara teşekkür etmek istiyorum. Bilindiği gibi Yörükler, geçimlerinin büyük kısmını hayvancılıkla sağlayan ve mevsimlere göre oba veya yaylalarda kurdukları çadırlarda yaşayan Oğuz köklerine verilen genel bir isimdir. Yörükler, Anadolu halkının büyük nüfus çoğunluğunu oluşturdular. Kökenleri Oğuzlara dayanan Yörükler Anadolu’ya geldikleri tarihten itibaren göçebe bir yaşam sürdürmüşler ve çoğunlukla da hayvancılıkla uğraşmışlardır. Aslında bu tam bir yaşam biçimi değil bir gelenek silsilesidir. Günümüze kadar az sayıda da olsa bu geleneklerini sürdürmüşlerdir. Bir arada yaşam tarzı kişiliklerine de yansımıştır. Yörükler hoşgörülü ve saygılıdır. Yüksek

yaylalarda çarşıdan pazardan uzak oldukları için ihtiyaç duydukları şeyi yine başka Yörüklerden karşılayarak imce sistemini ve paylaşmayı aktif şekilde hayatlarında gösterirler. Yörüklerin çalışkanlıkları, yaylalarda hayatlarını daha rahat sürdürmek için ihtiyaç duydukları şeyleri kendilerinin üretmelerine neden olmuştur. Bu yönüyle de üretici bir toplumdur. Bütün bu özellikleriyle aslında Oğuz dönemine ait atlı göçebe Türk kültürüne ait yaşantılarını diğer Türk topluluklarına göre çok daha uzun süre devam ettirmişlerdir. Zaman içerisinde her ne kadar büyük bir kısmı yerleşik hayata geçmiş olsa da özellikle de bölgemizde hala bu hayat biçimini sürdüren gruplar görülmektedir. Konar-göçer yaşam tarzı elbette günümüz koşullarında engellerle karşılaşacak ve bunları aşmaya çalışacaktır. Yörüklerin hangi alanlarda otlayacakları, hangi alana konacakları, göç yolları, göç sırasındaki kayıpları, sağlık problemleri gibi birçok çözüm bekleyen sorunları mevcuttur. Bugün gerçekleştirilecek bu toplantıda katılımcılar, Yörük tarihi, kültürü, karşılaştıkları sorunlarla ilgili bizi aydınlatacak, bölgemizde yaşayan bu kadim kültüre giden yola dikkatimizi çekmeye çalışacaklardır. Başkanımın da söylediği gibi bu sorunlara bilimsel yaklaşmak bu bölgenin üniversitesi olarak en başta bizim görevimiz. Bu nedenle özellikle Yörük Kültürleri Araştırma Merkezi’nin kurulması açısından fizibilite çalışmamız devam etmektedir. Eğer böyle bir merkezin oluşması mümkün olursa toplantıların daha düzenli, sorunların daha ciddi olarak konuşulması mümkün olacaktır. Bu toplantıların, sorunların çözümü için bir başlangıç olması dileğiyle, bu toplantıda emeği geçen başta Büyükşehir Belediye Başkanı ve Güneydoğum Derneği Başkanı olmak üzere herkese teşekkür ediyorum.

Ahmet ÇAMSARI
Mersin Üniversitesi Rektörü

Burhanettin KOCAMAZ
Mersin Büyükşehir Belediye Başkanı

Burhanettin KOCAMAZ

Sayın Rektörüm, değerli hocalarım, Güneydoğum Derneği'nin değerli başkanı, çok değerli Yörük kardeşlerim ve sevgili öğrenciler, özellikle unutulmaya yüz tutmuş hatta belli merkezlerde yerleşime zorlanan Yörüklerimizin bu kültürünün yaşatılması ve geçmişten geleceğe aktarırken düşünülen sorunların masaya yatırılması ve çözüm üretilmesi üzerine hazırlanan bu çalışmaya hepiniz hoş geldiniz, şerefler verdiniz. Aslında bölgede yaşayan insanların sorunlarının çözümünde, kültürün kayıt altına alınmasında, yaşatılmasında üniversitelerimize çok büyük görevler düşmektedir. Üniversitenin belli kalıplarının dışında bölgenin belli ihtiyaçlarının ve sorunlarının tespiti konusunda özellikle gayret içinde olması gerekiyor. Bugün burada değerli rektörümüzün Yörüklerle ilgili araştırma için bir paydaş olmasından büyük mutluluk duydum. Biz yerel yönetimler olarak bölgede yaşayan insanların bütün

sorunlarına el atmalı, çözüm yollarıyla ilgili bir gayretin içine girmeliyiz. Bizim de Büyükşehir Belediyesi olarak yakında hizmete girecek Yörük Müzesiyle bu çalıştayın neticesi olarak Yörüklerimize, kültürümüze bir katkı sunma düşüncemiz var. Tarsus Belediyesindeyken yaklaşık 4000 parça Yörük müzesine yönelik malzeme tedariki yapmıştık. İnşallah bunların büyük bir kısmı da bu müzelerde sergilenir.

Değerli katılımcılar Yörüklerle ilgili yerleşik düzene geçirilmesi ile ilgili yapılan çalışmalar, belki iyi niyetle yapılan gayretler ama bu kültürün yok olmasına da neden olacağı için, belki gelecekte pişmanlık duyacağımız neticelere yol açabilir. Biz Yörüklerimizin problemlerinin çözümü içerisinde onların yaşantısını daha çok insanımıza göstermek, daha çok insanımızın bu kültürden yararlanmasını sağlamak amacıyla yeni bir proje başlatıyoruz. Bu projede de Yörüklerin olduğu bölgelerde onların yaşantılarını yerinde görmek, hatta bizzat yaşadıkları yerde bu kültürü yaşamak ve yaşatmak için, onların olduğu bölgelerde ilave çadırlar kurarak bu işi turizme kazandırmak istiyoruz. Yani ister yerli ister yabancı turistler gelsinler, sırf bu havayı onlarla birlikte teneffüs etsinler ve daha yakından tespit etsinler. Yörükler gönlü geniş insanlardır. Sofrasını, ekmeğini, katığını gelen misafirleriyle paylaşmaktan çok büyük zevk duyar, onur duyar. Şayet yolunuz Toroslarda bu Yörük-Türkmen kardeşlerimizin otağına düşmüşse mutlaka siz orada en iyi şekilde ağırlanmışsınızdır. Yani sizi tanıyıp tanımamaları önemli değildir, onları tanımak için ya da yolunuz oraya düşerse gönüllerini, sofralarını sonuna kadar açarlar ve oradaki yaşantılarına ait öğeleri size sunarlar. İşte bunun bir turizm değeri olarak, bir şekilde turizme açılması insanların ilgisini de artıracak. Bu kardeşlerimize sahipsiz olmadıklarının gösterilmesi ve kültürlerine ait böyle bir desteğin verilmesinden mutlu olacaklarını biz görüyoruz, biliyoruz, düşünüyoruz.

Ülkemizin birçok bölgesindeki Yörük ve Türkmenler ısrarla bu kültürün yaşatılmasının gayretini güdüyorlar. Tabi dertleri çok sıkıntıları çok, bu sıkıntıları çözmek de bu ülkede görev yapan, bu ülkeyi yöneten insanlara düşüyor. Bu çalıştaylar da ülkeyi yöneten insanların da bu tür sorunları fark etmesine neden olacaktır. Ben böyle bir çalışmaya öncülük ettiği için Duygu Hanıma teşekkür ediyorum. Üniversitemize, Güneydoğum Derneğiyle beraber böyle bir çalışmaya ev sahipliği yaptığı için, destek verdiği için teşekkür ediyorum. Çalıştayın hayırlı ve başarılı geçmesini diliyorum.

PANEL SUNUMLARI

Tarih : 08.05.2015

Yer : Mersin Ün. Uğur Oral Kongre Merkezi A Salonu, Mersin

Saat : 10.00-12.00

Prof. Dr. Nilgün ÇIBLAK COŞKUN
Hilmi DULKADİR
Döndü CAN
Halil İbrahim YAGAL

Mersin Üni.Fen Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edeb. Böl. Başkanı / Oturum Başkanı
Mersinli Yörükler Derneği Üyesi - Araştırmacı - Yazar
Mersin Üniversitesi Türk Dili Bölümü - Öğretim Görevlisi
Göç Eden Sarıkeçililer Derneği Başkanı

Nilgün ÇIBLAK COŞKUN
Mersin Ün. FEF TDE Bölüm Başkanı

Nilgün ÇIBLAK COŞKUN: Sayın Rektör Yardımcım, hocalarım, Güneydoğum Derneği'nin çok değerli üyeleri, sayın Yörük konuklarımız ve sevgili öğrenciler, Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mersin Üniversitesi ve Güneydoğum Derneği işbirliğiyle düzenlenen ve Toros Yörüklerinin yaşamsal sorunlarının konuşulacağı panelimize hoş geldiniz.

Bu toplantıda değerli panelistlerin vereceği bilgiler doğrultusunda özelde Mersin Torosları, genelde ise Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan diğer Yörük boyları hakkında bugüne kadar pek gün yüzüne çıkarılmamış, konuşulmamış sorunları konu edineceğiz.

Toros Yörüklerinin yaşam tarzlarıyla, günlük yaşamda ya da göç sırasında karşılaştıkları sorunlarla ilgili önemli hususları, gerek panelistlerin görüşleri gerek sizin sorularınız doğrultusunda tespit etmeye çalışacağız. Ayrıca sorunların ilgili mercilere iletilmesi konusunda çözüm önerilerini tartışacağız.

Bilindiği üzere Yörükler Anadolu'ya ilk gelen Türklerdir. Özellikle 11. yüzyıldan itibaren Orta Asya'dan Anadolu'ya göç etmiş Oğuz boyu mensuplarıdır. Geçmişten günümüze konar-göçer yaşam tarzını benimsemiş olan Yörüklerin yaşam tarzları gereği geçim kaynakları hayvancılık olmuştur. Anadolu'ya geldikleri süreç içerisinde de yüzyıllardır bu yaşam biçimini sürdürmüşler ve Anadolu halkının Müslümanlaştırılması ve Türkleştirilmesinde etkin rol oynamışlardır. Hatta Osmanlı'nın Balkanlardaki topraklarında güvenliğin sağlanmasında etkili rol oynadıklarını söylemek de mümkündür. Ancak yüzyıllardır konar-göçer tarzını sürdürmüş olan Yörükler, sosyo-kültürel hayattaki değişimlerden önemli ölçüde etkilenmiş ve içlerinden büyük bir kısmı geleneksel yaşam tarzlarını yani konar-göçerliği bırakarak yerleşik hayata geçmeye başlamıştır. Özellikle topraksız oymakların toprak sahibi olmaları, ekili alanların artırılmasına yönelik tarım politikası gibi nedenler dolayısıyla konar-göçer yaşam tarzını bırakmak zorunda kalmışlardır. Günümüzde Anadolu'nun çeşitli yerlerinde sayıları az da olsa bu yaşam şeklini devam ettiren Yörükler de mevcuttur. Ancak şurası bir gerçektir ki günümüz şartları, kent hayatı, Yörüklere konar-göçerliği sürdürme konusunda bir hayli sıkıntılar yaşatmaktadır.

İşte bugün bu sorunlar üzerinde konuşacağız. Çok değerli panelistlerimizin vereceği bilgiler doğrultusunda ve siz değerli konuklarımızın görüş ve önerileri doğrultusunda konuyla ilgili sorunları ve çözüm önerilerini masaya yatıracağız.

Ben konuşmamı çok fazla uzatmadan sözü panelistlere vermek istiyorum. İlk panelistimiz Hilmi Dulkadir. Kendisi Mersin Yörükleriyle ilgili bir yüksek lisans çalışması hazırladı. Ayrıca Mersin Yörükler Derneği'nin de bir üyesi. Konuşmasının başlığı "Yörük Tarihi ve Yörük Kültürü". Sözü kendilerine bırakıyorum.

Hilmi DULKADİR: YÖRÜK TARİHİ VE YÖRÜK KÜLTÜRÜ

Çok teşekkür ederim sayın başkan, sayın katılımcılar sizleri saygıyla sevgiyle selamlıyorum. Onuncu yüzyıldan itibaren uzun süreli göç dalgalarıyla Anadolu'ya gelen ve yurt edinmeye başlayan Türklerin M.Ö. 3. Yüzyılda Mete Han ile ilk göçer Türk İmparatorluğunu kurduğunu biliyoruz. Sonraki yüzyıllarda göçer Türkler Orta Asya'dan Harran Ovasına bütün Anadolu'ya oradan da Balkanlara akın ettiler. Nehirler gibi aktılar, rüzgârlar gibi geçtiler, kıtalar geçti atlarının altından. Batının bu cazibesıyla Orta Asya'dan gelen Kayı, Kınık, Bayındır gibi birçok Oğuz boylarıydı bunlar. Yeni coğrafyaya, Anadolu'ya gelen topluluklar, büyük gruplar halinde ve aynı adı taşıyan topluluklar nispeten homejen bir yapıya sahiptiler. Örneğin Dulkadir eli bir yerde, Danişmendli ulusu bir yerde, Bozulus bir yerde idi. Öyle ki, sonraki yüzyıllarda, haklarında yerleşme kararı verildiğinde bile nispeten bir arada idiler. Anadolu göçer kültürünün sosyal temelleri, aşiret halinde toplumsal örgütlenme biçiminde yatar. Sosyolojik bağlamda kan bağına, geniş akrabalık bağlarına dayalı gelenekçi, kapalı cemaat tipi toplum özellikleriyle tanınan aşiretler, aynı zamanda göçebe hayvancılık ekonomisiyle bütünleşmiş topluluklardır.

Hilmi DULKADİR
Mersinli Yörükler Derneği Üyesi

Osmanlı döneminde konar göçer toplulukların hepsinin il ya da ulus adı altında toplandıkları ve kendi içinde boy, aşiret, cemaat, oymak gibi bölümlere ayrıldıklarını biliyoruz. Halen bize varlıklarını hissettiren aşiretler bu tarihsel geçmişin günümüzdeki uzantılarıdır. Türklerin Anadolu'ya girmelerinin ardından Türkler ya da Yörük adı altında toplanan grupları işte bu konar-göçer aşiretler oluşturmaktadır. Çok kullanılan Türkmen adı hakkında kısa bir bilgi vereyim. 11. Yüzyılın başında Oğuzların İslamiyeti kabul ettikleri ve Türkmen adını aldıkları görülür. Bir görüşe göre Müslümanlar, Müslüman Oğuzlara, Müslüman Türk anlamına gelen Türkmen demişlerdir. Bazılarına göre kelime Türk-İman, bazılarına göre Türkman'dır. Bu men, man eki kelimeye kocaman, üstün, üstünlük anlamları katar. Ziya Gökalp de Türkmen-Yörük ayrımı yapmıştır. Türkmen ve Yörükler için aynı etnik unsurun iki şubesi demiştir. Divan-ı Lügat'it Türk'e göre Türkmen adının Oğuzların Müslüman olanlarına verildiği yazılır. Zeki Velidi Toğan Oğuzları göçebe, Türkmenleri yarı göçebe kabul eder. Biliyorsunuz edebiyat tarihçimiz Prof. Dr. Faruk Sümer'in Oğuzlarla ilgili geniş araştırmasında Oğuzların eş anlamı Türkmen olarak verilmiştir. Yine Ali Rıza Yalın'ın güneyde yaptığı çok geniş saha çalışmasında derlediği kitabının adı Cenupta Türkmen Oymakları'dır. Dikkat edilirse birçok araştırmada Türkmen deyimi yaygın olarak kullanılmaktadır. Oğuzların İslamiyeti kabulünden sonra Türkmen lakabını almaları ve Anadolu'ya gelişleri ve göçebe Türk unsurlarıyla hareket ettiklerini göz önünde tutan bazı kesimler, Yörük kelimesiyle Türkmen kelimesinin aynı manada kullanıldığını işaret etmişlerdir. Yörüklerle Türkmenler etnik bakımdan aynı unsurlar iselerse de Anadolu'ya geliş ve yerleşme tarihi arasındaki farklılığı ve bununla ilgili belirlenen ağız farklılığı dolayısıyla ilk bakışta biri diğerinden farklı özellikler gösteren iki etnik zümreyi karşımıza çıkarmıştır. Oysa Anadolu'da Yörük ve Türkmen adı altında bulunan Türk aşiretlerinin yaşam tarzları bu iki ismin aynı etnik grup olduğunu gösterir. Nitekim yöremizde Anamur'dan başlayıp Tarsus Namrun yaylalarını takip eden Yörüklerin göç yolunun adı Türkmen yoludur. Yöredeki adları Öztürkmenli, Keşlitürkmenli gibi adlardır. Bu da haklı görüşümüzü desteklemektedir. Yörük adının menşesine de göz atalım. Yörük adına ilk defa 13. Yüzyılda Keyhüsrev'in keşifleri sırasında rastlıyoruz. Eğridir'den söz edilirken tüm sahaların ve ormanların il ile doluğu söylenmektedir. Buradaki il sözcüğü 24 Oğuz boyundan fakat Yörük diye adlandırılan Üçok, Bozok gibi birkaç grup olduğundan söz eder.

Osmanlılar döneminde 16. Yüzyılda konar-göçer olan Türkmenlere Yörük adı verilmiştir. Yörükler hakkındaki ilk bilgiye Fatih ve Sultan Süleyman Kanunnamesinde rastlıyoruz. Yörük, Anadolu'ya gelip yurt tutan göçebe Oğuz boylarıdır. Yani Türkmenleri ifade eden bir kelimedir. Yörük kelimesi yürümekten yapılmış bir isim değildir. Bu kelime sıfattır. Aslı Yörüktür. Hiçbir Yörük bu kelimeyi yürümek manasında kullanmaz. Öte yandan Yörükler hakkında yapılan tetkikler çok azdır. Bunlar da birbirini tutmayan fikirler ihtiva etmektedir.

Anlaşıyor ki tetkiklerin çoğu esaslı ve ilmi olmaktan uzaktır. Yörükler hakkında bize ilk malumatı veren bu kaynaklar hariç son senelere kadar bu hususta Türkler tarafından yapılmış bir tetkik yoktur. İlim aleminde Yörük kelimesi ilk defa 17. Asrın sonlarında kullanılmaya başlanılmıştır. 19. asrın sonunda buradan kaçış dalgası başlamış, ikinci göç dalgası Harran'a olmuş, 1700'lerde bu isyandan kaçan Yörükler bölgemizde iskana zorlanmıştır. 1800'lü yıllarda Yörükler yeniden tekeli yöresine(Antalya) sonrada bir bölümü yakalanıp Kıbrıs'a sürülür. 1725 de Kayseri Pınarbaşı Yörüklerinin iskanları başlar. Kozandağlılar Çukurova'ya; Orta Toroslardaki yoğun Yörük toplulukları İçel'e, Antalya'ya; Isparta'daki Yörükler Taşeli'deki yaylalara yerleştirildiler. Orta Anadolu Yörükleri için 1732 de ferman çıkarılır. Halep'ten batı Anadolu'ya kadar Toros silsilesinin kasaba ve köylerine Yörük iskanı yapılır. Kıbrıs'tan sürgünden dönüşleri 1712'de başlar, 1741'e kadar sürgünler devam eder. Yörükleri zorla yerleşik düzene geçirmenin sonuncusu Çukurova'dır. Değerli dinleyiciler, Osmanlının büyük aydınla-

rından Ahmet Cevdet Paşa'nın kaleme aldığı, Yusuf Halaçoğlu'nun yayına hazırladığı 17. ve 19. Yüzyılın siyasi hadiselerini çok ilmi bir şekilde inceleyen Maruzat adlı bir eser var. Ünlü Osmanlı paşası Derviş Paşa komutasında hicri 1281 senesi Muharrem ayında 700 tabur asker, bir alay süvari, topla tüfikle İskenderun'da karaya çıkarlar. Fırka-i İslahiye adı verilir bu orduya. İskenderun'dan Kilis'e, Kayseri'ye, Niğde'ye, Çukurova'dan Sivas sınırına kadar olan bölgeye ve bu bölgedeki Yörükler üzerine bu ordu sevk edilir. Bunun nedeni bu aşiretlerin yerleşik düzene geçirilme arzusudur. Adı geçen eserde Yörükler için bir bilgi daha dikkat çekicidir. Kozanoğullarının Ahalisi Selçukilerden Varsak aşiretinden cemaatlerdir. Bunlar o zamanların askeri olup Çukurova'da kışlayıp yazın Anadolu'nun içlerindeki yaylaya giderler. Yine eserde Kozan ve Adana arasındaki kışlaklarda Avşar ve Sırkıntı adında iki büyük aşiretten bahsediliyor. Fırka-ı İslahiye Çukurova'daki Yörükleri bir yıl içinde dize getirir. Beyler Trakya'ya kadar uzak illere sürgün gönderilir. Dağlara çıkan Yörüklerin çoğunun teslim oluncaya kadar kadınları ve çocukları esir tutulur. Sonuç olarak Yörükler içinde çok büyük acı dolu yıllar yaşamış olur. Bugün ünlü halk ozanı deyişlerinden hatırlayacaksınızdır. "Ferman padişahın dağlar bizimdir" dizesi bunun ifadesidir. Ünlü Ozanın iki deyişi şöyledir:

Avşarlar'ı oyun edip sürdüler
Döneklere rütbe geldi duydun mu
Türkmenler'i top, tüfikle kırdılar
Ermeni'den casus oldu duydun mu

Aşağıda akça çığın ötünce
Katar başı mayaların sökünce
Şahtan ferman Türkmen ili göçünce
Daha da hey Osmanlı'ya aman mı?

İsyanlar sona ermiştir. Ama bunlara Dulkadir'in, Bozulusun boy ve obaları yerleştirilir. Tanzimat ve 1842 düzenlenmesiyle iskana daha bir çeki düzen verilir.

Gelelim İçel'deki Yörüklerle: İçel, Osmanlı devrinde bitmez tükenmez insan kaynağıdır. Buradan birçok bölgeye göç vuku bulmuştur. Bunlar orada zayıf düşen Türk unsurunu güçlendirmişlerdir. Daha II. Beyazıt devrinde Bozdoğan ve Bozulus olmak üzere büyük kolların Orta Toroslara Koçhisar yöresine göç etmiş oldukları görülüyor. Yine aynı devirde daha evvel birçok Yörüklerin buradan Antalya yöresine göç ettiklerini biliyoruz. Kıbrıs'ın fethinden sonra da bu adada Türk unsurunu kuvvetlendirmek için İçel bölgesinden zaman zaman Yörükler gönderilmiştir. Bugün Kuzey Kıbrıs'ta Gülnar'dan Silifke'den gönderilen Yörükleri onların ortak kültürünü bulmak mümkündür. Daha sonraki asırlarda da İçel'den mühim göçler olmuştur. Bu göçler Çukurova'ya yapılmıştır. Bu göçleri yapanlar Bozdoğanlar ve ona mensup Karahacılı oymağıdır. Bunlar Celali İsyanlarıyla nüfusu çok azalan Çukurova'daki Türk nüfusunu hareketlendirmiştir.

Nilgün ÇIBLAK COŞKUN: Sayın Hilmi Dulkadir, Yörüklerin tarihi gelişimi hakkında bilgi verdi. Türkmenlerle Yörükler arasındaki paralellığe dikkat çekti, ayrıca Yörük kültürünü tanıttı. Bu değerli bilgileri bize aktardığı için kendilerine çok teşekkür ediyorum.

Konumuz Toros Yörükleri, konar-göçerler olduğu için sırası gelmişken Karacaoğlan'ı da burada yad etmek lazım. Kendisi bu kültürün önde gelen temsilcilerindendir. Şiirlerinde belki konar-göçerlerin sıkıntılarına değinmedi ama bize bu kültürün yaşam tarzını, dünya görüşünü, özlemlerini, sevgisini, güzellerini akıcı bir üslupla dile getirdi.

Bu geleneğin bir başka temsilcisi ise Dadaloğlu'dur. Güneydeki Avşar boyunun bir mensubu olarak kendi aşiretinin yaşadığı sıkıntıları, mücadeleleri, onun kadar yoğun, onun kadar

akıcı işleyen bir başka halk şairi hemen hemen yok gibidir.

Görüldüğü üzere konar-göçerlerin yaşam tarzı, kültürü, kendi içlerinden çıkan halk şairleri aracılığıyla da günümüze kadar ulaştırılmış durumda.

Evet, ikinci konuşmacımız Sayın Döndü CAN. Mersin Üniversitesi Rektörlüğü Türk Dili okutmanı olan Döndü Can “Yayla Hayatında Verimli Yaşam ve Göç Yolları” hakkında bilgi verecekler.

Döndü CAN

Mersin Üni. Türk Dili Böl. Öğretim Görevlisi

Döndü CAN

YAYLA HAYVANCILIĞINDA

VERİMLİ YAŞAM VE GÖÇ YOLLARI

Değerli Rektör Yardımcım, değerli protokol üyeleri.

Ekim alanlarının az olduğu, orman alanlarının bu kadar sınırlandırılmadığı dönemlerde göçler toplu halde yapılmış. Bu yüzden yayla göçü büyük bir şenlik halinde yapılmış. Ama günümüzde meraların daralması, dikim alanlarının artması, orman alanlarının genişlemesi sebebiyle göçler artık bir ya da birkaç aile şeklinde yapılabiliyor. Eskisi kadar da göçe karar verme, göçü şenliğe dönüştürme eylemleri bulunmamaktadır. Şimdi Yörük denince söylenen bir dörtlük vardır:

Ekin ekme eğlenirsin
Bağ dikme bağlanırsın
Sür keçiyi çek deveyi
Gittikçe beylenirsin

Benim dedem keçileri güderken Yörüklerin özgür yaşam biçimlerini ifade eden bu dörtlüğü hep söylerdi. Yörüklerin özgür yaşamının yanında doğayı anlama yönleri benim için Yörüklerin en birincil özelliğidir. İnsanlar ne zaman doğadan uzaklaşırlarsa o zaman birtakım sıkıntılarla karşılaşıyorlar. Kampüsteki öğrencilerime hep şunu söylüyorum. Dört yıl gölgesinde oturduğunuz ağacın ismini bilmiyorsunuz. Halbuki ben dedemle keçi güderken dedem bana her ağacın gölgesinin farklı olduğunu öğretirdi. Doğadaki her bitkinin adını ve neye yaradığını da öğretirdi. Her zaman tembih ederdi “Her mevsimde çıkan ottan yiyeceksin, bir mevsim çıkan bir ottan yemezsen o yıl bir yerinden maraz çıkar kızım” derdi. Bu yüzden Yörüklerin doğayla iç içe olmalarını özellikle vurgulamak istiyorum.

Göç yollarıyla ilgili 1988 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmiş bir harita burada yer alıyor. Göç yollarının belirlenmesinde Güney ve Orta Toroslar etkili olduğu için buradaki yaylaları ve daha çok da Mersin sınırlarında kışlayan Yörüklerin yayladığı yaylaları vereceğim:

Beyşehir, Seydişehir, Bozkır (Konya) yöresi yaylaları; Akşehir yöresi Sultandağı yaylaları; Ermenek (Karaman) Hadim, Taşkent (Konya) arasında bulunan Barcın, Deve Meydanı yaylaları; Sarıveliler (Karaman) ilçesinde; Yörük pazarı, Yunt yaylası; Anamur (İçel): Kırıkkuşu yaylağı; Kırakmetler; Ulukışla (Niğde) Pozantı (Adana), Tarsus, Çamlıyayla, Erdemli, Silifke, Mut (İçel) Ayrancı (Karaman), Ereğli, Halkapınar (Konya) arasındaki yaylalar; Erdemli; Yüglük Dağı, Bolgarbozoğlan (Bulgar Bozoğlan) Karagöl, Eğriçayır, Perçemgediği, Yellibel, Silifke, Haçpınar; Gülnar; Bardat yaylası gibi.

Ben Mersin'deki Yörükleri üç sınıflamayla ele almak istiyorum:

Birinci grup yerleşik düzene geçmiş kendini köylü olarak adlandıran, göçebe hayvancılıkla

Göç yolları haritası - Milli Eğitim Bakanlığı, 1988 (Bu haritanın büyük boyu 35. sayfadadır.)

uğraşmayan, daha çok tarımla ilgilenen grup.

İkincisi tek bir göle yayla sehil (sahil) arası göçenler. Bu toplulukların kışlakları genellikle betonarme evlerdir.

Üçüncüsü tamamen her gün konup göçen yörüklerdir. Bu topluluk üç ay yaylaya göç, üç ay kışlağa dönüş olmak üzere altı ay göç eden gruplardır.

Burada vermiş olduğum haritadaki göç yolları günümüzde tam olarak kullanılmamaktadır. Belirlediğimiz göç yollarını şu şekilde verebiliriz:

- Gülnardan Seleyokuşundan Bardat yaylasına göçen Yörükler (Yeniyörükler, Gezende, Hacıbahattin)

- Silifke-Akyokuş-Mağara (Mara-Kırobası) -Yedibel Yaylası (Boynuinceli Yörükleri)
- Anamur-Kaş yolu- Kozagaç-Barçın yaylası (Güneybahşiş, Kırahmetli, Akarcalar)

Mersin denince akla yörük kültürü geliyor. Benim güneyde tespit ettiğim tam olarak göçer kültürünü devam ettiren iki topluluk var. Bu topluluklar devlet arazilerinde göçen, dikili bir ağacı olmayan iki topluluk. Birisi Sarıkeçililer, Mersin sınırları içinde kışlakları var, yaylaya Konya'ya gidiyorlar. İkinci grup Adana Ceyhan'dan Üçkapılı Yaylası'na giden yörükler. Bunların dışındaki birçok yörük zamanla yerleşik düzene geçerek arazi sahibi olmuştur. Sarıkeçililerin göç yollarıyla ilgili bilgi vermek istiyorum. Aramızda bu kültürü canlı olarak yaşatanlar da var.

Sarıkeçililerin göç yolları:

- Silifke, Aydıncık, Gülnar ve Anamur'dan başlayan göçün kolları

1. Aydıncık-Gülnar merkezden çıkış-Silifke konaklamalı- Palantepe mevkiinden Mut Köşelerli köprüsünden geçiş-Mut/Bağcağz-Kozlar Yaylası-Konya'nın yaylaları

2. Mut'un Kırkkavak köprüsünü geçerek Karaman İlinden Konya'nın Seydişehir, Beyşehir ilçelerine varış.

3. Ermenek üzerinden Karaman –Hadim ve Seydişehir-Güvercinlik yaylası son nokta.

Sarıkeçililerin Kışlakları:

- Mersinde Yörüklerin kışlakları Silifke (Yeşilovacık-Narlıkuyu mevkii), Mut'a doğru Göksu Vadisi, Anamur sahili, Gülnar.

Yörüklerin bu göç yollarında yaşadıkları sorunlara da değinmek istedim. Tabi İbrahim Bey bunu daha iyi anlatacaktır.

Sorunlardan birincisi, Yörükler göçerken göç yolu üzerindeki insanların onlara karşı olan yaklaşımları.

Bundan birkaç yıl önceki bir gazete haberinden bahsedeyim. Ben bu gazete haberini okuduğumda çok rahatsız olmuşum ve vicdanen uyuyamamışım: (Yörük Develerine Silahlı Saldırı başlıklı 16.07.2013 tarihli bir gazete haberi) *Anadolu'nun göçen son Yörük topluluğu olan Sarıkeçililerin yaşam alanlarına yönelik tehditler giderek artıyor. Yaz aylarını Konya'nın Hadim ve Taşkent ilçeleri civarındaki yaylalarda geçiren Sarıkeçililere yönelen son tehdit ise develerine yapılan silahlı saldırı oldu. Su içmek için dereye inen Sarıkeçililere ait 13 devenin üzerine pompalı tüfekle ateş ettiği öne sürülen M. A, biri ağır 5 devenin yaralanmasına, bir devenin de ölümüne neden oldu.*

Bu haberi okuduğumda ve vurulan develerin fotoğraflarını gördüğümde çok mutsuz olmuşum ve bu kültürden gelip de onların sesini duyuramıyor olmanın da vicdan azabını yaşamıştım. Yörükler göçerlerken zaten belirli bir göç yolları var ve her yıl bu göç yollarından geçiyorlar. Bu göç yollarında birtakım sıkıntılar yaşıyorlar. Hatta benim katıldığım göçlerde sadece Mersin'de değil güneydeki birçok yerde gayri resmi hayvan ve para alımı söz konusu ve bunların bir şekilde önlenememesi önemli bir sorun. Geçen hafta göçe katıldığım ailelerden bir bayan, (hayvanlarını köyün muhtarı rehin alıyor, göçlerini engelliyor) dayanamıyor eline değneği alıp muhtarın kafasına vuruyor. Bu tarz çatışmalara hiç gerek yok aslında. Bu sorunlar çözülemeyecek problemler değil. Yörüklerin yaşadığı sorunlardan birisi budur.

Bir diğeri, Yörükler göçerken karayollarını da kullanıyorlar ve göç ilerlerken sürekli araçlar geçiyor. Göç, hayvanlar sıcakta yürüyemediği için çok erken saatte başlıyor ama karayollarının olduğu noktalarda sorunlar yaşanıyor. Bunlar konuşulabilir, göç günlerinde karayollarında bir kontrol sağlanabilir ve Yörüklere yardım edilebilir.

Bu resim Yeşilovacık'tan bir limandan geçiş. Geçilen bölge gerçekten sıkıntılı. Bu tarz yerlerde hayvanların geride kalıp kalmadığını kontrol etmek de zor iş. Oğlaklarla göçüldüğü için oğlak çalılarının arasında kalabiliyor. Bu göçenler için ciddi bir problem.

Katıldığım göç sırasında, keçiyi sayamayan bir insan olduğumu anladım. Belirli bir yere gidildikten sonra hayvanlar sayılıyor. O kadar hızlı geçiyorlar ki üç hayvan, beş hayvan geçiyor. Bu sayımı görünce kendime “Ben bir keçiyi sayamayan biriyim” dedim. Bu anlamda göç yollarının iyileştirilmesi yönünde çalışmaların olması gerekli.

Yine bunlar göç yollarından örnekler:

Mut’taki göç yolundan fotoğraflar. Benim katıldığım göç sırasında dikim alanının en çok olduğu yer Mut civarıydı. O yüzden buradan göçerken hayvanları kontrol etmek oldukça zordu. Eğer tek ya da iki çobansanız kalabalık bir sürüyü bu yoldan götürmeniz kolay bir şey değildir.

Yaşam biçimi olarak çadırdaki konaklıyorlar. Konar-göçer oldukları için çadır Yörükler için çok kullanışlı bir barınak. Göçe katıldığım Sarıkeçililer’de çadırlar beş direkli. Her gün göçüldüğü için her gün kurulup toplanıyor. Eskiden evin eşyaları develerle taşınıyor-muş, hala develerle taşıyan aileler var ama yaygın olanı traktörle taşımak. Ben göçerken bir Yörük kızından çok güzel bir şey duydum. Ona “Ne farkı var traktörle devenin” demiştim. O bana “Aslında deve de iyi ama traktörden yükü indirip bindirmiyoruz, deve olsaydı her gün indirip bindirecektik” dedi. Traktör eşyaları götürüyor, hayvanları çobanlar götürüyor.

Bu fotoğrafta akşam bir aile beni konuk ediyor: Ben iki buçuk yıl Toroslarda birçok çadırı gezdim. Hepsinin çadırında onları tanımadığım halde konuk oldum. Çok samimi ve güvenli bir şekilde bu çadırlarda kaldım. Sadece onlarla tanışmam yeterliydi onların çadırlarında kalmam için.

Bu fotoğraf sabah erken saatte göçün hazırlanması. Yeni doğmuş oğlaklar ve hasta oğlaklar traktöre alınıyor. Göç sırasında da oğlaklar doğabiliyor. Göç aslında kolay bir şey değil ama keyifli.

Yaylada verimli yaşam kısmına değinmek istiyorum.

Yörükler için verimli dönem yayladır. Çünkü oğlaklar doğup büyümüştür, süt boldur, otlak çoktur. Yörükler genelde sütü peynir yaparak sattıklarını söylemektedirler. Yaptıkları peynirleri satma konusunda bir sorun yaşamadıklarını söylediler ama keçi etinin pazarı konusunda sıkıntı yaşadıklarını ifade ettiler. Dikkat edin bir restorana gittiğimizde “Etiniz dana mı koyun mu?” deriz. Yani etiniz keçi mi? diye sormayız. Bu yüzden

belki de keçi etinin pazarının oluşturulması konuşulup tartışılmalı. Keçi sütünün anne sütüne eşdeğer bir süt olduğu yönünde bilimsel çalışmalar var. Keçi sütünün nitelikli bir süt olmasının nedeni keçinin gezen bir hayvan olmasıdır. Bu yüzden çiftliklerde beslenen Sanem keçisinin sütüyle dağda gezerek otlayan keçinin sütünü bana göre aynı kefeye koyamazsınız. Toroslardaki otlayan keçiler yayladan sahile her türlü bitkiyi yiyerek beslendiğinden keçi sütünün böyle bir yararı var.

Yörüklerin sorunlarının tespit edilmesinde akademisyenlerin veya siyasilerin karar vermesinden çok bizzat kendilerinin karar vermesi, bizlerin sadece öncü olması gereklidir.

Bir diğer sorun çocukların eğitim sorunu. Çocuklar köyde bir tanıdıklarının yanında kalarak okula gidiyorlar ya da okula geç başlayıp erken bırakıyorlar. Bu da onların eğitimi için önemli bir sorun. Kışlaklarda aileleriyle kalabilirler, yaylaya çıkıldığında geçici olarak bir yurttan kalabilirler. Gezici eğitimle ilgili bazı öneriler sunulmuş dönem dönem ama sanırım herhangi bir uygulama söz konusu değil.

Çadırın kurulumu

Yörüklerin ürünlerinin tescillenmesi ve buna bağlı olarak bir pazar oluşturulması gerekir.

Yörüklerin yerleşik hayata geçmesi konuşulup hep tartışılır ama ben şunu her zaman için söylüyorum “Hadi buyrun siz yerleşik hayata geçin demek doğru bir şey değil”. Bana deseler ki “Seni bugün işten attık” yarın sabah ne yapacağımı merak ederim. Yani bu insanların birdenbire yerleşik hayata geçmesi kolay değil. Bu insanlar bu kültürün içinde doğup büyümüş hayat kültürleri buna göre oluşmuş, bundan vazgeçmeleri kolay değil. Tabi yerleşik hayata geçmek isteyenlere yerleşme imkanı sunulmalı ama bu kültürü devam ettirmek isteyenlerin de yaşamı kolaylaştırılmalıdır.

Bir de kişisel rahatsızlığım, keçilerin kulaklarına takılan küpeler. Keçiler çalılarda otlarken bu küpeler takılıp kulakları yaranıyor. Bilmiyorum bunun için başka bir yöntem bulunabilir mi? Bize göre basit gelebilir ama bana göre hayvanlar için acı veren bir durum.

Nilgün ÇIBLAK COŞKUN: Sayın Döndü Can, Toros Yörüklerinin göç yollarını tanıttı ve göç sırasında Yörüklerin ne gibi sorunlarla karşı karşıya kaldıkları hakkında fotoğraflar eşliğinde ayrıntılı bilgi verdi. Kendilerine çok teşekkür ediyorum.

Süremizi çok fazla aşmamak için sözü son panelistimiz Halil İbrahim Yagal’a bırakıyorum. Göç Eden Sarıkeçililer Derneği Başkanı olan Sayın Yagal, “Yörüklerin Temel Sorunları” başlıklı sunumunu gerçekleştirecek.

Halil İbrahim YAGAL
Göç Eden Sarıkeçililer Derneği Başkanı

Halil İbrahim YAGAL **YÖRÜKLERİN TEMEL SORUNLARI**

Değerli Hocalarım, Değerli Katılımcılar. Göç eden bir yörük olarak ve şu anda yaylasına göç etmiş olup toplantıya katılamayan Yörüklerin de selamını getirdim. Sarıkeçililer dernek başkanı olarak hepinize saygı ve sevgilerimi sunuyorum. Sagolsun kendisine teşekkür ederim Döndü Hanım bize çok fazla söyleyecek bir şey bırakmadı. Aşağı yukarı bütün Yörüklerin sorunlarının temelini dile getirdi. Bize çok az bir şey kaldı. Şu anda Yörükler bildiğiniz gibi hayvancılıkla genellikle küçükbaş hayvancılıkla uğraşan insanlardır. Karaçadırdı yaşıyorlar ve bildiğiniz gibi daha kendilerine ait yaylası ve kışlağı yok. Ben kendimden bahsedeyim. Küçükbaş hayvancılıkla uğraşıyoruz. Olduğumuz bölgenin iklimi ne göre kıl keçisi besliyoruz.

Kıl keçisinin genelde sütünün, etinin, peynirinin, yani besinsel değerinin Türkiye’de fazla tanınmaması, pazarlamada zorluk çekilmesi Yörüklerin sorunlarından birisi. Yine konup göçmelerde göç yollarında sorunlar vardır. Son çıkan Orman Otlatma Kanunuyla, şeflerin belirlediği yerlerde, belirli sürelerde, kış aylarında hayvanları otlatma müsaadesi veriliyor. Ama bu geçici olarak veriliyor. Bu yıl orada hayvanını otlattın, çocuğunu okula gönderdin. Gelecek yıl oraya geleceksin diye bir kaide yok. Bunun garantisi yok. En büyük sorunlardan birisi bu. Göç yollarına gelince; geçen yılki geçtiğin yoldan bu yıl geçemiyorsun. Niye? Çünkü ya dikim olmuştur, ya orman olmuştur veya arazi halka açılmıştır. Böyle olunca da geçemiyorsun. İstiyorum ki Konya bölgesinde de böyle toplantılar yapılsa, Yörüklerin dertleri dile getirilse de aynı konu-

ları orada da paylaştık. Konya bölgesine vardığımız zaman hayvan otlatılacak yerler sınırlı. Kendimize ait bir yer olmayınca bir bakıyorsun konacağın yerde yerli adamın biri hayvancılık yapıyor, ona bir şey diyemiyorsun. Başka bir yere konacaksın, o arazide dikim olmuş oluyor. Yani şu an yarının garantisi olmayan bir yaşantı içindeyiz. Yörükçülük bir kültürdür, Yörük bir kültürdür. Geçmişten bugüne yüzyıllardır bunu sürdürmüştür ama günümüzde sürdürecek ortam kalmadı. Bunun için bir tarafta çocuklarımızın eğitimi ayrı bir sorun. Eylülde okul açılıyor, biz Ekimde geliyoruz. 23 Nisandan sonra çocukları alıp yaylaya gidiyoruz. Sizler bunu benden daha iyi düşünürsünüz.

Sarıkeçili Yörüklerinin kaldığı belli ilçeler var:

Erdemli, Gülnar, Silifke, Aydıncık gibi. Buralarda geçici olarak ilköğretime ait yurtlar yapılabilir. İki ay Yörük çocuklarının konaklayacağı yurtlar yapılırsa bu sorun çözülebilir. Çözülemeyecek sorun yaylalara giderken yol güzergahları ve kendimize ait olmayan yaylalar.

Kışın ve yazın Yörükçülüğün yapılması isteniyorsa, göç üzerindeki kışlaklar, yaylakların bu Yörüklere tescillenmesi lazım. Bu yollar, kışlak ve yaylakların herhangi bir projeye kapatılmaması lazım. Bunun yanında tabii sürekli haneler çoğalıyor. Bu gün yaklaşık 150-200 hane var, bu 200 hane dört sene sonra 250 hane olacak. Şu anki 200 haneyi bile konup göçtüğümüz araziler kaldırmıyor. Yani yerli hayvancılar var, bizler varız, şu an araziler bu kapasiteyi kaldırmıyor.

ÇALIŞTAY OTURUMU

Tarih : 08.05.2015

Yer : Mersin Ün. FEF Salonu, Mersin

Saat : 14.00 – 18.00

Katılımcılar

Prof. Dr. Nilgün ÇIBLAK COŞKUN	Mersin Üni.Fen Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edeb. Böl. Başkanı / Oturum Başkanı
Duygu SUCUKA	Güneydoğum Derneği Başkanı
Döndü CAN	Mersin Üniversitesi Türk Dili Bölümü - Öğretim Görevlisi
Abit BACA	Mersin Orman Bölge Müdürü
Ali KEŞ	Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Gen. Müd.lüğü Şube Müdürü
İbrahim DOĞAN	Mersin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Canan DİNLER	Yapı İşleri Genel Müdürlüğü
Füsun Yasemin TAN	Yapı İşleri Genel Müdürlüğü
Tahir YILMAZ	Mersin Orman Bölge Müdürlüğü
Hidayet DİNÇER	Mersinli Yörükler Derneği Başkanı
Hilmi DULKADİR	Mersinli Yörükler Der.
Hasan DÜNDAR	Yörük Türkmen Vakfı Mersin Şube Başkanı
Halil İbrahim YAGAL	Göç Eden Sarıkeçililer Derneği Başkanı
Hilmi ÖZAYDIN	Taşeli Yörükleri Derneği Başkanı
Ferda ER	Toroslar Belediyesi
Yaşar Celal ASLAN	Aslanköy Yörükleri Derneği
Uğur AY	Aslanköy Yörükleri Derneği
Kadir KEÇEBAŞ	Emekli Öğretmen
Bayram KÜPELİ	Güneydoğum Derneği

Nilgün Çıblak COŞKUN
Mersin Ün. FEF TDE Bölüm Başkanı

Nilgün ÇIBLAK COŞKUN

Sayın Katılımcılar, Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mersin Üniversitesi ve Güneydoğum Derneği işbirliğiyle düzenlenen “Toros Yörüklerinin Yaşamsal Sorunları” konulu etkinliğimizin Çalıştay oturumuna hoşgeldiniz. Bu çalıştayda özelde Toros Yörükleri’nin sorunlarını masaya yatırarak genelde Türkiye genelinde tüm Yörüklerin yaşamsal sorunlarını tespit etmeyi, tartışmayı ve siz değerli katılımcıların katkılarıyla çözüm önerilerinde bulunmayı hedefliyoruz. Bu doğrultuda sırasıyla her katılımcıya söz hakkı vererek konuyla ilgili görüş ve önerilerini alacağız.

İbrahim DOĞAN

Mevzuatlar açısından Göçebelerin iskânı;

5543 sayılı iskân Kanunu’nun 3. Maddesinin ç bendinde göçebe tanımı yapılmıştır. *“Göçebe: Yerleşik tarımsal faaliyetler dışında kalmış, sabit ve daimi bir konuta bağlı olmadan geçimlerini göçer hayvancılıkla sağlayan, tabiat ve iklim şartlarına göre yurt içinde yaylak ve kışlaklar arasında göçen, bu hayat tarzını kadimden beri sürdüren, aralarında hısımlık ilişkileri bulunan ve hayvancılık faaliyetlerini bir grup halinde yürüten Türk vatandaşlarıdır.”*

İskân Kanununun Uygulama Yönetmeliğinde

“Göçebe gruplarının hak sahipliği

MADDE 7 – Yerleşik tarımsal faaliyetler dışında kalmış, sabit ve daimi bir konuta bağlı olmadan geçimlerini göçer hayvancılıkla sağlayan, tabiat ve iklim şartlarına göre yurt içinde yaylak ve kışlaklar arasında göçen, bu hayat tarzını kadimden beri sürdüren, aralarında hısımlık ilişkileri bulunan ve hayvancılık faaliyetlerini bir grup halinde yürüten aileler hak sahibi

İbrahim DOĞAN
Mersin Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

yapılırlar.

(2) Ancak;

a) Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendindeki tanıma aykırı olanlar,

b) Ataları ve aile ferdleri olarak kendileri Devlet eliyle herhangi bir usûl ile yerleştirilmiş olanlar, topraklandırılmış olanlar ile Kanundaki göçebelik tanımına göre hayvancılık dışında mal varlığına sahip olanlar, aile ferdleri adına tespit edilecek bu varlıklarının toplam değeri tespit tarihinde yürürlükte olan aylık asgari ücretin brüt tutarının onsekiz aylık toplamını geçenler,

c) Çadır ve benzeri ortamlarda yaşantılarını sürdürmeyenler, Kasım, Aralık, Ocak, Şubat, Mart ayları dışında kira ile olsa bile herhangi bir konutta oturanlar veya konut sahibi olanlar,

ç) **(Değişik:RG-8/5/2010-27575)** Devlet memurları, sözleşmeli olarak çalışanlar, kadrolu ve kadrosuz işçiler, kısa süreli de olsa mevsimlik ücret karşılığında çalışanlar, göçer hayvancılık ve yerleşik olmayan tarımsal faaliyetler hariç olmak üzere gelir getirici işler sebebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı olanlar veya esnaf, zanaatkar, tüccar gibi ticaret ve gelir getirici işler ile uğraşanlar veya hayvancılık dışında herhangi bir iş ile uğraşanlar hak sahibi olamazlar.

Mersin İlinde Sarıkeçili Göçebe Grubunun İskânı;

Konya, Karaman ve Mersin illeri hudutlarında göçebe hayatı yaşadığı bilinen Sarıkeçililer Göçebe Grubunun 2510 sayılı Yasa kapsamında iskân edilmek üzere etüt ve hak sahipliği çalışmaları 1980 yılından itibaren mülga İlimiz Köy Hizmetleri İl Müdürlüğünce yapılmıştır. Mahalli İskân Komisyonlarınca sonuçlandırılan, bunlardan 88 aile olarak toplam 672 kişi için şehrsel iskân istemeleri nedeniyle Karaman İl Merkezinde yaptırılan 88 adet konut tamamlanarak 2002 yılında hak sahibi ailelere teslim edilmiştir.

Kış aylarını İlimiz Aydıncık, Bozyazı, Erdemli, Gülnar, Mut ve Silifke İlçeleri sınırlarında, yaz aylarını ise Karaman ve Konya il sınırlarındaki yaylalarda geçiren, küçükbaş hayvancılıkla geçimlerini sürdüren Sarıkeçililer Göçebe Grubunun yerleşik hayata geçme talepleri; Bakanlığımız Mülga Afet İşleri Genel Müdürlüğünün 13/11/2008 tarih ve 13317 sayılı yazısı ekinde gönderilen 31/10/2008 tarih ve 5141 sayılı Bakanlığımız Makam oluru ile ilk hak sahiplik tarihinde (1980) bekar olarak aileleri ile birlikte İskân gören ancak sonra evlenerek 5543 sayılı Kanunda tanımlanan aile hüviyetini kazananlar ile hak sahiplik tarihinden sonra doğup şu an yine kanunda tanımlandığı şekliyle aile hüviyeti taşıyanlar için yeniden hak sahiplik çalışması başlatılması ve söz konusu ailelerin göçebe olmaları ve hayvancılıkla iştigal etmeleri göz önüne alınarak yalnızca **tarımsal iskân uygulamasının yapılması uygun görülmüştür.**

Bu koşullar altında devlet eliyle iskân isteyen aile temsilcilerinin, Müracaat edebileceği ilan edilmiştir. Toplam 212 Aile müracaat etmiştir. Hak Sahipliği için İlçelerde Hak Sahibi Komisyonları kurulmuştur. İlimiz sınırları içinde Göçebe belgeleri düzenlenmiştir. Müracaat edenlerin SGK ve Tapu kayıt sorguları yapılmıştır. İskan Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin 7. Maddesinde Değişiklik yapılmasına dair Valiliğimiz (mülga Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü) görüşü Bakanlığımıza sunulmuş ve yönetmelik değişikliği Bakanlığımızca onaylanarak 31/07/2009 tarih ve 27305 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Sarıkeçili Göçebe Grubu ile alakalı olarak 5543 sayılı İskân Kanunu'nun Geçici 7. Maddesinde "Mülga 2510 sayılı Kanun hükümlerine göre Sarıkeçili göçebe grubuna mensup göçebe oldukları gerekçesiyle ve tarım dışı olarak Karaman ilinde iskân edilip, kendilerine taşınmaz verilen ailelerden, evlenmek suretiyle ayrılanlar ile sonradan doğup göçebelik ile ilgili şartları haiz olanlardan, 12/1/2009 tarihinde yapılan iskân duyurusu neticesinde hak sahibi olarak

kabul edilen aileler, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altmış gün içinde müracaat etmeleri hâlinde bu Kanun kapsamında hak sahibi olarak kabul edilebilirler.” denilmektedir.

Yasada belirtilen süre içerisinde Müdürlüğümüze müracaat eden ailelerin durumları incelenerek Mahalli İskân Komisyonu tarafından başvuru-
ruda bulunan ve iskân şartlarını sağlayan ailelerin hak sahipliği karara bağlanmıştır. Sarıkeçili Göçebe Grubunun iskânından toplam 86 aile hak sahibi olmuştur.

Sarıkeçili Göçebe Grubu Tarımsal amaçlı olarak Karaman İlinde İskân edilmek istediklerinden yer seçimi işlemleri Karaman Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Ülkemizde yaşayan son göçebe topluluğu olarak bilinen SARIKEÇİLİLER GÖÇEBE GRUBU’nun tarımsal olarak iskân edilmesi neticesinde çağdaş ve modern topluma yakışır bir yaşam tarzına kavuşmuş olacaklardır.

SARIKEÇİLİLER GÖÇEBE GRUBU HAK SAHİBİ OLAN AİLELER		
SIRA NO	İLÇESİ	TOPLAM HAK SAHİBİ AİLE
1	AYDINCIK	15
2	BOZYAZI	0
3	ERDEMLİ	12
4	GÜLNAR	16
5	MUT	16
6	SİLİFKE	27
	TOPLAM	86

Canan DİNLER

Çevre ve Şehircilik Bak. Yapı İşl. Gen. Md.lüğü

Fusun TAN

Çevre ve Şehircilik Bak. Yapı İşl. Gen. Md.lüğü

Canan DİNLER

Bugün uyguladığımız iskan kanunu 1934 yılında oluşturulmuş bir kanun. Mevzuata göre amaç kesin olarak tarımsal-kentsel iskan. Bu mevzuata göre devletin yerleştirdiği arazilerde tarım ve hayvancılık yapılabilir. Bu arazilerde yerleşik hayvancılık anlayışı benimseniyor. 2006 yılından önce 1 aya kadar sigortalı olan göçerler devlet tarafından iskan ediliyordu. 2006 dan sonra 5500 sayılı kanuna göre bir günlük bile sigortası olan göçerler iskan edilemiyor.

Fusun Yasemin TAN

Ben İbrahim Bey ve Canan Hanım’ın söylediklerine ek olarak sadece şunu söylemek istiyorum: Bakanlığımızın 5543 sayılı yasanın 16. Maddesi gereği göçerleri yerleşik düzene geçirmek ilk önceliğimiz.

Halil İbrahim YAGAL

Halil İbrahim YAGAL
Göç Eden Sarıkeçililer Derneği Başkanı

Bizim kıl çadırlarda yaşayan bir topluluk olarak ilk sorunumuz, yaylak ve kışlaklarımızın belirgin olmamasıdır. Bugün Türkiye’de Yörüklerle ilgili her kurumun kendine göre ayrı birer projeleri var. Orman Bakanlığı ayrı, Kültür Bakanlığı ayrı vb. hareket ediyor. Ekilmeyen ve mera olarak kullanılan arazilere su geliyor. Su geldikten sonra bu araziler dikim alanına dönüşüyor. Bir yıl göçtüğümüz yere diğer yıl dikim alanı olduğu için göçemiyoruz. Her geçen gün meralar daralıyor. Bu nedenle hayvancılık yapılan mevcut arazilerin mera olarak devlet tarafından tescillenmesi gerekiyor. Böyle bir uygulama yapılırsa bizler de her yıl nereye göçeceğimizi bilebiliriz. Bununla birlikte yerli hayvancılık da Yörüklerin merasını daraltıyor. Köylüler de bizim gibi hayvan beslemeye başlayınca kendi köylerindeki meralara konmamıza izin vermiyor.

Bugün otlak arazilerinin kalmaması sebebiyle bazı göçerler tarafından hayvancılığa dayalı bir iskan isteniyor. Göçerlik devam ettirilse bile en azından bir yerleşim yerleri olsun. Özellikle yaşlılar için bu önemli bir ihtiyaç. Belirli yaşa gelmiş kişiler sürekli göç halinde yaşamakta zorlanıyorlar. Yerleşik bir arazi verilmesinin yanında göçü devam ettirmek isteyenler için yaylak-kışlaklar sabitlenmelidir. Ayrıca mera alanları daraldıkça göçerlere araziler yetmemekte. Devlet meraları belirledikten sonra çadırları da bu meralara göre sınırlandırılmalı. Her geçen gün aileler çoğalıyor. Haliyle bu da meraların daralmasına neden oluyor. Bugün yaklaşık olarak 200 (yaklaşık 1000 kişi) Sarıkeçili ailesi göç ediyor. Zamanla evlenen çocuklar çadırını ayırıp kendi sürüsünü oluşturacak. Bugünlerde bazı mera alanları sulama projesi altına alınıyor. 3 (üç) yıl içerisinde buralar tamamen dikim alanı olacak ve Yörükler için sıkıntılı bölge haline gelecek.

Devletin günümüzde hayvancılıkla ilgili bir politikası yok. Sadece doğum yapan hayvanlara devlet tarafından teşvik veriliyor. Kıl keçisi ürünleri ülkemizde tanınmıyor. Keçinin ürünleri ile ilgili pazar sorunumuz var.

Bir diğer sorunumuz çocukların eğitimi. MEB tarafından çocukların okuldan erken ayrılmalarına ve geç başlamalarına izin veriliyor ama bu çocukların derslerden geri kalmasına neden oluyor. Devlet tarafından bu sürelerde kalmaları için bölgesel bir yurt yapılabilir.

Hilmi ÖZAYDIN

Hilmi ÖZAYDIN
Taşeli Yörükleri Derneği Başkanı

Yörüklerin bugün eğitim-ikamet-satış-sağlık-orman gibi birçok sorunu var. Bu sorunlar devletin sorunu ve devlet çözüm bulmalı. Biz dernek olarak bu konularda bir şey yapamayız. Biz dernek olarak öncü olduk. 2014 yılında Toros Yörüklerinin mallarını topladık, hayvanlarını veterinerlere götürerek ilaçlattık. Dönüşte Yörüklerin hayvanlarının bir kısmı Toroslar belediyesi tarafından satın alındı. Bunların yanı sıra Yörük kültü-

rünün tanınması açısından şenlikler yapılıyor. Öğrencilere burslar veriliyor. 100(yüz) Yörük çocuğuna ayda 100 TL ödeniyor.

Ferda ER

Bugün Toroslar belediyesi olarak Yörük kültürüne ilgili şenlikler yapılmakta. Yakın zamanda bir Yörük müzesi de belediyemiz tarafından açılacak.

Kadir KEÇEBAŞ

Ben Bozdoğan Yörüklerindenim. Bugün dünyada nesli tükenen birçok şey koruma altına alınıyor. Kelaynak kuşları, Karetta Karetalar gibi. Yörük kültürü bu anlamda bir değer görmüyor. Bu kültürü nasıl yaşatırız? Nasıl gelecek kuşaklara aktarırız? Bunlar önemli sorular.

İskan yasamız tarım için 20 dönüm, yerleşik hayvancılık için 5 dönüm arazi gerekliliğini bildirir. Bu miktarda araziye bir bölgede veya bir arada temin edemeyen devlet, göçerleri iskan edememektedir.

Dağınık alanlarda olmasını da göçerler istememektedir. Böylece devlet iskan yapamamaktadır.

Yörüklerin Kültür Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı gibi birçok bakanlıkla ilgili sorunları var. Bugün Yörüklerden göç etmeleri için belge isteniyor. Bu belge için devlete para ödeniyor. 400 keçisi olan 400 lira para ödüyor. Bu da aslında ciddi bir rakam.

Hayvanlara aşı yapılıyor. Aşı yapılmasına gerek yokken bu yapılıyor. Hasta olmayan hayvana niçin aşı yapılır. Hastalanınca zaten Yörükler kendi bilgileriyle hayvanlarını tedavi edebiliyorlar. Geleneksel tedavi yöntemlerini kullanmaları daha doğru. Keçilere yapılan bu aşılar sütün ve etin kalitesini bozuyor. Çoğu zaman keçinin oğlağını atmasına bile neden olabiliyor. Keçilere sayım için küpe takılıyor ve bu küpeler için devlet tarafından para alınıyor. Bu küpeler keçiler çalıya girdiğinde keçinin kulağını yırtabilir. Bu konuda ortalama bir rakam üzerinden hareket edilebilir. Yörüklerin çoğu nazar olmasın diye hayvanının sayısını söylemeyi sevmez.

AB uyum yasasına bağlı olarak tulum peyniri yasaklanıyor. Bu uygulamadan vazgeçilmelidir. Keçinin kılı, sütü, gübresi değerlendirilmelidir. Keçi kılı da değerlendirilmeli. Yurt dışına kıl çadırlar satılabilir. Bu şekilde bir pazar oluşturulabilir. Sürü yöneticiliği eğitimi Yörüklerden alınmalı. Bu insanlar bu işi yıllardır yapıyor.

Keçi ormanın ürünüdür. Keçi ormana zarar vermez. Keçi ormanın bakımını yapar. Keçi ormana dökülen tohumu toprağa karıştırır. Keçi orman altındaki otları yediği için yangına olan hassasiyet azalır.

Eskiden Yörükler bir yıl kondukları yere ertesi

Ferda ER

Mersin Toroslar Belediyesi Kültür Müdürü

Kadir KEÇEBAŞ

Emekli Öğretmen

yıl konmazlardı. Orman kendini yenilesin diye böyle yaparlardı. Ama dikim alanları artınca mecburen aynı yerlere konmak zorunda kalıyorlar. Yörükler yaylalarda subaşlarına konarlar. Bugün subaşları büyükşehirlerin denetimine girmiştir. Sular dikim alanlarına yönlendirildiği için subaşlarına konulamamaktadır. Bu yüzden Yörükler için sulama koridoru açılmalı. Birçok yerde su kanalları var. Bu su kanallarının üzerinde köprü yok. Köprü olmadığı için Yörükler yerleşim yerlerinin içinden geçmek zorunda kalıyorlar. Bu kanalların üzerine göç sırasında geçmeleri için köprüler yapılmalıdır.

Otlatma alanları belirsiz. Otlatma alanları kesinleştirilmelidir. Bu yerler kesinleştirilirken, Yörükler her yıl aynı yere kondurulmamalıdır. Ormana ve çalının kendisini yenilemesine izin verilmelidir. Orman işletmesi bir yıl otlatmaya açtığı yeri diğer yıl otlatmaya açmamalıdır.

Göçler belgeye tabi. Birden çok belge alınıyor. Tek bir belge ile izin alınmalı.

Göç yollarında kapanan bölümler açılmalı. 1. Orman 2. Köylüler 3. Karayolu göç yollarını kapatan engellerdir. Karayolları göç için ayarlanmalıdır. Yörükler tarafından keşfedilen karayolları şimdi Yörükün kadim yollarını kapattı.

Yol çadırı ve gerçek çadır ayırımına dikkat çekilmeli. Bugün Yörükler tarafından yol çadırı kullanılıyor. Gerçek kıl çadır kullanılmıyor.

Eğitimde yaşanan sorunlar çözülmeli.

Abit BACA

Mersin Orman Bölge Müdürü

Abit BACA

Yörüklerle ilgili sorunların temel nedeni iyi bir planlamanın olmayışıdır. Her şeyin başı iyi bir planlamadır. Her bakanlık kendi başına bir çalışma yapıyor. Orman Müdürlüğü olarak ağaçlandırma yapılırken başka bir tarafın zarar görmesini engellemek gereklidir. Yörüklerin en büyük sahibi ormancılarıdır. Otlatmayla ilgili Orman Bakanlığı Yörüklerden herhangi bir bedel almıyor. Yörük kültürünün ve kıl geçisinin yaşatılmasını destekliyoruz. Geçmişte keçinin zararlı olduğuna dair düşünceler vardı ama bunun hatalı olduğu anlaşıldı. Ormanlarda maki nedeniyle yangın tehlikesi var. Kıl keçisi makiyi yer ve orman yangını tehlikesini azaltır.

Toroslarda orman yapısı kaybedilmiş durumda. Bu orman yapısı yeniden kurulmalı ve Yörüklerle beraber bu iş yapılmalı. Ormanlar dikilirken hayvan geçit güzergahları kapatılmıyor, orman alanlarında geçit alanları bırakılmasına gayret ediliyor.

Yörüklere eşit bir mera dağılımı sağlanmalı, planlı hareket edilmeli. Bu konuda bakanlıklar ve Yörükler hep beraber hareket etmeli. Tek başına Orman Bakanlığı bu konuda bir çözüm üretemez. Birlikte hareket edilmeyince yapılan planlar havada kalıyor. Ormancı arkadaşlarımız hakaretlere maruz kalıyor.

Ali KEŞ

Yarıgöçer kültürde yetiştim. Daha sonra Erdemli de yerleşik olarak yaşamaya başladım. Yerleşik hayata geçilmeli mi geçilmemeli mi?

Bu kültür yaşatılmalı ve turizme kazandırılmalıdır. Bu kültürün yaşatılması için insanlar teşvik edilmelidir. Günümüzde insanlar önceki kültürlerini özliyor. Köylere bir geri dönüş söz

Ali KEŞ

Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Gen. Md. Şb. Md.

Hidayet DİNÇER

Mersinli Yörükler Derneği Başkanı

konusu. Göçer denilen Yörük hayatı bugün bitmek üzere, insanlar bugün yayla hayatına doğru yöneliyorlar. Yayla hayatını yaşatan bu Yörüklere devlet sahip çıkmalı. Yörükler devletin belirlediği belli güzergahlardan geçirilebilirler. Yörükler göç ederken bütün kamu kuruluşlarıyla aynı anda hareket edilmeli. Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından “Yaban Hayat Koridoru” oluşturulabilir. Orman dikimlerinde ya da dikim alanlarında hayvanların geçiş güzergahları belirlenip onların geçeceği yerler bırakılmalı. Doğaya yaban hayvanlar için plastik borular konulabilir. Mera alanları korunmalı otlatma planları yapılmalıdır.

Talepler doğru bir dille ifade edildiğinde çözüm üretilebilecektir.

Hidayet DİNÇER

Biz daha önce Mersin’de bir Yörük çalıştayı yaptık. Bu çalıştay Mersin Büyükşehir Belediyesi desteğiyle yapıldı. Belediye tarafından bir komite kuruldu. Belediye tarafından bir kitapçık hazırlanıyor. Yörükler bu kitapçıkla bilgilendirilecek. Onların bir sorunları olduğunda (sağlık, eğitim vb) ulaşabilecekleri telefonlar bu kitapçıkta yer alacak. Bu kitapçık Mersin’deki bütün Yörüklere dağıtılacak. Bunların dışında Hacıahmetli köyünde boyamacılıkla ilgili bir yer kuruluyor. Keçi kılları burada boyanarak değerlendirilecek.

Yaşar Celal ASLAN

Toros dağları Toros olarak adlandırılmamalı. Bolkar dağları demek daha doğru olacaktır. Öncelikle buna dikkat etmeliyiz.

Yaşar Celal ARSLAN

Aslanköy Yörükleri Derneği

Hilmi DULKADİR
Mersinli Yörükler Derneği

Hilmi DULKADİR

1980 yılında Güneydoğuda 50.000 nüfuslu Beritanlı aşireti iskan edilmiştir.

Bugün Sarıkeçililer ve diğer göçerler yerliler tarafından yeteri kadar tanınmıyor. Yeteri kadar tanınmadıkları için yerli halkla sorunları var. Aslında yörükleri en iyi köylüler tanır. Yörükler kendilerini anlatamaz. Bu yüzden anlaşmazlıklar çıkar. Yörüklerle yaşadıkları hayatın güzelliği hissettirilmeli ve böylece onlara bunun onuru verilmelidir.

Sarıkeçililer de her çadır ayrı göçer. Toplu halde bir göç olmaz. Göç Mersin Silifke'den Konya'ya kadar uzuyor. Bu yüzden bu sorunlar sadece Mersin içinde değil bölgesel olarak çözülmelidir.

Yörük müzesiyle ilgi düşünce sadece bir müze olarak kalmamalı daha geniş düşünülmalıdır.

Yörükler yaşadıkları yerlerde bu kültürü devam ettirmeliler. Bu yüzden bu konu ilgili valiliğe bir proje halinde rapor edilmelidir.

Yörüklerle ilgili bir merkez kurulmalıdır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

1. Göçerlerin yaşadıkları yerlerde bu kültürü devam ettirmeleri sağlanmalıdır. Birincil amaç bu olmalıdır.
2. Yaylak ve kışlaklar kesinleştirilmeli, göçerler yayla zamanı ve kışlağa döneceklerinde nerede konaklayacaklarını bilmeliler. Meralar hayvan sayılarına göre göçerlere eşit bir şekilde dağıtılmalıdır.
3. Yörüklerle ilgili sorunlar bütün kurumlar tarafından ortak hareket edilerek çözümlenmelidir.
4. Yörüklerin ürünleri tanıtılmalı ve bir pazar oluşturulmalıdır.
5. Yörüklerin göç yolları kesinleştirilmeli ve göç sırasında Yörükler korunmalı ve desteklenmelidir.
6. Göç yolları üzerindeki su kanallarını geçmeleri için köprüler kurulmalıdır.
7. Yörük kültürünü tam anlamıyla yaşatan ailelere belirli bir miktarda maaş bağlanarak bu kültürün yaşatılması teşvik edilebilir.
8. Yörüklerin en temel sorunu plansızlık, sorunlar planlı hareket edilerek çözümlenmelidir.
9. Göçerlerin iskan edilmesi düşüncesinden önce, bu kültürün yaşatılması için standartlarının iyileştirilmesi temel amaç olmalıdır.
10. Mersin Üniversitesi tarafından bir Yörük merkezi kurulmalıdır.
11. Yörük Müzesi daha geniş düşünülerek (açık hava müzesi, Yörük köyü gibi) açılmalıdır.
12. Yörük kültürü turizme kazandırılarak kültür ekonomisine dönüştürülebilir.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇLAR

**“Yörük kültürü turizme kazandırılarak
kültür ekonomisine dönüştürülebilir.”**

Toros Yörükleri konusunda yapılan bu ilk çalışmanın raporu 3 başlıkta ele alınmıştır.

1. Yörük kültürü ve tarihi

2. Göç yolları

3. Yörüklerin yaşamsal sorunları ve çözüm önerileri

YÖRÜK TARİHİ VE KÜLTÜRÜ

Türkler M.Ö. III. yüzyılda Mete Han'la ilk göçer Türk İmparatorluğu'nu kurdular.

X. yüzyıldan itibaren uzun süren göç dalgasıyla Anadolu'ya gelmeye ve yurt tutmaya başlayan Türkler, Orta Asya'dan Harran Ovası'na, Kuzeyde Ankara Ovasına, Bütün Anadolu'ya; oradan da Balkanlara doğru akın ettiler.

Kayı, Kınık, Kızık, Bayındır, Çavundur, Bayat, Kara-Evli, Yüreğir, Çepni, Yazır, Döğer, Dodurga, Yaparlı, Avşar, Beğ-Dili, Peçenek, Salur, Eymür, Ala-Yundlu, Yıva adlı Oğuz boylarıydı bunlar.

Yeni coğrafyaya yani Anadolu'ya gelen göçebe unsurlar, büyük gruplar halinde ve aynı adı taşıyan topluluk için nispeten homojen ve lokalize sayılacak durumda idiler. Örneğin Dulkadir Eli bir yerde, Danişmendli Ulusu bir yerde, Bozulus bir yerde idi. Öyle ki, sonraki yüzyıllarda haklarında yerleştirme kararı verildiğinde bile nispeten bir arada idiler.

Anadolu göçer kültürünün sosyal temelleri **“aşiret”** halindeki toplumsal örgütlenme biçiminde yatar. Sosyolojik anlamıyla kan bağına ve geniş akrabalık tabanına dayalı; gelenekçi, kapalı, cemaat tipi toplum özellikleriyle tanımlanan aşiretler, aynı zamanda göçebe hayvancılık ekonomisiyle bütünleşmiş topluluklardır.

Gerek Osmanlılar'dan önce, gerekse Osmanlı İmparatorluğu döneminde **konar-göçer** toplulukların tümünün il ya da ulus adı altında toplandıkları biliniyordu ve kendi içinde boy, aşiret, oymak, cemaat gibi bölümlere ayrılıyordu. Türklerin Anadolu'ya girmelerinden itibaren **“Türkmen”** ya da **“Yörük”** adı altında toplanan grupları, işte bu konar-göçer aşiretler oluşturmaktaydı.

Türkmen adının geldiği yer

XI. yüzyılın başlarında Oğuzların İslamiyet'i kabul ettikleri ve Türkmen adını aldıkları görüldü.

Bir görüşe göre Müslümanlar, Müslüman Oğuzlara “Müslüman Türk” anlamına gelen “Türkmen” demişlerdir. Bazılarına göre kelime Türk+İman (İbn Kesir, Mehmet Neşri), Caferoğlu “bazılarına göre ise Türk+man'dan türemiştir,

Vambery'e göre kelime Türk ile Men-Man ekinde türemiştir. Bu ek, kelimeye kocaman, şişman, fazlalık, üstünlük manası verir.

Ziya Gökalp de “Türkman”, “Türkmen” ayrımı yapmaktadır.

Divanü Lügat'e göre Türkmen adının Oğuzlar'ın Müslüman olan gruplarına verildiğini belirtir.

Zeki Velidi Togan, Oğuzlar'ı göçebe, Türkmenleri yarı göçebe unsurlar olarak kabul etmiştir.

Prof. Dr. Faruk Sümer'in Oğuzlar'la ilgili geniş araştırmasında Oğuzların eş anlamı "TÜRK-MEN" olarak verilmiştir.

Ali Rıza Yalçın'ın Güney Anadolu'daki oldukça yaygın bir alan incelemesini ihtiva eden araştırmasının adı da "Cenupta Türkmen Oymakları"dır.

Dikkat edilirse birçok çalışmada Türkmen deyimini yaygın olarak kullanılmaktadır.

Oğuzların, İslâmiyeti kabulden sonra Türkmen lakabını almalarını ve Anadolu'ya gelişlerinde diğer göçebe Türk unsurları ile birlikte hareket ettiklerini göz önünde tutan bazı müellifler, "Yörük kelimesi ile "Türkmen" kelimesinin aynı manada kullanıldığına işaret etmişlerdir.

Yörük adının geldiği yer

"Yörük" adına ilk defa, 13. yüzyılda Gıyasettin Keyhüsrev'in fetihleri sırasında rastlanmaktadır. Eğridir'den söz edilirken, tüm sahaların ve ormanların "İğdir Yörüğü" ile dolduğu söylenir.

Osmanlılar döneminde, XVI. yüzyılda konup-göçer olan Türkmenlere "Yörük" adı verilmiştir.

Yörükler hakkında bilgiye, ilk defa, Fatih ve Sultan Süleyman Kanunnameleri'ndeki hükümlerde rastlanır.

Yörük, Anadolu'ya gelip yurt tutan göçebe Oğuz Boylarını "Türkmenleri" ifade eden bir kelimedir. "Yörük" kelimesi, "yürümek" den yapılmış bir isim değildir! Bu kelime sıfattır; aslı da "Yügrük" dür. Hiç bir Yörük, bu kelimeyi yürümek manasında kullanmaz.

Öte yandan, Yörükler hakkında yapılan tetkikler çok az olup bunlar da birbirine uymayan fikirleri ihtiva etmektedir.

İlim âleminde Yörük kelimesi ilk defa 17nci asrın sonlarında kullanılmaya başlanmıştır. 1730'larda ve daha sonra Hammer ve Kiepert Yörüklerden bahsetmiştir (Bayraktoroğlu. Eneyl. de l'İslâm tome: V).

Ancak 19ncu asrın sonlarına doğru esaslı ve tam tetkikler olmamakla beraber Yörüklerden bahseden bir takım eserler görülmektedir.

İskânlar

Göçebe unsurlar, hangi siyasal örgütlenme içinde olursa olsunlar genelde bir süre sonra merkezi yönetimin ayağına dolaşırlar.

Türkmen-Yörük boyları kendi kurdukları devletlerde bile iktidar mücadelesine girerler. Tabiri caizse, göçer unsurların her biri başa güreşecek, devlet olacaktır.

Nihayetinde, Anadolu'da 1690 yılına gelindiğinde İmparatorluk, göçer unsurlar için "İslah ve iskân" paketleri açar, Yörükler için acı ve zor günler başlamaktadır.

1692'de 70 kadar oymağa ferman gönderilir. Sürgün adresleri "Arap Çölü-Rakka"dır. Yörükler Rakka, Hama, Humus'a yerleştirilirler. Ancak kısa sürede buradan kaçışlar başlar.

İkinci sürgün dalgası ile "Harran'a iskân edilirler.

1701'de iskândan kaçan "Haytalar" ve "Eski Yörükler" İçel'e iskâna zorlanır.

1708'de Yörükler tekrar Teke yöresine dağılırlar. Sonradan bir bölümü yakalanıp Kıbrıs'a gönderilir.

1720'de Şam, Yörük nüfusla takviye edilir.

1728'de Kayseri, Zamantı, Pınarbaşı'na iskânlar başlar. "Kozandağlılar" Çukurova'ya, Orta Toros'un yoğun Yörük toplulukları İçel'e, Antalya ve Isparta'daki dağınık Yörükler Taşili-

Taşeli (Eski İçel) yaylalarına yerleştirilir.

Orta Anadolu Yörükleri için 1732’de ferman çıkarılır. Halep’ten Batı Anadolu’ya kadar Toros silsilesinin kasaba ve köylerine Yörük iskânı yapılır.

Kıbrıs’a sürgünlerin ilki 1712’de başlamış, 1741’de sona ermiştir.

Yörükleri zorla yerleşik düzene geçirme girişimlerinin sonuncusu Çukurova’da görülür.

Son devrin büyük devlet adamı ve âlimlerinden Ahmet Cevdet Paşa’nın kaleme aldığı, Yusuf Halaçoğlu’nun yayına hazırladığı XIX yüzyıl tarihi ve siyasi hadiselerini içeren “MA’RUZAT” adlı eserde bahsedildiği üzere, ünlü Osmanlı Paşası, “Derviş Paşa” komutasında, hicri 1281 senesi Muharrem ayında 7 tabur piyade, 1 alay süvari top ve mühimmatla Yörüklerin ıslahı ve iskânı için Çukurova’ya sefere çıkmıştır. Adına “Fırka-ı Islahiyye” denilen ordu; İskenderun’dan Maraş ve Elbistan’a, Kilis’ten Niğde’ye ve Kayseri’ye, Adana’dan Sivas’a kadar olan coğrafyada bulunan tüm oymak ve Cemaatleri hedef almıştır.

Adı geçen eserde Yörükler için yapılan tanımlamada: “Ekser ahalisi Selçukilerden kalma Türklerdir ki Farsah (Varsak) aşiretinden münteşâ’ib cemaatlerdir ve bu dağlular Kozanoğulları’nın piyade askeri olup Çukurova’da kışlayup, yazın Anadolu içerisindeki yaylalara giderlerdi” denilmektedir.

Eserde, Kozan ile Adana arasındaki kışlaklarda Avşar ve Sırkıntılı adıyla “iki büyük Türkmen aşireti” nin varlığından da bahsedilir.

Fırka-ı Islahiyye’nin Çukurova seferinde 1 yıl içinde yörede yaşayan bütün Yörükler dize getirilmiş, beyleri uzak illere sürgün edilmiş, dağlara kaçan oba beylerinin teslim oluncaya kadar kadın ve çocukları tutsak edilmiş, sonuç itibarıyla Yörükler çok büyük acı çekmiştir.

Hakkımızda devlet etmiş fermanı

Ferman padişahın, dağlar bizimdir

dizesiyle tanıdığımız ünlü halk ozanı Dadaloğlu’nun ağıt ve koçaklamalarında bu acılar dile getirilir.

Ozan’ın bir deyişinde:

Avşarlar’ı oyun edip sürdüler

Dönelere rütbe geldi duydun mu?

Türkmenler’i top tüfekte kırdılar

Ermeni’den casus oldu duydun mu?

İskânın ikinci perdesinde “Dulkadir Ulu” ve “Bozulus”un boy ve obaları yerleştirilir. Tanzimat ve 1842 düzenlemesiyle iskâna daha bir çeki düzen verilir. Bu düzenlemede, Yörük beylerine mühür verilerek “muhassıl” edilir.

İçel’de Yörükler

İç-İl; Osmanlı devrinde, bitmez tükenmez insan kaynağı idi. Buradan komşu bölgelere her asırda göçler olmuş ve bunlar, muhtelif sebeplerle oralarda zayıf duruma düşen Türk nüfusunu güçlendirmişlerdir.

Daha II. Bayezid devrinde Boz-doğan ve Boz-Kırlu’dan olmak üzere önemli kolların Orta Anadolu’daki Koçhisar yöresine göç etmiş oldukları görülüyor.

Yine aynı devirde daha az ehemmiyetli oymakların da Teke (Antalya) bölgesine göç ettikleri biliniyor.

Kıbrıs’ın fethinden sonra da bu adada Türk nüfusunu kuvvetlendirmek için İç-İl Bölgesi’nden zaman zaman Yörükler gönderilmiştir. Bugün Kuzey Kıbrıs’ta, Gülnar’dan, Silifke’den gönderilen Yörükleri ve onların ortak kültürlerini görmek mümkündür.

Daha sonraki asırlarda da, İç-İl’den mühim göçler olmuştur. Bu göçler, bilhassa komşu

bölge Çukurova'ya yapılmıştır. Buraya göçen oymakların başında “Boz-Doğan” ile ona mensup “Melemenci (Menemmenci)”, “Kara-Hacılı”, “Kürkçülü” ve “Tekeli” obaları bulunuyordu. Bunlar, Celâli isyanları ve diğer sebepler ile nüfusu çok azalmış bulunan Çukurova'daki Türk halkını kuvvetlendirmişler ve ovanın iskânında önemli rol oynamışlardır

Kültür

Yörükler, boş alanları tarıma açma ve terkedilen çifte-çubuğa sahip çıkma yanında yoğun İslami etkilere karşı kültürünün savunmasını da yapmak gibi gizli bir görev üstlenmiştir. O dönemde yerleşik düzene geçmiş olanlar, Yörüklerin kadın erkek birlikte sergilediği kültürel faaliyetleri örneğin halk oyunlarını “boğaz çalan” ve dinleyen “ağıtçı kadınları” ayıpladıkları, yadırgadıkları, vazgeçirme yönünde telkinler yapıldığı bilinmektedir.

Yörük kadınlarında İslami anlayışa uygun olarak örtünme yoktur. Kadın erkek ilişkileri doğaldır. Müslümanları da Avrupalıları da en çok etkileyen, özgür yaşamları yönünden Yörük kadınları olmuştur. Onların göç kervanını durdurmaya bile gerek görmeden çocuk doğurdıkları ve sağlıklı oluşları hayranlık yaratır.

Sonuç

Seçuklu devleti Moğol hâkimiyetine girince Yörükler Moğollar'a karşı mücadele etmişler neticede Türk göçebe unsuru Yörükler, ilk önce Türkiye'de sonra buradan giderek İran'da siyasi hâkimiyeti ele almışlardır.

Böylece Yörükler, Türkiye tarihinin ikinci devrinin (Beylikler dönemi) yaratıcıları oldukları gibi İran'da da XX yüzyıla değin Türk hâkimiyetini devam ettirdiler.

Bu önemli yaşam unsurunun az sayıda bilim adamının araştırmalarına konu edilmiş olması üzüntü vericidir. Umulur ki, bugünkü çalıştay sonucunda önemli adımlar atılır. Ve yine umulur ki bu adımlardan biri, “Yörükler”in ilmi araştırmalara konu edilmek üzere Mersin Üniversitesi bünyesinde bir “Yörük Araştırmaları Enstitüsü” kurulmasına vesile olur.

GÖÇ YOLLARI

GÜNEY TOROSLARDAN ORTA TOROSLARA GÖÇ YOLLARI

Orta Toros Yaylaları

- Beyşehir, Seydişehir, Bozkır (Konya) yöresi yaylaları.
- Akşehir yöresi Sultandağı yaylaları.
- Ermenek (Karaman) Hadim, Taşkent (Konya) arasında bulunan Barcın, Deve Meydanı yaylaları.
- Sarıveliler (Karaman) ilçesinde;Yörük pazarı, Yunt yaylası.
- Anamur (İçel): Kırıkkuyu yaylağı. Kırismetler
- Ulukışla (Niğde) Pozantı (Adana), Tarsus, Çamlıyayla, Erdemli, Silifke, Mut (İçel) Ayrancı (Karaman), Ereğli, Halkapınar (Konya) arasındaki yaylalar
- Erdemli; Yüglük Dağı, Bolgarbozoğlan (Bulgar Bozoğlan) Karagöl, Eğriçayır, Perçemgediği, Yellibel.
- Silifke, Haçpınar.
- Gülnar; Bardat yaylası.

1988 Yılına ait göç yolları haritası (MEB)

- Gülnardan Seleyokuşundan Bardat yaylasına göçen Yörükler (Yeniyörükler, Gezende,

Hacıbahattin)

- Silifke-Akyokuş-Mağara (Mara-Kırobası)-Yedibel Yaylası (Boynuinceli Yörükleri)
- Anamur-Kaş yolu- Kozağaç-Barçın yaylası (Güneybahşiş, Kırahmetli, Akarcılar)

Sarıkeçililerin göç yolları

Silifke, Aydıncık, Gülnar ve Anamur'dan başlayan göçün kolları

1. Aydıncık-Gülnar merkezden çıkış-Silifke konaklamalı- Palantepe mevkiinden Mut Kö-selerli köprüsünden geçiş-Mut/Bağcağız-Kozlar Yaylası-Konyanın yaylaları
2. Mut'un Kırkkavak köprüsünü geçerek Karaman İlinden Konya'nın Seydişehir - Beyşehir ilçelerine varış.
3. Ermenek üzerinden Karaman -Hadim ve Seydişehir-Güvercinlik yaylası son nokta.

Kışlaklar

Mersinde Yörüklerin kışlakları Silifke (Yeşilovacık-Narlıkuyu mevki), Mut'a doğru Göksu Vadisi, Anamur sahili, Gülnar.

TOROS YÖRÜKLERİNİN YAŞAMSAL SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

YAŞAMSAL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Gerek Toros Yörükleri, gerekse Anadolu'nun her yöresindeki göçerler ve Yörükler hemen hemen aynı sorunları yaşamaktadırlar. Bu çalışmada konu Toros Yörükleri olduğu için bu bölgede yaşanan sıkıntıları dile getirilmektedir. Bu sıkıntıların olduğu alanlar belli bakanlıkları ilgilendirmektedir. Bu konudaki sorunları ve çözüm önerilerini bakanlık adları ile sıralamak gerekirse;

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

1. Toros Yörükleri göçer topluluklarıdır. Kışın sıcak sahilde yazın serin yaylalarda otururlar. Özellikle Mersin Yöresi Yörükleri Mersin, Karaman ve Konya gibi üç ilin sınırları içinde ot ve otlatma peşinde dağdan dağa göçüp dururlar. Bakanlık bu yer değiştirmede izin belgesini zorunlu kılmaktadır. Hayvan hastalıkları açısından, bu yerinde bir tedbir olabilir. Ancak Yörüklerin yaylada veya sahilde hayvanları bulaşıcı hastalıklara karşı zaten denetim altında olduğu halde, göç sırasında böyle bir belgenin zo-

runlu olması ve bu belgenin bazen iller arası yenilenmesi ve hatta bazen ilçeler arasında bile yenilenmesi, hayvan sayısına göre belli bir miktar ücret alınması gereksizdir.

Çözüm: Bu uygulama yetiştiricilerden kaldırılmalı sadece Tüccarlara uygulanmalıdır.

2. Hayvan hastalıklarına karşı aşılmalarda ve tedavilerde bakanlık dayatmacı olmamalıdır. Üreticinin isteğine bırakılmalıdır. Zamansız ve gereksiz aşılarla yavru atma, et ve süt kalitesinin bozulmasına meydan verilmemelidir.

Çözüm: Yörüklerin geleneksel hayvan hastalıkları tedavi yöntemleri Veterinerlik Fakültelerince değerlendirilmeli ve uygulamaya konulmalıdır.

3. Hayvanların sayım ve dökümü için kullanılan “küpe” uygulanmasında keçiler için sağlık sorunları oluşmaktadır. Keçiler çalıda otladıkları için, bu numaratorler çalıya tıkları keçileri rahatsız etmektedir. İnek ve koyunlar yerde otladığı için böyle bir sorun yaşanmamaktadır.

Çözüm: Kulak yerine boynuzla takılabileceği gibi hiç de takılmayabilir. Üreticinin beyanı esas alınarak hayvan sayımı yapılabilir.

4. Üreticiye sayı başına bir miktar destek verilmektedir. Verilen destekten daha fazlası çeşitli uygulamalarla geri alınmaktadır.

Çözüm: Küpe, nakil belgesi, aşılama ücreti vs. için alınan ücretler kaldırılmalıdır.

5. Avrupa birliği uyum yasaları çerçevesinde Tulum peynirine getirilen yasaklama kaldırılmalıdır.

6. Keçi ürünlerini (süt, yoğurt, yağ, peynir, kıl ve gübre) değerlendirmek için bakanlık gerekli önlemleri almalıdır. Maraş usulü dondurmanın en iyisinin keçi sütünden olduğu bilinmektedir. Yazın hayvanlarını sağacağı zaman Yörük en ulaşılma yaylalarda bulunmaktadır.

Çözüm: Süt ve süt ürünlerinin SEK eliyle toplanması zor ama mümkündür. Yazın belli yurtlukların onlara tahsis edilmesi halinde hangi bölgedeki hangi çadırdan günlük ne kadar süt alınacağı da bilinir.

Ticaret Bakanlığı keçi kılını kıl, ip ve dokunmuş kara çadır olarak ihraç edilmesi için yabancı ülkelerle temas kurup pazarlanmasına yardımcı olmalıdır.

1. Bakanlıkça zorunlu olması düşünülen “Sürü Yöneticiliği” sertifikası uygulamasından vazgeçilmelidir. Beşikten itibaren sürü yöneten Yörük çocuğuna sertifikası yok diye otlatma izni verilmemesi hayatın gerçeğı ile çelişmektedir.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı

Bu bakanlığımız uygulamalarında Yörükler ve kıl keçisi lehinde epey ilerleme kat etmesine rağmen daha düzeltilmesi gereken bir hayli konu vardır.

1. 2012 yılında çıkartılan Otlatma Yönetmeliğinde görülen aksaklıklar düzeltilmelidir.

A- Her çadırın kışlakta ve yaylakta iki yurdu olmalıdır. Her yurda peş peşe iki kere konulmamalıdır. Yörükler Mersin bölgesinde kışlak yurt bulabildikleri halde, Karaman ve Konya yaylalarında belirli bir yerde kalıcı olamadıklarından şikâyetçidirler. Kalıcı ve belirli yerlerinin

olmasını istemektedirler.

B- 10 keçiye tahsis edilen 1 dekar otlatma alanı artırılmalıdır.

C- Köy meralarının dışında kalan özellikle yangına hassas orman alanlarından yer gösterilmelidir. Bu tür yerlerde keçileri sulamak için su bulunmuyorsa, Orman İşletmeleri o bölgeye ulaşım için yollar açarsa, Yörükler traktörlerle hayvanlarına yetecek suyu taşıyabilirler.

1. Orman arazileri ve göç yollarında bulunan doğal su kaynaklarının birçoğu çeşitli nedenlerle faydalanılamaz hale gelmişlerdir.

2. A- Köylere içme suyu veya sulama suyu olarak kapatılan sulardan Yörük hayvanlarının faydalanabileceği bir pay ayrılmalıdır.

3. B- Fidanlama ile kapatılan sulak arazilerde yönetmelikte ön görüldüğü gibi sulama koridorları açılmalıdır. (Yönetmelikte var ama uygulamada görülmemektedir)

C- Bazı yörelerde göç yollarında bulunan sarnıçların işler hale getirilmesi, yağmur suları ile doldurulması, doldurulamayanlar için Orman İşletmelerinin açacağı yollarla ulaşım sağlayarak Traktör tankerleriyle su doldurulmak suretiyle kullanıma açılması gerekebilir.

4. Göç yollarında fidanlama alanlarının kapatılmaması, geçiş koridorları açılarak ulaşımın kolaylaştırılması lazımdır.

5. Göç yollarında kurulan barajlar, kanallar ve diğer engellerden geçişler kolaylaştırılmalıdır. Barajlara yapılacak bir şey yoktur ama kanallar üzerine belirli bölgelerde geçişler için köprüler kurulmalıdır.

6. Yazlık ve kışlık otlatma alanları aylar öncesinden belli edilmeli, hatta mümkünse bu tahsisler hiç değişmemek üzere ailelere verilmelidir.

7. Tapu ve sahiplenip mülk edinmede bir "Zilliyet" kavramı vardır. Bu kavramdan hareketle Bin yıllık Yörük yurtları (hazine arazileri ve ormanlık alanlar) yine o yörüklerin çocuklarına tahsis belgeleri ile verilmelidir.

8. Bir bölgede yoğunluk var ise rızaya dayalı olarak başka bir bölgeye Yörükler gönderilebilmelidir. Aksi takdirde yer darlığı sebebiyle aşırı otlatılma ve her yıl aynı yurdu kullanarak verimliliğin düşeceği ve bu sebeple hayvan sayısını sınırlandırmaya gidileceği bilinmeli ve bildirilmelidir.

9. Ormanlık alanlardan geçiş izinlerinin, Orman İl Müdürlüğünce verileni yeterli olmalı ve her yıl yenilenmemelidir.

10. Asırlardır Yörüklerin göçtüğü ve göçerken geçtiği yollar bellidir. Bu yollar;

A-Fidanlama.

B-Karayolu

C- Köylüler

D- Kanal ve barajlar yapılarak kapatılmıştır.

Bu yollar bazı yerlerde ya sarp kayalar arasındaki dar bir geçide veya yine sarp kayalar arasında dar bir vadiye denk gelir.

İşte böyle dar yerlerden ve ekili arazilerin arasından veya köylerin içinden geçen yerlerden karayolları da geçirilerek bin yıllık Yörük yolu hayvan geçişine yasaklanmıştır. Bu Yollardan hayvan geçişini yasaklamak yerine yanında hayvan geçiş şeritleri konulmalıdır. Dar boğazlardan geçilmesine ceza yazmak yerine trafiğin en az olduğu gecenin bir bölümünde boğazlardan geçiş izni verilmeli veya arazi müsaitse alternatif yol yapılmalıdır.

aileleri perişan etmektedir. Eskiden beri Yörük çocukları okullarına geç başlayıp erken terk etmek zorundadırlar.

Yatılı bölge okullarında kaloriferli odalarda kalan Yörük çocuğunun vücut kimyası bozulmakta Çadıra intibakı zorlaşmaktadır. 7 yaşından 19 yaşına kadar okulda kapalı mekânda kalan çocuklar çadır ve göçebe hayatına intibak etmekte güçlük çekmektedirler.

Çözüm: Yörük çocuklarına zorunlu eğitimin ilk dördü uygulanarak bir pozitif ayrımcılık yapılmalıdır. Geri kalan tahsillerini de **Hayvan Bakımı ve Üreticiliği Meslek Liseleri** adı ile okullar açılıp **açık lise** olarak devam etmeleri sağlanmalıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı

Her Yörük kara çadırı başlı başına bir kültür varlığıdır. Şimdilerde göç çadırı ve geçici çadır olarak fakir görünse de asılları birçok kültür ve sanat öğeleriyle süslü birer etnografya müzesi niteliğindedir. Bu sebeple Kültür ve Turizm Bakanlığımızın birinci derecede koruyup kollaması gereken bir kültür biçimidir Yörük yaşamı. Bu konuda da öneriler:

1- Yörük oba ve oymaklarının her birinden belirli bir sayıda çadıra göçerlik konusunda imtiyaz tanınmalıdır. Mümkün olursa Oğuzun 24 boyunun adı ile göçer grupları oluşturulmalıdır. Bu gruplar baharda, belirli zaman aralıklarıyla belirlenen, sahil kesimlerinden yayla yollarına düşmeleri yani göçleri, turistik şenliklere dönüştürülmelidir.

2- Her Coğrafi bölgedeki Yörükler ilkbahar ve sonbahar (yayla ve sehel) göç zamanlarında, yerli ve yabancı turizme katkı sağlamak amacı ile Tur Ekiplerine açık olmalı ve yaklaşık 3-5 konaklık bölgelerinde onlara ev sahipliği yapabilecek şekilde düzenleme yapılmalıdır. Bu göçler iki üç haftalık süre içinde sahildeki ilçelerden belirli aralıklarla düzenlenmelidir. Yaylada ise turizme çadırlar süslemeleriyle açılmalıdır. (Çadır kurulması, keçi ve deve sağımı, oğlak kuzu emişmeleri gibi gündelik aktiviteler yerli ve yabancı turistlerle paylaşılmalıdır.)

3- Yörüklerin bu hayatı devam ettirebilmeleri için devlet tarafından Turizm teşvik fonu gibi bir kaynaktan teşvik ve kredi imkânları verilmelidir.

4- Yayla ve kışlak yerlerinde yurtluklar tahsis edilmelidir. Nitekim Orman ve Su İşleri Bakanlığı, otlatma yönetmeliği ile eskiden otlatılmayan yangına hassas bölgelerin hassasiyetini azaltmak için Yörüklerle otlak ve mera tahsis etmeye başlamıştır. Otlatılacak bu alanlar genişletilmelidir. Yönetmelikte geçen 10 keçiye bir dekar alan az gelmektedir

5- Yörüklerin kadim göç yollarının haritası çıkartılıp bu yollar üzerinde sonradan oluşan engeller kaldırılmalı, kaldırılamayan (baraj ve kanalet gibi) engellere çözüm bulunmalıdır. Yörük göç yollarının işaret taşları, yol boyunca yerleşim yerlerinden uzaklarda bulunan mezarlıklar ve subaşlarıdır. Gerekirse bu yollar, diğer tarihi yollar gibi tespiti yapılarak (ipek yolu, Sart yolu, kral yolu, Likya (lukka) Yolu. Karia Yolu gibi) korumaya alınmalı ve bu güzergahlar dağcılar ve yürüyüş ekiplerine açılmalıdır.

6- Yaşayan kültür varlığı olarak nesli tükenmekte olan canlılar nasıl korunmaya alınıyorlarsa, Yörüklerin bizzat kendileri korunmaya alınması kadar, onların kendilerine has keçi türleri ve develeri de korunmaya alınmalıdır.

Sarıkeçili Yörüklerinden Emine Karadayı Hanımefendi “YAŞAYAN KÜLTÜR HAZİNESİ” ilan edilmiştir. Ancak Emine hanımın tüm diğer canlılar gibi ölümlü olduğu düşünülürse; Kültür hazinesi olarak yaşatılması gerekenler, insanlarımız değil, Onların kara çadırdaki göçer kültürü ile yaşayış biçimleridir.

O yaşayış biçiminin korunması arzu edilmektedir.

7- Devlet Yörük kültürünü korumak için onların da otantik bir biçimde yaşamalarını zo-

runlu kılmalı, motorlu araçlarla göçe izin vermemeli ve kara çadırdan başka tür çadır kullanmalarına müsaade etmemelidir.

Teknolojinin nimetlerinden faydalanıp güneş paneli ile aydınlatma yapan kara çadırlarımız var. Elbette diğer teknolojik imkânlardan da yararlanılmalı ama geleneksellikten ödün verilmemelidir. Göçülen mesafeler 400-500 km.yi bulmaktadır. O sebeple motorlu taşıtlardan faydalanılmaktadır. Bu ise Yörük kültüründe önemli bir yeri olan deveyi saf dışı bırakmakta ve geleneksel develi göçler günden güne azalmaktadır. Bu konuda kesinlikle devletin teşvik desteğine Yörük'ün ihtiyacı vardır.

8- Kültür ve Turizm Bakanlığı nezdinde her türlü kültürün yaşatılması için çalışmalar yapılmaktadır. Bu cümleden olarak Devlet Opera ve Balesi Kurumu yaşatılmaktadır. Ses ve saz sanatçıları devlet memuru olarak korunup kollanmaktadır. Bu örneklerden hareketle, yörük kültürünü yaşatmak adına Bakanlığın kadrolu elamanları olarak istihdam edilmeleri uygun olabilir.

Dünyanın en güzel ve kaliteli halı ve kilimleri Yörük kadınlarının parmaklarının ve gönüllerinin marifetleri olarak dokunmakta, sanat adına şaheserler üretilmektedir.

Bu konuda Kültür ve Turizm bakanlığına lokomotif görevini üstlenmek düşmektedir. Bakanlığın yönetiminde diğer ilgili bakanlıklarla iş birliği yapılarak “**canlı ve seyyar müze**” olarak değerlendirilen Yörük kültürünün yarınlara aktarılması mümkün olacaktır.

Aksi takdirde bu kültür ve yaşam biçimi kaybolup gidecektir.

Şayet kaybolup giderse, yeniden canlandırılması asla mümkün olmayacaktır.

Bu güne kadar yapılan belgeseller ve bu kültür hakkında yazılan yazılar da arşivlerin tozlu raflarında gözlerden uzak kalacaktır.

Kısacası, devlet desteği olmadan bu kültürü yaşatılamaz. Bu kültürün yaşatılması için devlet eliyle Kültür ve Turizm Bakanlığı desteğine ihtiyaç vardır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Bugün uygulanan iskân kanunu 1934 yılında oluşturulmuş bir kanundur. Mevzuata göre amaç kesin olarak tarımsal-kentsel iskândır. Bu mevzuata göre devletin yerleştirdiği arazilerde tarım ve hayvancılık yapılabilir. 2006 yılından önce 1 aya kadar sigortalı olan göçerler devlet tarafından iskân ediliyordu. 2006'dan sonra 5500 sayılı kanuna göre bir günlük bile sigortası olan göçerler iskân edilemiyor.

İstenildiğinde bir günde kanun çıkarılıp değiştirilebilirken, Göçer veya Yörükler için bugüne kadar geçerli bir kanun yapılamamıştır. Bu insanlara, 80 yıl önce yapılmış, üstelik kendilerini çok da kapsamayan, göçebeler içindir diye tanımlanan bir kanunla cevap verilmektedir.

Bir yaşam ve kültür biçimi olan Yörük-Göçerler için yeni bir kanun yapılarak ya da göçebe kanununa yeni bir madde eklenerek kışlakları ve yaylakları konusunda çözümler aranmalı, kendi tercihleri doğrultusunda yarı yerleşik iskan edilmeli, bu yaşam tarzı korumaya alınmalıdır.

Belediyeler

Yörüklerin önemli sorunlarından birisi de ürettikleri ürünlerini satacak pazar bulmada zorlanmalarıdır.

Son Belediyeler yasasıyla tüm il veya ilçe sınırları içindeki vatandaş belediye seçmeni sayılmaktadır. Dolayısıyla belediyeler Yörüklerin kendi hizmet alanları dışında olmadığını görerek Yörüklerle yönelik hizmet ve projelerini geliştirebilirler. Bunlardan en önemlisi, Yörük üretimi ve kültürünün her türlü ürünü için pazar oluşturma konusunda destek olabilirler.

“Yörüklerin hayvancılığa ve ekonomiye katkılarının önemsenmesi ve YÖRÜK kültürünün devamı yönündeki çabalarımız, YÖRÜKLERİN sorunlarının çözümü yönünde geliştirilecek olan çalışmalarla taçlanacaktır.”

YÖRÜKLERİ ZİYARET

İlk Ziyaretimiz: Seydişehir Yöresi 29 Temmuz 2015

Katılımcılar

Duygu SUCUKA

Nihat ERI

Ferhat TAŞ

Nurettin KANSU

Sadberk DAŞAR

Serpil ERTEKİN

Seydişehir Yöresindeki Yörük Çadırlarına yapmış olduğumuz ziyaret esnasında;

Seydişehir’de, günün ilk saatlerinde bizi tüm misafirperverliğiyle ağırlayan ve Ankara-Konya güzergahında, Konya’ya varışımızdan ayrılışımıza kadar verdiği destekten dolayı Seydişehir Kaymakamı Sayın Tuncay SONEL’e;

Bizzat Yörük çadırlarına gelerek toplantımıza katılan

Bozkır Kaymakamı Sayın Mustafa DEMİR’e;

Yörük çadırlarındaki organizasyonda emeği geçen

Göçeden Sarıkeçililer Derneği Başkanı Halil İbrahim YAGAL’a;

Organizasyona ev sahipliği yapan, bizleri ağırlayan ve civar çadırlardan gelerek toplantıya katılan Yörük kardeşlerimize,

TEŞEKKÜRLERİMİZLE...

Yörük Kadının Günlüğü

Duygu Sucuka
4 Ağustos 2015

Kadın olmak zor. Kadın olmak meşakkatli. Kadın olmak çok yorulmak, çok çalışmak demek toplumumuzda. İstisnalar, sözümüz dışındadır.

Bir süredir Toroslarda yaşayan Yörüklerle ilgili çalışma yürütüyoruz. Onların yaşamları, kültürleri, üretimleri, sorunları ilgi alanımızda.

Çalışmalardan ilkinin Mersin’de, **Mersin Üniversitesi ve Mersin Büyükşehir Belediyesi** ile birlikte gerçekleştirdik. O çalışmanın sonunda “Yörüklerle İlk Buluşma” başlığı altında işlemini konuyu köşemde.

İkinci çalışmamızı ise, **29 Temmuz 2015 günü**, kışın Torosların Akdeniz tarafında, yazın İç Anadolu yamacında, Konya civarında yaşayan, bilhassa **Sarıkeçililer** diye bilinen Yörüklerin mekânlarına giderek gerçekleştirdik.

Sabahın ilk hızlı treniyle Konya’daydık. Oradan öteye bize destek veren **Seydişehir Kaymakamlığı** çalışmalarımızı oldukça kolaylaştırdı. Malum, kolay değil gününbirlik Ankara’dan Toroslara gidip Yörüklerle misafir olup orada toplantı yapıp geri dönmek. **Kaymakam Tuncay Sonel** grubumuzu ilk ağırlayan kişiydi ve her daim olduğu gibi, misafirperverliğiyle gö-nülleri bir kez daha fethetti.

Çadır toplantımıza bizzat katılarak destek veren **Bozkır Kaymakamı Mustafa Demir** ise bu çalışmaları Bozkır’a da taşımamız konusunda istekte bulundu. İç Toroslarda yaşayan Yörükler Konya’nın Bozkır ve Seydişehir yöresinde yoğunlaşmış bulunuyorlar.

Yörük yaşamını yerinde inceleme amacıyla yaptığımız bu çalışmamız için Seydişehir Yöresi, Aktepe Mevkii, Boyalı Köyü civarındayız. Burada, içinde üç ailenin yaşadığı, Şükrü Karadayı’nın çadırına konuk olduk. Toplantının düzenlenmesine katkı sağlayan **Göç Eden Sarıkeçililer Derneği Başkanı İbrahim Yagal**, buradaki yaşam konusunda bize detaylı bilgiler sunmaya çalıştı.

Kara çadır, kıl çadır, en sembolik haliyle duruyor karşımızda. Meşe ağaçlarından küçük bir topluluğun altına kurulmuş. Çadırdan çıkanlar ve dışarıda olan Yörükler karşılıyor bizi. İçlerinde hiç kadın yok. “Kadınlar nerede” diye soruyoruz hemen, içgüdüsel olsa gerek. “**Ötede, davar sağlıyorlar**” cevaplarını alıyoruz. Torosların eteklerinde, bodur ağaç topluluğundan oluşan bu yeşil dağlarda, doğayla iç içe yaşamak çok keyifli ve sağlıklı olmalı. Bir o kadar da zor ve mahrumiyet dolu. Doğa yeşil, hava güzel, oksijen bol ama her şeyden önce insanın elinin altında bir su kaynağı yok. Onu da taşıma suyla hallettiklerini anlatıyorlar.

Kara çadırın yanında duran otomobil arabalar, taşınma zamanı kullandıkları kamyonet, etrafa dağılmış keçi sürüleri ve yabancıları gördükçe yattıkları yerden gürleyen çoban köpekleri. İşte manzara bu. Hepsi de ağaç topluluklarının altında, gölgeleniyorlar. Çünkü vakit öğlen üzeri ve hava Temmuz ayının son günlerinin sıcaklığında.

Bizi karşılayan beylerle hoş beş ettikten sonra hemen etrafı görüntülemeye, keçilerin arasında dolaşmaya başladık. Ve keçi sağan kadınların arasına girdik. Sağılacak keçiler, ağılsı, tel örgüyle çevrili bir yere doldurulmuşlar, tek tek sıradan alınarak sağılıyor sonra dar kapıdan dışarı salıveriliyorlar. Her bir keçinin memesi ancak birkaç kez sıkılıyor ve çok az süt elde ediliyor. Piyasadaki keçi sütü azlığı ve çok değerli olmasının nedenini burada daha iyi görüyoruz. Bu hayvanlar, doğada, temiz havada, bol oksijende besleniyor ve organik ürün veriyorlar. Onlarca keçi sağılıyor ancak bir kova süt elde edilebiliyor. “Çok az olduğu için satmıyoruz, ancak kendi ihtiyacımızı karşılayabiliyoruz, peynirimizi yoğurdumuzu yapıyoruz” diyorlar.

Keçi sürüleri içinde, Honamlı denilen damızlık keçilere tek tük rastlanıyor.

Keçi sağmak, davar gütmek

Yörük dünyasında tabirler genellikle böyle. Aynı hayvandan bahsediyorlar ama sağarken keçi, otlatırken davar denmesi birer deyim haline gelmiş. Kadınlarla epeyce sohbet ettikten sonra onları keçi sağmakla baş başa bırakıp çadıra dönüyoruz.

Sofra kurulup saç kavurmalar gelinceye kadar çadırdaki sohbet devam ediyor. Bir ara sağma işini bitirip çadırın yanına dönen kadınların arasına gidip sohbet ediyoruz, bir ara da 11 yaşındaki Halil’le biraz ilerilere açılıp fotoğraf çekiyoruz. Yani çadırdaki erkekleri, dışarıda kadınları, bir de çocuğu dinliyoruz.

Çadırdaki sohbetten;

Bu yörede Manavlı (Manavgat), Bozahmetli, Sarıkeçili, Antalyalı Yörükler yaşıyor. Tepenin arka tarafı, yani Akdeniz yamacı Manavgat yöresi. Her Yörük boyundan grupların bulunduğu iki il var, Adana ve Antalya. Hayvanlar etraftaki göletlerden sulanıyor, kendileri için de yakınlarındaki samıçlardan, traktör arkasında tanklarla su taşıyorlar. Keçideki küpe sayısına göre devletten teşvik alıyorlar. Burada sürü, kurt kapması ya da hastalık sonucu telef olabiliyor. Yakın günlerde, bir gecede kurt kapması sonucu 25 tane hayvan ölmüş. **“Kurt iner, onlarca hayvanı öldürür ama yemez, içlerinden yiyeceği sadece bir tanedir”** diyorlar. Bu da ayrı bir trajedi olsa gerek.

200’ün üzerinde Sarıkeçili ailesinin iskân için başvurduğunu, bunlardan 86 hanenin kabul edildiğini belirten Sarıkeçili temsilcileri, eğitim-sağlık başta olmak üzere her türlü yaşamsal sorunları nedeniyle yerleşik hayata geçmeyi tercih ettiklerini söylüyorlar. Yerleşik hayata geçme başvurusunda, bir günlük geçici sigorta yaptırmış olsalar bile bunun elenme nedeni sayıldığını, bu haksızlığın giderilmesi gerektiğini vurguluyorlar.

Yaptıkları evlilikler genellikle iç evlilik ama sakat doğuma pek rastlanmıyor. Bu konuyu Güneydoğu Göçerlerinde de böyle görmüştük. Sosyolojik bağlamda incelenmesi gerekli bir detay.

Çadırın dışındaki, kapı büyüklüğünde güneş paneli dikkatimizi çekiyor. Buradan elektrik üretiliyorlar. Çadırın içinde televizyon ise alt başta yerini almış, onları uygar dünyayla buluşturuyor.

Taşlardan oluşmuş ocak üzerinde pişmekte olan saç kavurma dikkatimizi çekiyor. Misafirleri için öğlen yemeği hazırlığındalar. Bu işin başında bilhassa erkekler görev almış.

Kadınları dinliyoruz sonra;

Bizde diyorlar, esas çoban kadınlardır. Erkekler de günlük şehir ihtiyacını görüyorlar. Kadınlar davar güder, ekmek yapar, keçi sağlar. Sabah beşte kalkar kahvaltı hazırlar, anne ve oğlağı ayırır, sonra davara gider (otlatma), geldikten sonra öğlen yemeği, bir saat dinlenme, sonra keçi sağma, tekrar davara gitme (yaylım), hava kararıyorken evde olurlar, davar uykuya geçer, kadınlar sağılan sütü işler. Sütü işlerken önce makineden geçirip yağı alır, kalan sütü peynir yapar. Akşam iş bittiğinde uyku zamanı gelmiştir, gece 11-12 gibi uyurlar. Uyku bize kıttır diyorlar. Göç zamanı, göç yollarında keçi sağılmıyor, oğlak emiyor sadece. Bahar zamanı zor oluyor çünkü ekinler falan var, zarar verince ceza geliyor.

Böyle anlatıyor Yörük kadını, günlüğünü.

Bir de Yörük çocuk Halil'e kulak veriyoruz.

Çok sağlıklı ve oldukça uyanık duruyor. Cin gibi derler ya işte öyle Halilcik. Çok da sevimli. 11 yaşında. Okula gidiyor ama göç zamanlarında telafi edemiyor, eğitim açığı yaşıyor.

Söylediklerini onun şivesiyle vermeye çalışsam da pek tutturamamış olabilirim. Bir hızla, bir şevkle anlatıyor ki başını okşayıp sevmemek elde değil:

“Şimdi burdan göccemizde, arabanın içine lazım olanları goyyoz, kalan eşyayı burda tanıdıklara bırakıyoz. Yolda giderkene akşam oldumu çadırlarımızı gonduruyoz, gece birimiz ikimiz davarın önüne yatıyoz, davar bölünmesin diye, davar bölündü mü toplamak zor da ondan, sabah oldumu da başka yurda gonuyoz.”

“ Biz bu ülkedeki tüm üretici kesimleri seviyoruz. Yörükleri de. Onların kültürlerinin korunması, üretimlerinin desteklenmesi, yaşamsal sorunlarına eğilmekten geçer. Ve bu kazanımlar bize gerek toplumsal gerek kişisel manada artı değer olarak döner. ”

Sarıkeçililerden İzlenimler

Serpil ERTEKİN
13 Ağustos 2015

Konya, Cumhuriyet döneminin önemli yazarı Ahmet Hamdi TANPINAR'ın Beş Şehir adlı eserinde, "Konya, bozkırın tam çocuğudur." diye tanımlanır. O dönemde bozkır olsa da şimdi-lerde yeşil bir kent Konya. Kent, yazarımıza göre bozkırın çocuğu ise Yörükler de o bozkırın yaban çiçekleridir bence...

Yörük kültürü, doğal ve yalın yaşamın bir özetidir. Güneş doğmadan başlayan gündür, sarp kayalarda otlayan keçidir, güçlü çoban köpekleriyle korunan kıl çadırıdır, meşe ağaçlarıdır, yüzünden kan fışkıran güzel gözlü çocuktur, dağdır, taştır, ovadır. Hepsinden önce de ağır sorumluluklarına karşın yüzündeki mahcup gülüşü eksik olmayan yürekli, çalışkan kadındır.

Sarıkeçili Yörüklerinin daveti üzerine Güneydoğum Derneği olarak altı kişilik bir ekiple konuk olduk kıl çadırlara. Zorlu hayatlarını, çeşitli sorunlarını bizler aracılığı ile ilgili yerlere ulaştırmak istiyorlardı. Derneğimizin Güneydoğu'daki Karacadağ Göçerleri ile ilgili çalışmalarından haberleri vardı. Benzer sorunlarının olduğunu dernek başkanımız Duygu SUCUKA'ya iletmişlerdi. Neden olmasın, denilip bağlantılar kuruldu; sonrasında Konya Şeydişehir'in Aktepe mevkiindeydik. Hızlı trenle sabahın erken saatinde Ankara'dan gününbirlik başlayan yolculuğumuzun sonunda işte Konya'da, oradan da Seydişehir'deyiz. Seydişehir'de Kaymakamı Tuncay SONEL, nezaket gösterip bizleri ağırladı, Yörükler ile ilgili bilgi verdi. Sonrasında kendisinin de Yörük olduğunu ifade eden Bozkır Kaymakamı Mustafa DEMİR, kıl çadırda bizlere eşlik etti, bölge koşullarını anlattı.

Konuk olduğumuz çadırdaki herkes akrabaydı. Tanıştık, dinledik, notlar aldık. Ankara'da yakın zamanda üniversitelerin de desteğini sağlayarak yapmayı planladığımız çalışmalar-dan söz ettik. Sorunlarının çözümü ile ilgili onların beklenti ve önerilerini dinledik. Bizim, Yörüklerin seslerini duyurabilmek adına neler yapılabileceğimiz konuştuk. Özellikle kadın ve çocukların bir günlük yaşamına kulak verdik, gözlemledik.

Yörüklerin Göçerlerle ortak sorunlarından biri, burada da çocukların okula geç başlayıp okul kapanmadan erkenden ayrılmalarıydı. Eğitimleri kesintiye uğruyordu çocukların. Göçer-lerden farklı olarak ise buradaki kızların yirmi yaşından önce evlenmemesiydi. "Geçimin nasıl olduğunu bilsin kızlar." diyordu Hatice. Az önce süt sağarken oyaladığımız Döndü, Öznur ve Emine de aynı fikirde. Sonra çocuk sayısı da üç, dördü geçmezmiş. Göçerler de ise sekiz- on çocuktan aşağı değildi.

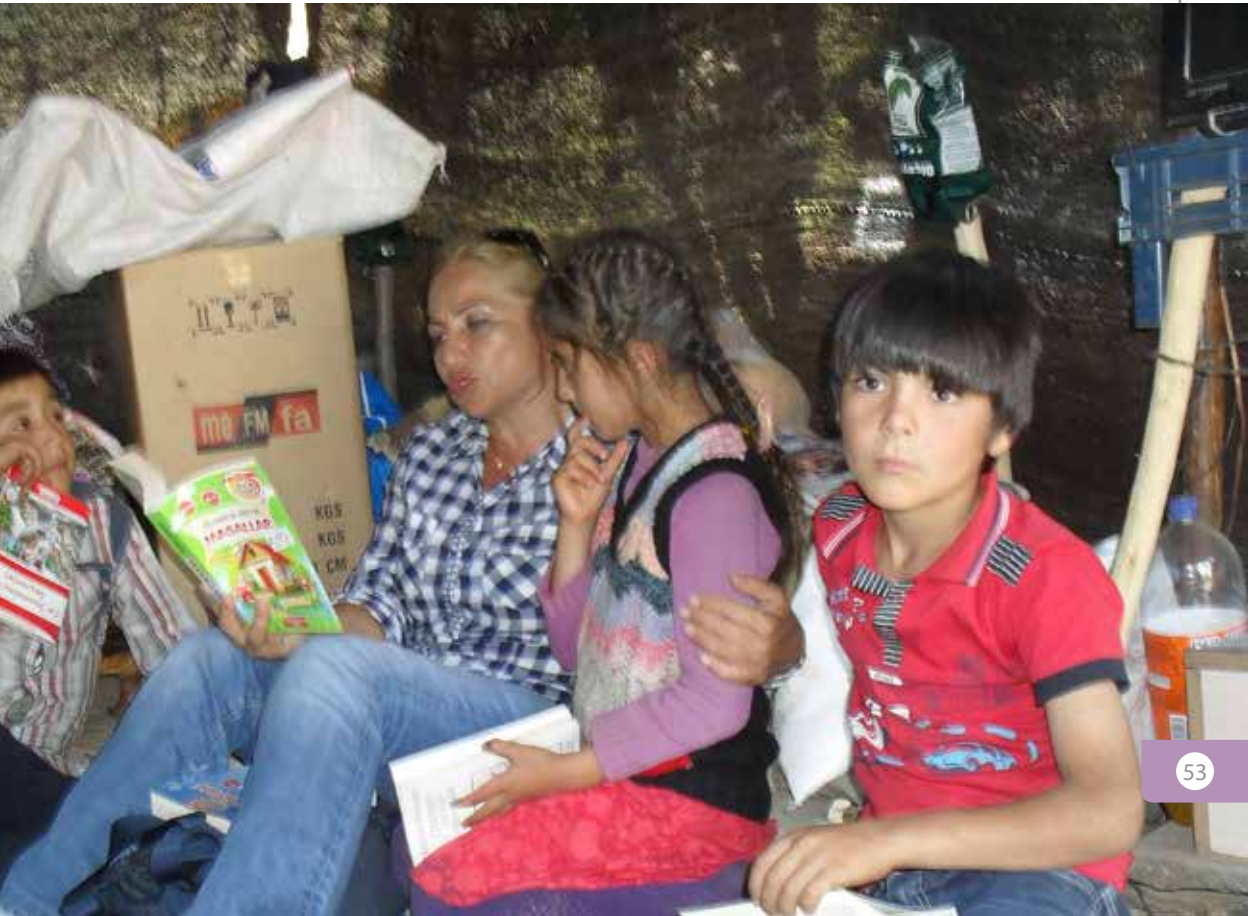
Bebekler, göç yollarında atıyorlardı ilk adımlarını burada. Çocuklar, okuma yazmadan önce öğreniyorlardı keçi otlatmayı. Gittiğimizde ortamda çok az çocuk vardı. Bunlardan ikisi Rukiye ve Halil, götürdüğümüz kitapları ilgiyle inceliyor ve kitap seçiyorlar. Birlikte kitap okuyoruz; önce benim okumamı istiyorlar, kırmıyorum; serde öğretmenlik var. Okuduğum bir metni dikkatle dinliyorlar. Rukiye, ayrıntıları ve diyalogları bile atlamadan mantıksal sırala-mayı hiç bozmadan bir çırpıda özetliyor okuduğumu. Etkileniyorum. Kitap okumayı seviyo-rum, diyor. Ben de kitabı ve okumayı seven her çocuğu, genişleteyim, her insanı seviyorum. Nisan sonunda başlamış çocuklar için yaz tatili, belli ki özlemişler okulu.

Sarıkeçililer'in bu yıl 1 Mayıs'ta Mersin yakınlarındaki kışlaklarından başlayan göç serü-veni, 10 Haziran'da Seydişehir Aktepe Mevkii'nde son bulmuş. Bu süreç, doğal koşullara bağlı

olarak 45-50 gün de sürebiliyormuş. Sabah çoluk çocuk, kap kakak, davar dolak ile başlıyor yolculuk... Günde ancak beş kilometre yol alabildiklerini anlatıyorlar. Sonra çakılsın dikmeler, kurulsun kıl çadırlar... Sabaha aynı döngü, kaldığı yerden sürecektir. Uyuyup dinlenmek gerek... Gök kubbenin altındaki büyük sonsuzluk huzur veriyor.

Ortam muhteşemdi, pek çok fotoğraf çektik. Keçiler, süt sağan kadınlar, yine keçiler, çocuklar, yine keçiler... Özellikle de Güneydoğu'da hiç yaşamamış olsa da bölge sorunlarına duyarlılığı ile yıllardır dernek üyemiz olan İzmirli arkadaşımız güzel insan Sadberk Hanım'ın elinden hiç düşmedi fotoğraf makinesi. Daha önce Karacadağ Göçerleri çalışmamızda dile getirdiği bir hayalini Yörüklerle de anlattı. Ailesi, özellikle ikiz çocukları ile birlikte Yörükler arasında bir süre yaşamak istiyordu. Belli bir ücret karşılığında kendisine ve isteyen herkese açık bir kültür turizmi başlatılabilirdi. Kendisini ilgiyle dinleyen Sarikeçililer Derneği Başkanı İbrahim Yagal bey, geçmiş yıllarda belgesel çekimine gelen bir yapımcı hanımın kendileriyle aylarca yaşadığını anlattı. Büyük kentin her türlü olanağından yaralanarak yaşayan çocuklara buradaki yaşam ne kadar zorlar bilemem ama onlara özgürlüğü, saflığı, uçsuz bucaksız evrenin içinde minik bir kum tanesi olduğumuz gerçeğini öğreteceği kesin. Ne demiş şair, insan hayal ettiği müddetçe yaşar. Bir gün bu hayalin öznesi olabiliriz belki, kim bilir?

Hayaller bir yana, kendi gerçeğimizi özetleyelim. Güneydoğum Derneği olarak Karacadağ Göçerlerinden Sarikeçili Yörüklerine, sokak çocuklarından uyuşturucu batağına uzanan pek çok konuyu kendi olanaklarımız ölçüsünde, dilimiz döndüğünce anlatırken bir tek amacımız olduğunu anımsatmak isterim: İnsana, insanın insanca yaşayabilme hakkına destek olabilmek... Önce insan, diyebilmek...

İkinci Ziyaretimiz: Mersin Erdemli Yöresi Yaylaları 15 Eylül 2015

Torosların Zirvesinde Yaşam

Duygu Sucuka
17 Eylül 2015

Gökyüzüne yakın oldukça mahrumiyeti yaşamak bu olsa gerek. Uygar dünyadan kopuk biçimde sürdürülen bir yaşam. Hava temiz, güneş bol, su doğal kaynaktan ama yaşamı kolaylaştıran her türlü imkandan uzak bir yaşam. Hava kararınca yatılan, ilk gün ışıklarıyla beraber kalkılan bir yaşam.

Toros Yörüklerinin Yaşamsal Sorunları konulu çalışmamızın devam eden bölümleri için bir kez daha Toros Dağlarındayız. Bir önceki gidişimiz Seydişehir'den Torosların iç yamaçlarına idi, bu defaki Mersin'den Toros zirvelerine oldu.

Toroslara ikinci gidişimizde bize İZDER Başkanı Ali Doğan ev sahipliği yaptı, bildiği güzergâhta bilgi derlememize, ulaşımımıza, Yörüklere ulaşmamıza ve derlediğimiz bilgileri kayda almaya yardımcı oldu. Kendisine ve geziye eşlik eden eşi hanımefendiye teşekkür ediyoruz.

Ağustos 2015 ayı içinde düşündüğümüz bu etkinliğimizi Eylül ayı içinde gerçekleştirebildik. 15 Eylül 2015 günü Torosların zirvesinde idik. Mersin Üniversitesinden öğretim görevlisi Döndü Can hanım da bizimleydi.

Mersin-Erdemli üzerinden gittiğimiz yol Erdemlinin yaylarına uzanıyor ve aynı zamanda Torosları aşarak Akdeniz'i İç Anadolu'ya bağlıyor. Erdemli-Güzeloluk-Sorgun Yolu burası. Yolum devamında Karaman, Konya, vs yani İç Anadolu'ya ulaşmak mümkün. Gittiğimiz güzergâhta çınar, çam, sedir, ardıç gibi ağaçların muhteşem görüntüsü Toros Dağlarına büyü katmış adeta. Asırlık çınarlar, gençleştirilmiş ormanlar, kökü çürümeye yüz tutsa da hayattan kopmak istemezcesine üst dalları yeşil ağaçlar seyredilekçe insana huzur veriyor. Ağaçlar silsilesinin son kısmı ardıç ağaçları. En tepelere yaklaştıkça bu ağaç türü hayat bulmuş buralarda. En tepeler ise ağaçsız, çıplak.

Ağaç yetişmeyen çıplak yerlere ulaştığımız zaman Torosların en yüksek yerlerinde, zirvelerinde olduğumuzu anlıyoruz. Buralar düz plato görünümünde. Minicik otlar yetişiyor sadece. Buradaki keçiler bu otlarla besleniyormuş. Yola devam edilirse artık Torosların arka yüzlerine doğru inişe geçeceğiz ve Karaman'ın ilçelerine ulaşacağız.

Yörükleri bu ziyaretimiz için haberdar etmemiştik, Yörük çadırı gördüğümüz yerde durup onlara misafir olacaktık. Gördüğümüz ilk çadır topluluğunda durduk. Rakım yaklaşık 2500 metre civarı. Etrafta sadece dağ-taş, bir de esen rüzgarlar ve bu düzlükte hayat bulmuş Yörükler var. Buralara gelince Atatürk'ün sözleri hiç çıkmadı aklımdan:

Atatürk, "Arkadaşlar gidip Toros dağlarına bakınız; eğer orada bir tek Yörük çadırı görürseniz ve o çadırdan bir duman tütüyorsa, şunu çok iyi bilin ki, bu dünyada hiçbir güç ve kuvvet bizi asla yenemez" demiştir.

Kendimizi anlatıyoruz onlara, amacımızı, çalışmamızı. Tesadüf bu ya, Tarım Bakanlığı Veterinerleri keçi sürülerini aşıyor, küpe takma işlemi yapıyorlar. Seydişehir'deki gezimizde keçi sağma etkinliğine denk gelmiştik, burada da bu işleme denk geldik. Çok da iyi oldu, en azından uygulama esnasında gördük. Kulaklarına küpe takıldıkça ağlayan keçilerin yürek burkan sesleri yerleşti kulaklarımıza. Üzülüyorsunuz elinizde olmadan. Küpe takma işlemi daha basit bir işleme dönüştürülemez mi?

Önce veteriner hekimlerle sohbet ettik, sonra keçilerin arasında ve çevrede dolaştık, daha sonra da çadırdan oturup sohbet ettik. Derlediğimiz bilgileri paylaşmaya çalışacağım:

Bu mıntıkanın adı; **Akçapınar yaylası**. Bu Yörük topluluğunda 7-8 çadır, hayvan barınakları (gölgelikler), aynı aileye mensup 7-8 hane bulunmaktadır. Aile reisi ve çocuklarından oluşan küçük bir topluluk (oba).

- Veteriner Hekimlerin buradaki çalışma koşullarından bahsedelim önce; bir program dahilinde çalışıyorlar. İşleri keçilere aşı yapmak, küpe takmak. Gün boyu güneşin altında, keçi sürüsünün içinde, canı yanan keçilerin ağlama sesleri arasında, kalkan tozları soluyarak işlerini yapmaya çalışıyorlar. Bazen gün yetmiyor onlara. Genellikle akşam geç vakitlerde (9-10 gibi) dönebiliyorlar. Çalışma şartları sağlıklı değil.

- Bu platoda, Erdemli kayıtlarına tabi olarak yaşayan yaklaşık 800 Yörük ailesi bulunmaktadır. Sahip oldukları keçi sayısı, 100 bin civarı anaç olmak üzere toplamda 250 bin kadardır.

- Küpe işlemi hayvan sağlığı için yapılmaktadır. Küpesi olmayan hayvan kaçak sayılmakta yakalandığı zaman ceza verilmektedir. Küpeli hayvanlarda hayvan başına (20 lira) teşvik alınmaktadır.

- Buradaki keçiler yerdeki küçük otları yiyerek besleniyorlar.
- Sütler mandracılar tarafından toplanıyor, kilosu 2 liradan. Şu an keçi kurumuş, süt vermiyor.

- Yakında göç başlayacak. Buradaki Yörükler genellikle Erdemli Tömük civarındaki kışlaklara iniyorlar. Bazı Yörükler yarı yerleşik hayat yaşıyorlar, yani kışın aşağı inince evleri, bahçeleri, tapulu arazileri var ancak hayvanları açıkta kalıyor.

- Bu mınıtkada Akçapınar yaylası Torosların zirvesi. Burada ağaç yok, yeşil yok, gölge yok. Engebeli dağların, sarp kayaların, kanyonların bitip zirvelerde düzlüğün başladığı bir yer. Her taraf dağ, taş. Ilgıt ılgıt esen rüzgar havayı daha da güzelleştiriyor. Güneş daha bir yakın, daha bir yakıcı. Çadırların biraz aşağısındaki kaynak suyu bir borudan akıyor. Buz gibi. Burada yaşayanlara hayat veren en büyük nimetlerden birisi. Hayvanlar meleştikçe, tepıştikçe toz bulutu kaplıyor çevreyi.

- Aile reisi Süleyman beyin 10 çocuğu var. Kendi çocukları daha az çocuk sahibiler. Her biri 2-3 çocuğa sahip. **“Artık bizim gibi çok çocuk yapmıyor onlar”** diyor. Genellikle tek eşliler.

- Yem sorunları var, yemi pahalı buluyorlar. 7 ay ot, 5 ay yem yiyor hayvan. Girdi çıktılar çok dengesiz. Girdiler fazla, çıktılar az, dolayısıyla emeklerinin karşılığını alamıyorlar.

- Çocuklar okuldan geri kalmıyorlar, okul açılınca aşağıda (kışlakta) kalıp okula devam ediyorlar.

- Bir araya gelemedikleri için, birlik oluşturmadıkları için sorunlarının çözümünde seslerini duyuramıyorlar.

- Eskiden burada devletin merası nüfus sahibi kişiler tarafından kiralanıyormuş Yörüklerle, yıllık 10 bin lira gibi bir rakamla. 5-6 sene önce değişmiş bu uygulama. Şimdilerde kendi Birliklerine mera kirası ödüyorlarmış, hayvan başına 2 lira.

- Elektrik yok, gece el feneriyle idare ediyorlar.

- Aile reisi yakın zamanda yerleşik hayata geçecek çünkü **“yoruldum, hanım yaşlandı”** diyor.

- Kışlaklara indikleri zaman çadırların iskeleti burada kalıyor, yazın tekrar geldikleri zaman aynı yere konuyorlar.

Çadırlar, keçiler, tavuklar, atlar, sürüler, insanlar, çocuklar... Çevredeki her şeyi inceleyip irdelemeye çalıştık, notlarımızı aldık, onlara çalışmamızın maksadını anlattık. Çaylarını, ayranlarını içtik, günün ilerleyen saatlerinde tekrar Mersin’e doğru yol aldık.

Bir not: Bu çalışmayı 15 Eylül 2015’te yaptık. Çalışmanın raporunu 17 Eylül 2015’te yazdım. Urfa Karacadağ’dan göçerlerle ilgili ilk kıl çadır toplantısını yaptığımız gün 17 Eylül 2010’dur. Bu tesadüf planlı değildir.

YÖRÜK ÇALIŞTAYI

Tarih : 16 Kasım 2015

Yer : Türkiye Petrolleri Genel Müdürlüğü Salonları
Söğütözü / Ankara

AÇILIŞ OTURUMU

Duygu SUCUKA
Güneydoğum Derneği Başkanı

Duygu SUCUKA

Sayın Büyükşehir Belediye Başkanı, Sayın Genel Müdürler, saygıdeğer konuklar, sevgili göçerler, Yörük Çalıştayı konulu çalışmamıza hoş geldiniz.

Güneydoğum Derneği olarak, Yörük konusunu, Mersin Büyükşehir Belediyesine götürdük ve bu konuyu birlikte çalışmak istediğimizi belirttik. Yaklaşık bir buçuk yıl önceydi bu ilk girişim. 8 Mayıs 2015 günü, Mersin’de, Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mersin Üniversitesi ve Güneydoğum Derneği olarak düzenlemiş olduğumuz “Toros Yörüklerinin Yaşamsal Sorunları Panel ve Çalıştayı”nı, Mersin Üniversitesi ev sahipliğinde, Yörük STK temsilcileri ve ilgili kurumların geniş katılımıyla gerçekleştirmiştik.

Sonrasında Yörük mekânlarına iki kez ziyarette bulunduk. İlk seyahatimiz Seydişehir yöresine idi. İkincisi Erdemli yaylalarına oldu. Bu ziyaretlerimizde Yörükleri kendi mekânlarında tanımaya, onların yaşam şartlarını anlamaya, dinlemeye, raporlamaya çalıştık.

Son çalışmamız, bugün, burada Türkiye Petrolleri'nin ev sahipliğinde yapacağımız "Yörük Çalıştayı" olacak. Bundan sonrasında, bugüne kadar toparlamış bulunduğumuz verileri bir araya getirerek Yörüklerin sorunlarını ve çözüm önerilerini içeren bir kitap yayınlamak istiyoruz.

Bu çalışmaya Tarım Bakanlığı geniş bir katılım sağlıyor. Muğla'dan Adana'ya kadar birçok ilden İl Müdürlükleri düzeyinde, ayrıca Tarım Reformu Genel Müdürlüğü olarak katılıyorlar. Yine Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Mersin Büyükşehir Belediyesi, Mersin Üniversitesi, diğer ilgili kurumlar, sivil toplum kuruluşları burada katılımcı olarak bilgi paylaşımında bulunacaklar.

Sayın Belediye Başkanımız burada, Sayın TP Genel Müdürümüz burada, sizler Ankara dışından, birçok ilden gelerek burada oldunuz. Tüm katılımcılara; çalışmaya verdiği destekten ve ev sahipliğinden dolayı Türkiye Petrollerine, Yörüklerin sorunlarının çözümü yönünde her yerde onların yanında olmak adına burada bulunduklarından dolayı Mersin Büyükşehir Belediyesinin Sayın Başkanına teşekkürlerimizi ve saygılarımızı sunuyorum.

Besim ŞİŞMAN

Saygıdeğer konuklarımız,

Türkiye Petrolleri'nin ev sahipliğinde düzenlenen Yörük Çalıştayına şahsım ve şirketimiz adına hoş geldiniz demekten büyük bir memnuniyet duyuyorum. Yörük toplulukları tarihin akışına yön vererek Anadolu'nun Türk ve İslam diyarı olmasında önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda bugün Balkanlarda Türk ve İslam kültürü halen yaşıyorsa, Saraybosna'da, Üsküp'te, Kosova'da Türk şehirlerinin izlerine rastlıyor ve ülkemizden kilometrelerce uzakta aynı havayı soluyabiliyorsak bunda fedakârlıkları ile nam salan Yörükler büyük emek sahibidir.

Yörükler ülkemiz içinde önemli bir yere sahip, fedakâr bir üretici kesimdir. Onların yaşam şartları çok zor ve mücadeleleri oldukça önemlidir. Yörüklerin karşılaştığı her türlü sorunun aşılması için farklı platformlarda da bu desteğimizi sürdüreceğiz.

Yörüklerin üretimleri oldukça önemlidir. Hayvancılık, özellikle de yayla hayvancılığı desteklenmeli, sorunlarının aşılması için ne gerekiyorsa işbirliği içerisinde yapılmalıdır. Üretici kesim her zaman en vefakâr kesimdir. Biz petrol sektörüyüz ama bu ülkenin bir vatandaşı olarak yörüklerin sorunlarına da uzak kalamayız.

Güneydoğum Derneği, ülke ve bölgenin çok önemli sorunlarına parmak basan ve bu sorunları tartışmaya açarak çözüm yolları arayan hem bölge hem de ülkemiz için önemli bir sivil toplum kuruluşudur. Yörüklerle ilgili bu çalışmayı da bize getirdiklerinde seve seve destek vereceğimizi, ev sahipliği yapacağımızı belirttik. Bugün burada sizleri ağırlamaktan büyük bir onur duyuyoruz.

Ben hepinize tekrar hoş geldiniz diyorum. Yörük çalıştayının başarılı geçmesini diliyor, hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Besim ŞİŞMAN

Türkiye Petrolleri Genel Müdürü

Burhanettin KOCAMAZ
Mersin Büyükşehir Belediye Başkanı

Burhanettin KOCAMAZ

Saygıdeğer Misafirler,
Çok Kıymetli Basın Mensupları,
Değerli Yörük Kardeşlerim,

Hepinizi sevgi ve saygı ile selamlıyor, çalıştayımızın hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Değerli Misafirler, Yörük, yürümek fiilinden gelen, Anadolu' ya gelip yurt tutan göçebe Oğuz boylarını (Türkmenleri) ifade eden bir kelimedir.

Yani Yörüklük Türklüğün ta kendisidir. Yörüklüğün devamı Türklüğün tarih boyunca hayatının, yaşantısının yani özünün devamıdır.

Yörük, göçebe hayat tarzı ile her iklim şartlarına uyum sağlayandır. geçtikleri yerlerdeki zorlukları aşandır. Dolayısı ile Yörük olmak, özünde mücadelecidir, zorluklara göğüs gerebilendir, her şartta ayakta kalmaktadır.

Yörük olmak doğal olmaktır, saf olmaktır, temiz olmaktır, bir lokma ekmeğini paylaşmak, gözü gönlü bol olmak, gönlünü açabilmektir.

Düşünün ki, o temiz yürekli insanlardan, o güzel kültürden başka içine bencillik girmemiş, fesatlık düşmemiş, saf ve temiz düşünebilen neyimiz kaldı. Maalesef hiç bir şeyimiz kalmadı. Bu anlamda bu kültürü yaşatmak aslında insanı, doğanın evladını yaşatmaktır, Türkün özünü, mayasını yaşatmaktır.

Değerli Misafirler,

Yörüklerimizin pek çok sorunları var elbette. Bizler bunlara çözüm bulunması ve bu sorunlara dikkat çekilmesi için bugün burada buluştuk.

Bizler halka hizmet götürülenler olarak köylere gittiğimizde, köylerin ötesine de geçiyoruz, Yörüklerimizle sohbet etme fırsatı buluyoruz.

Pek çok sorunu konuşuyoruz onlarla. Her şeyden önce onların sahip oldukları en büyük servet malları, canları ve hayvanları. Yörükler hayvanlarının otlatılmasından tutun da, Yörüklerin ödedikleri ücretler, gereksiz uygulamalar ve çocuklarının eğitim sorunlarına kadar pek çok sorunları içine alan bir sorunlar yumağı ile karşı karşıya olduklarını söylüyorlar.

Bu sorunların ayrı ayrı ele alınıp ilgili birimlere, bakanlıklara ve yerel yönetimlere ulaştırılması ve titizlikle ele alınması, değerlendirilmesi, çözüme kavuşturulması gerekir.

Örneğin üretici için Avrupa Birliği tarafından getirilen hijyen adı altındaki yasak yerine, ürünün denetlenmesi ve güvenilirliği konusunda uzmanlarla, veteriner hekimlerle bu iş denetim altına alınmalıdır. Üretici doğal üretimden uzaklaştırılmamalıdır.

Yine "Otlatma Yönetmeliği" düzenlenerek, konaklama ve otlatma alanları göç yolları, ormandan gasp edilen alanlar yeniden eski yapısına döndürülmeli, bulundukları yerlerin yerel yöneticilerin ve Yörüklerin de fikirleri alınarak değerlendirilmelidir.

Yine ağaçlandırma çalışmalarının, Yörüklerin binlerce yıldır kullandıkları göç yollarını kapatmak için değil, ormandan gasp edilmiş arazilerin yeniden eski yapısına kavuşturulması için yapılması gerekir.

Bakin Yörüklerimizin çocukları erken göçler sebebi ile eğitimlerini erkenden bırakmak durumunda kalıyorlar. Bunun için okul çağında çocuğu olan ailelerin okullara yakın bölgelerde

kışlamaları kolaylaştırılmalıdır ya da göç zorunda olanların eğitimleri konusunda alternatifler üretilmelidir.

Tabi bunların dışında Yörüklerimizin diğer sorunlarını,sağlık, sosyal güvence gibi konuları, araştırmayla, karşılıklı dinleyerek,yaşayarak öğrenebilir, sorunlara doğru çözümler bulabiliriz..

Tabi bu sorunları sadece çalıştaylarda konuşmak yetmez, bunların devlet eliyle sahiplenilip, desteklenip yaşatılması gerekir.

Bu konuların ilgili uzmanlara götürülüp, çözüm için gerekli çalışmaların yapılması konusunda ısrarcı olunması, çözüme giden yolları aralayacaktır.

Değerli Misafirler,

Özümüzün devamı için Yörük kültürünün devamlılığı şarttır ve bu mutlaka sağlanmalıdır. Onların kültürleri kayıt altına alınmalıdır. Yok olup gitmesine izin verilmemelidir. Bu anlamda biz de Mersin Büyükşehir Belediyesi olarak Yörük Müzesi kültür ve yaşantılarını kayıt altına alacak belgesel çalışmalarımıza devam ediyoruz, bu müze ile Yörük kültürünü yaşatmayı ve belgesel çalışması ile de insanlara bu kültürü tanıtmayı amaçlıyoruz.

Bunun yanı sıra, onlar için yapılacak olan iyileştirme ve geliştirmenin her adımında elimizden gelen desteği vermeye hazırız.

Çünkü Yörük dosttur insana, cömerttir, misafirperverdir, yiğittir, merttir. Ekmek verir insana, süt verir, doğal olanı verir, milli duyguları her daim dinidir, kalbini verir yurduna.

İşte bütün bu duygu ve düşüncelerle sizleri bir kez daha saygıyla, sevgiyle selamlıyor, çalıştayımızın başarılı geçmesini ve amacına ulaşmasını temenni ediyorum.

ÇALIŞTAY OTURUMU

Tarih : 16 Kasım 2015

Yer : Türkiye Petrolleri Genel Müdürlüğü Salonları, Söğütözü/Ankara

Saat : 09.30-17.00

Katılımcılar

Prof. Dr. Mustafa GÜNDÜZ

Nihat ERI

Duygu SUCUKA

Sadberk DAŞAR

Hanifi AVCI

Ali Fuat ÜNAL

Kadir ÇİFTEPALA

Halil Mete TOPRAK

Ali KEŞ

Fahrettin AY

Hüseyin ARSLANKÖYLÜ

Döndü CAN

Soner SIRMATEL

Mahmut POLATOĞLU

Dr. Yüksel ŞAHİN

Hacı Veli DEVECİ

Mehmet ÖZTİRYAKI

Tahsin TÜFEKÇİ

Necdet KURUL

Başkent Üniversitesi Öğretim Üyesi / Oturum Başkanı

22. Dönem Milletvekili / Oturum Başkanı

Güneydoğum Derneği Başkanı

Güneydoğum Derneği

Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürü

Orman Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı

Mersin GTH İl Müdürü

Mersin GTH İl Müdürlüğü

Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

Orman Genel Müdürlüğü (Müfettiş)

Mersin Büyükşehir Belediyesi Kültür Dairesi Şube Müdürü

Mersin Üniversitesi Türk Dili Bölümü Öğretim Görevlisi

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yapı İşleri Gen. Müd.lüğü İskan Dairesi (Uzman)

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Sigorta Primleri Gen. Müd.lüğü (Uzman)

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Tarım Arazileri Değerlendirme Daire Başkanı

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Arazi Islahı ve Sulama Sistemleri Daire Başkanı

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Tanımsal Çevre ve Doğal Kay. Koruma Daire Başkanı

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Çalışma Grubu Sorumlusu)

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Çalışma Grubu Sorumlusu)

Rifat ÇAKIR
Bekir KOÇAK
Resul SEDAY
M. Serdar KÖKSAL
İmam Ali ÖZCAN
Nur Müge ONGUN
Derya SELÇUK
Süreyya DERİNYOL
Figen ERCAN
Cengiz CANDAN
Yücel KEŞLİ
Asiye YAMAR
Fevzi TOSUN
Abdurrahman AYAN
Mehmet Sadık OTURANÇ
Ali İhsan YILDIRIM
Mustafa ÖZ
Zeki OĞUZ
Salih TOROS
Özgün TALAN
Hatice ÇAM
Özlem BÜYÜK
Halil YİĞİT
Hacı Emir KURT
Fatma DEMET
Yasemin KIZILTAŞ
Halil İbrahim YAGAL
Ahmet ÖZDEMİR
Ramazan SUÇEK
Ali Tekin ÇAĞLAV

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Veteriner Hekim)
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Mühendis)
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Mühendis)
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Mühendis)
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Mühendis)
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Mühendis)
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Mühendis)
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Çalışma Grubu Sorumlusu)
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Koordinatör)
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (Koordinatör)
Afyon GTH İl Müdürlüğü (Sosyolog)
Konya GTH İl Müdürlüğü Şube Müdürü
Konya GTH İl Müdürlüğü (Koordinatör)
Konya GTH İl Müdürlüğü (Mühendis)
Konya GTH İl Müdürlüğü (Mühendis)
Konya GTH İl Müdürlüğü (Mühendis)
Konya GTH İl Müdürlüğü (Araştırmacı - Yazar)
Antalya İl GTH Müdürlüğü (Mühendis)
Antalya İl GTH Müdürlüğü (Mühendis)
Karaman İl GTH Müdürlüğü (Veteriner Hekim)
Karaman İl GTH Müdürlüğü (Veteriner Hekim)
Muğla GTH İl Müdürlüğü (Mühendis)
Adana İl GTH Müdürlüğü (Mühendis)
Konya GTH İl Müdürlüğü (Sosyolog)
Konya GTH İl Müdürlüğü (Sosyolog)
Göçeden Sankeçililer Derneği Başkanı
Araştırmacı Yazar
Gazeteci
Gazeteci

Mustafa GÜNDÜZ
Başkent Üniversitesi Öğretim Üyesi

MUSTAFA GÜNDÜZ:

Arkadaşlar hoşgeldiniz. Ben Prof. Dr. Mustafa Gündüz. Başkent Üniversitesinde koordinatör ve öğretim üyesiyim. Adıyaman Üniversitesi kurucu rektörüyüm. Bu toplantının 22. Dönem Mardin millet vekilimiz sayın Nihat Eri ile birlikte kolaylaştırıcısı rolünü üstlenmiş durumdayım. Arada bir katkımla olabileceğini düşündüğüm alanlarda aramızda bir sosyolog meslektaşım da var, sosyolojik alanlarda bazı teorik temelli katkılarda bulunmaya çabalarım.

Buradaki bütün konuşmalar kayıt altına alınmakta, daha sonra Duygu hanımın oluşturduğu çalışma arkadaşlarıyla birlikte bunlar metne dönüştürülecek. Konuşmalarınız yazıya dökülmüş bir vaziyette sizlere gönderilir, siz gerekli düzeltmeleri yaptıktan sonra bu çalışmayı bir kitap olarak da sunup hazırlayıp topluma kazandırabiliriz diye düşünüyorum.

Ali Fuat bey, Orman Genel Müdürlüğü Genel Müdür yardımcımız. Buyurunuz efendim.

ALİ FUAT ÜNAL: Teşekkür ederim sayın başkanım. Değerli katılımcılar, öncelikle kurum adına hepinizi saygıyla selamlarım. Ben, kimseyi suçlamadan, sadece gezici otlatmacılığın ormanlar üzerindeki olumsuz etkileri hakkında 5-6 dakikalık kısa bir sunum yapacağım. Sunumum esnasında sorusu olan olursa cevaplamaya çalışırım. Maalesef Ülkemizdeki sürü sahipleri ve çobanlar, hayvanları otlatma hususunda ormanı tercih ediyorlar. Ormana hayvan özellikle keçi girince çeşitli tahribatlar oluşuyor. (Resim-1) Ormanı sadece otlatma için değil, hayvanlarının kışlık yem ihtiyaçlarını karşılamak için de kullanıyorlar. (Resim-2) Bu-

Resim 1

Ali Fuat ÜNAL
Orman Genel Müdürlüğü Gen. Md. Yrd.

Resim 2

Resim 3. Keçi olmasaydı bu boşluk orman olacaktı.

rada ormancı meslektaşlarımızda var. Onlar iyi bilirler. Gördüğünüz slaytta küçük çalılar gibi görünenler Ardıç ve Karaçam ağaçları olacaktı, ama maalesef otlatma baskısından dolayı yetişememiş, büyümemiş, yok olmaya başlamış ve sonuçta bu hale gelmiş. (Resim-3) Bu slaytta gördüğünüz saha bir ağaçlandırma sahası. Maalesef bu saha göç yolları üzerinde olduğu için korunamamış ve bu gün bu hale gelmiş. (Resim-4) Bizler bu gibi sahalara bozuk saha diyoruz. Normalde Sedir ağacı 30-40 metre boy yapacakken otlatma baskısından dolayı bu hale gelmiş.

Özellikle genç ormanları korumak için yaptığımız tel çitler bile fayda etmiyor. Çünkü keçiler, ya tellerdeki küçük boşluklardan geçiyor ya da telleri çobanlar yatırıyor ve hayvanları ağaçlandırma sahasına koyuyorlar. Ağaçlandırma sahalarında, fidanlar biyolojik bağımsızlıklarını kazanana kadar 1 hektara 10.000 TL masraf yapıyoruz. Ormanlarımızın yaklaşık yarısı bozuk vasıflı. Yani 22,3 milyon hektar orman alanımızın 10 milyon hektarı bozuk orman. Sebebinin söylememe gerek yok, sunduğum slaytlardan da sebep net olarak anlaşılıyor.

Gördüğünüz slayttaki alan bozuk orman alanı.(Resim-3) Rehabilit edilmeye çalışılmış, ancak aşırı otlatma baskısı sonucu başarılı olunamamış. Karaçamla, ardıçlar çalı gibi kalmış maalesef. Torosların bu bölgesinde bir zamanlar gür ormanlar olduğu söylenir. Şu anda ise ormancıların terk ettiği bir bölge. Eğer otlatma sorunlarımız olmasa bu alanlar gür ormanlarla kaplı olacaktı. Çünkü fidanlar kaya çatlaklarında bile yeşerip büyüyebiliyor. Hayvanlar girmeyince ormanlar kendi kendini yenileyebiliyor. Bir keçi 1 saatte yeni çimlenmiş sedir fidanlarından 10.000 tanesini yiyebiliyor. Eğer

Resim 4.

Resim 5. Keçi yemeyince orman kendini yeniliyor.

sahalarımızı koruyabilirsek gördüğünüz slayttaki hale geliyor. (Resim-5) Açık yeşil olarak gördüğünüz yerler, hayvan girmeyince ormanın kendini yenilediğini, yani bozuk ormanların yeniden verimli hale geldiğini gösteriyor.

Ben geçmişte Konya Orman Bölge Müdürü olarak görev yaptığım için gösterdiğim slaytlardaki resimlerin büyük çoğunluğu Konya ağırlıklı. Farklı yerlerde var tabii. Sahaların eski halleri ile koruma yapıldıktan, ağaçlandırdıktan sonraki hallerini görüyorsunuz. Sonuç olarak şunu diyebilirim

ki, hayvan ormana girince orada ormancılık yapma şansınız yok. Fakat hayvanı ormandan çıkardığınızda orman kendi kendini yenileyebiliyor. Küçük ağaçlandırmalar ve rehabilitasyon tedbirleriyle bu alanların iyi vasıflı orman haline gelmesi mümkün oluyor.

Söyleyeceklerim bu kadar. Beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

MUSTAFA GÜNDÜZ:

Ali Fuat beye biz de teşekkür ediyoruz. Tabi tam tersi görüş ileri sürenler de var değil mi sayın Genel Müdür? Gerçekten çok etkileyici bir çalışma. Hem önceki hali, hem sonraki hali. Demek ki keçileri ormandan uzak tutunca orman aynı zamanda kendisini yeniliyor gibi görünüyor. Aksi görüşü savunanlar da var biliyorum aramızda. Şimdi söz almak isteyen arkadaşlarımız işaret verebilirler. Hemen devam edebiliriz. Buyurun efendim.

HÜSEYİN ARSLANKÖYLÜ:

Hüseyin Arslanköylü Mersin Büyükşehir Belediyesi adına katılıyorum. Ali Fuat Beyi'nin sunumuna karşılık bir şey söylemek istiyorum. Bu sunumdan anladığımız; "keçiler orman düşmanı yok edelim." Biz buraya Yörüklerin sorunlarını konuşmaya geldik. Yörüklerin keçilerini ve koyunlarını alırsanız konuşacak sorun kalmaz!. Keçi ve koyunların ormana zarar verdiği doğrudur. Ama sorunun çözümü bu değildir. Mersin Orman Bölge Müdürlüğü 1995"li yıllarda şöyle bir çalışma yaptı. Bölge halkıyla planlamayı ve dikimi birlikte yaptı ya da yapmaya çalıştı. Hayvan sahiplerine yer göstererek bir yıl bir bölge dikildi, birkaç yıl sonra başka bir bölgenin dikimi yapıldı. Halk ormanı kendi diktiği için korudu. Şimdi oralar 15-20 yaşlarında sedir ormanı. Şimdi orası keçi ve koyunlara da açıldı. Bu sunumdaki mantık; "satın keçileri koyunları şehre yerleşin." Bu mantıkla ne ormanları koruyabiliriz, ne de Yörüklerin sorunlarını çözeriz. Yapılacak iş ağaçlandırma planını Yörüklerle beraber yapalım. Ağaç dikimini de yine Yörüklerle ya da dikim yapılacak bölgede yaşayan insanlarla birlikte yapalım. Bunun örnekleri yapıldı. İyi sonuçlar verdi aynı şekilde devam edelim. Teşekkür ederim.

Resim 6.

Hüseyin ARSLANKÖYLÜ
Mersin B.B. Kültür ve Sosyal İşler
Daire Başkanlığı Şube Müdürü

MUSTAFA GÜNDÜZ:

Hüseyin beye de ben teşekkür ederim sağ olun. Evet bir arkadaşımız, bana en yakın olan. Buyurun efendim.

SALİH TOROS:

Salih Toros, ziraat mühendisi, Antalya İl Tarım Müdürlüğü'nden katılıyorum. Aynı zamanda Honamlı Yörükleri dernek başkanayım. Sayın Genel Müdür'üm orman zararı konusunda nerdeyse bütün suçu keçiye yükledi ama 10 milyon hektar ormana karşılık 10 milyon keçi var Türkiye'de, bu suçlama biraz insafsızlık değil mi diye düşünüyorum.

MUSTAFA GÜNDÜZ:

Çok teşekkür ederim. Evet buyurun.

ALİ FUAT ÜNAL:

Ben gördüğüm şeyleri aktardım. Artık kararı siz verin. Bir şey demiyorum.

MUSTAFA ÖZ:

Konya Tarım İl Müdürlüğü'nde mühendis olarak çalışmaktayım. Ben dört ana başlık halinde sayın Genel Müdüre artık soru gibi mi olur, nasıl olur, soracağım. Bununla ilgili Türkiye'deki keçi sayısı, zarar verilen orman, göç yollarının olduğu bölgede mi bu ormanlar, bununla ilgili bilimsel çalışmalar ya da çalışma yapılmış mıdır şu ana kadar? Bu az önce gördüğümüz fotoğraflarda zarar veren sadece keçiler midir? Sadece hayvanlar mıdır? Başka etmenler var mıdır? Bunun dışında bazı yerlerde biraz daha büyümüş orman ağaçları, bazı yerlerde baskılanmış büyümemiş. Bu karşılaştırma neye göre yapıldı? Aynı yerde hayvanların otlatıldığı yerle otlatılmadığı yer mi ya da farklı farklı yerler mi? Ne bileyim mesela ağaçlandırmanın birisi Hadim'de birisi Seydişehir'de, birisi Bozkır'da mı yapıldı? Bir diğer konu da, mesela benim bir fotoğrafta dikkatimi çekti, tamamen bozkır bir alan, şu ana kadar herhangi bir orman kalıntısı pek görünmüyor. Ağaçlandırma yapılmış. Ağaçlandırılacak alanlar neye göre belirleniyor. Ağaçlandırma yapılırken hayvanlara yaşam alanı bırakılma gibi bir şey takip ediliyor mu? Teşekkür ediyorum.

Salih TOROS

Antalya İl Tarım Müdürlüğü

Mustafa ÖZ

Antalya İl Tarım Müdürlüğü

ALİ FUAT ÜNAL:

Ben yerini söylemeyecektim ama söyleyeyim. Burası Hasankeyf. Ilisu barajının su toplama havzasından dolayı ağaçlandırılan bir saha burası. Büyüklüğü 14 hektarlık bir yer. Geçen sene buraya gittiğimde, bu sahanın Yörüklerin geçiş yolu üzerinde olduğunu ve aşırı otlatma baskısı altında kaldığından, bozulduğunu ve bu hale geldiğini gördüm. Tabii ki çok üzüldüm.

MUSTAFA ÖZ:

İşte sorun o yani acaba burası ağaçlandırılırken o şey öngörüldü mü?

ALİ FUAT ÜNAL:

Burası Hasankeyf'in yukarısındaki bir saha. Meslektaşlarımız burayı yeşil kuşak olarak planlamışlar. Sahanın içerisinden bir yol geçiyor. Yörüklerin geçiş yolu. Zannedersem bu sebeple vatandaşlarımız bu sahayı sahiplenmediğinden bu hale geldi.

MUSTAFA GÜNDÜZ:

Peki, Ali Fuat beye çok teşekkür ediyorum. Arkadaşlar anladığım kadarıyla ya da hepimizin gördüğü üzere keçi Yörüklerle ilgili en önemli unsurlardan biri olduğu için hemen böyle hararetli bir tartışmaya girmiş olduk. Karşılıklı tartışmaya girmemiş olalım. Konunun çok daha farklı açıları var. Sayın başkan, büyükşehir belediye başkanımız söyledi işte kültürel boyutu var, ekonomik boyutu var, bu bir yaşam biçimi, aynı zamanda üretim boyutu var. Diğerlerine de yavaş yavaş geçebilirsek. Anlaşılan ekonomik faaliyetin en önemli unsuru olduğu için keçiler üzerinde durulmuş oldu. Bu bakımdan da hem Ali Fuat beye hem de katkıda bulunan diğer arkadaşlara teşekkür ediyorum. Bir söz isteyen arkadaşımız daha vardı sağda. Buyurunuz efendim

Halil Yiğit
Muğla İl Tarım Müdürlüğü

HALİL YİĞİT:

Halil Yiğit, Muğla İl Tarım Müdürlüğü'nde çalışıyor. Sayın genel müdürüme ve tüm katılımcılara seslenmek istiyorum. Keçi bizim keçi, orman bizim orman, elbirliğiyle bunu nasıl yapacağız, yani göçerleri ormana sokmadığımızda. Muğla sıcak bir bölge biliyorsunuz. En hassas bölgemiz Fethiye, Muğla, Marmaris, Antalya. Bu defa ormanlarımızı koruyamıyoruz. Benim tecrübeme göre eğer göçerleri, yörükleri, hayvan sahiplerini ormanlara sokmazsak bu defa ormanlar korunmuyor ve hektarlarca ormanımız yanıyor. Yani demek istediğim hayvanlar bizim hayvanlar, orman bizim. Belirli yaşa kadar o küçük ağaçların alanına hiç sokulmayıp daha sonra sokulması, Orman Genel Müdürlüğü ile elbirliği ile çalışıp bu konuda bir ortak paydada buluşturamaz mıyız? Burada hedefimiz keçilerimiz de kaybolmasın, ormanlarımız da yaşasın. Sedir ağaçları görüyoruz orada, ardıc

daha önce bizde de çok vardı. Toroslarda özellikle ardıçlar şu anda çok azaldı. Bir kuş var arkadaşlar, Genel Müdürümüz bilir, bu kuş ardıcın çekirdeğini yiyor ve ondan sonra bu ardıç ürüyor. Kuşlar da azaldı. Bir keçi değil mesele. Sonra tabi orda yaşayan halk da zarar verdi, vermedi değil. Yani bu sadece hayvan meselesi değil. Benim size önerim şu. Elbirliğiyle bir şey yapamaz mıyız? Çünkü keçi soyu da çok azalıyor. Belki 10 yıl sonra biz çocuklarımıza keçi eti yediremeyeceğiz. Çok lezzetli o keçi eti. Özellikle bizim bölgemizde, Toroslarda sütü, eti ve diğer ürünleri.

ALİ FUAT ÜNAL:

Sayın başkanım teşekkür ettim arkadaşşa, siz duyumlarla konuşuyorsunuz, işte orman yangınına azaltır falan. Görüyorsunuz işte yanacak ne ağaç kalmış, ne ot kalmış, hiçbir şey kalmadı. Yangına ne faydası var. İkincisi de benim görevim ormanları gelecek nesillere daha sağlıklı bir şekilde aktarmak. Bana sizin gibi keçi yaşatmak geliştirmek görevi verilseydi, ben de sizin gibi belki daha farklı düşünebilirdim. Ama bana verilen görev ormanların bu şekilde gelecek nesillere aktarılması. Ben onun için uğraşıyorum. Siz belki beni suçluyorsunuz. Keçiyle beraber olur mu? Beraber olamaz. Sayının çok azaltılması lazım. Otlatma planlarının disipline edilmesi lazım. Ancak o şekilde olabilir. O da bayağı zor iş. Ben bir de şunu söylüyorum sayın başkanım. Geçen senelerde, Konya'dan gelen arkadaşlarım bilir, bir il müdürümüz vardı, sağ olsun bizi de çok severdi, dedi ki; sen tükettin hayvanları, eti, sütü her şeyi bitirdin. Dedim ki abi ne yaptım? İşte yasakladın ormanları. Hollanda'nın süt ürünleri ihracatı ne kadar abi dedim. Ne yapacaksın dedi. Ne kadar, sordum dedim. Peki, Hollanda'da ne kadar hayvan ormanda otluyor, Türkiye'de ne kadar otluyor? Ben başka bir şey demiyorum, bu kadar söylüyorum.

MUSTAFA GÜNDÜZ:

Peki, çok teşekkür ediyorum Ali Fuat beye, Halil beye, Mustafa Beye.

Yörüklerin başka sorunları, yaşam biçimleriyle ilgili pencere açarsak sanırım biraz daha genişleyebiliriz. Döndü, değil mi? Evet, Döndü'yü çok duydum. Döndü hanım ben Mersin Üniversitesinde çalıştığım yıllarda yoktu. Sizin isminizi çok duydum. Sunumunuz falan var mı? Döndü hocamız Mersin Üniversitesinden. Buyurun.

DÖNDÜ CAN

Sayın oturma başkanım değerli katılımcılar, öncelikle hoş geldiniz diyorum. Sunumum yok. Benim için çok önemli burada olmak. Ben bir Yörük kızıyım ve daha öncede Yörüklerle ilgili çalışmalara katıldım. Toroslardaki Yörüklerin hemen hemen birçoğunu gezdim. Güney Toroslar, orta Toroslardaki göçlere de katıldım. Dinleyince her açıdan anlayabiliyorum Ormanda çalışan arkadaşları da Yörükleri de. Çok basit bir örnek veriyorum: Ben bir Yörük kızıyım ve geçen baharda İbrahim beylerle göçe katıldım. Onların Mut üzerinden nasıl zor koşullarda göçtüğüne tanık oldum, 10 gün boyunca böyle bir süreçte. Babamın ekmiş olduğu bağlarımız var, üzüm bağları. Göçe katıldığım süre içerisinde bir telefon geldi. Yörükler göçerken keçiler kaçmış, bağların hepsini ye-

Döndü CAN

Mersin Ün. Türk Dili Böl. Öğr. Görevlisi

miş. Ve bağlarımız yeni olduğu için de ciddi bir zarar oluşmuş. Şimdi her iki açıdan baktığımda ben göçteki zorlukları görünce ve orada yetiştirdiğim bağın artık olmayacağını öğrenince her iki tartışmanın bakış açısını da geliştirebilirim bu anlamda. Yörükleri iki boyutta ele alacağım. Birincisi tamamen göçer olan Yörüklerin bugün yaşamsal sorunlarının tartışılmasından yanayım çünkü hiçbir arazileri yok. Devlet arazilerinde kışlak ve yaylak olarak göçenler var. Bir de yarı göçer dediğimiz kış dönemi dam evinde kalanlar, yazın yaylaya göçenler var. Belki de bunları böyle iki boyutta görmekte yarar var. Birinci sorun bana göre yaylak ve kışlak sorunudur ve çözülmesi gerekir. Eğer yaylak ve kışlakları belirli olursa bu sorunlar azalır. Bir belirsizlik var. Nereye göçeceklerini bilmeyen topluluklarla karşılaştım ben bu anlamda. Bunun belirlenmesinden yana bir çözüm üretilmesini savunuyorum. Gerçi Orman Bakanlığı artık daha ılımlı yaklaşıyor, çok yardımcı da oluyorlar. Benim son bir yıldır gözlemlediğim bu. Öncesinde çok sorunlar yaşandığını biliyorum.

Ve göç yolları. Bu gerçekten ciddi bir problem. Eskiden göçüyorlarmış ve göçerken konaklıyorlarmış ama artık orası ağaçlandırılmış, ağaçlandırmanın yanı sıra kişinin mülkü olmuş, meyve ağaçları ekilmiş. Ve göç yolları da böyle olunca hem kişilerin arazilerine zarar verilebiliyor hem de ormancılardan yeni ekmiş olduğu ağaçlar gördüğümüz üzere yetişemeyebiliyor. Şu belki benim de çok düşündüğüm bir şey. Ağaçlandırma yapılırken göç yolu üzerindeki yerlerde bir alan bırakılıp sadece oradan göçün sağlanması bana tek çözümmüş gibi geliyor. Çünkü göç yolunun değişmesi de kolay bir şey değil baktığınız zaman. Torosları gezmiş olsanız bunu anlayabilirsiniz. Yıllardır göçülen bir yol var, konaklanarak göçülüyor. Hep söylüyorlar ya kamyonete doldurun ve göçürün gibi bir laf ama hayvanın iklime alışa alışa gitmesi gerekiyor. Siz birden bire deniz kıyısındaki bir hayvanı 1500- 2000 rakımlık bir yere götürürseniz onun bünyesi bunu kaldırmıyor ve hastalanıyor. Belki ağaçlandırma yapılırken bir göç yolunun bulundurulması söz konusu olabilir çünkü Toroslardaki ağaç dokusu kayboluyor ve bunun da göz ardı edilmemesi gerektiğinden yanayım. Yani bana göre birinci sorun yaylak ve kışlaklar konusu. Yaylak ve kışlakların belirlenmesi ve bu anlamda belirsizliğin ortadan kaldırılması gerekir. İkinci sorun göç yollarıdır. Bu hususta da orman idareleriyle birlikte hareket edilmesi gerekir. Çünkü her iki tarafın da mağdur olmaması gerekiyor.

Bunun yanı sıra tabi bir planlama problemi de var. Ben ne zaman böyle bir çalışmaya gönüllü olarak katılsam konuşuruz, konuşuruz, sonuç dediğimizde ortaya bir sonuç çıkmaz. Ciddi bir planlamanın yapılmasına ihtiyaç var ve bu planlama yönünde hareket edilmesi gerekiyor. Kültür Bakanlığı'nın Somut Olmayan Kültürel Miras çalışmasında Sarıkeçeliler korunmalı, gelecek kuşaklara yaşatılmalı diye bir savunma var. Hemen onun yanında artık bu göçerliğin devam ettirilmemesi yönünde de başka bir bakanlığın bir çalışması var. Ortak planlı hareket edilmesinden yanayım.

Göçerlerin bir yerleşim problemi var aynı zamanda bir yaşamsal sorun olarak. Tabi ki yerleşik hayata geçmek çok kolay bir şey değil. Özellikle yıllardır göçen bir şekilde yaşayan ve yaşam biçimini buna göre geliştirmiş, ekonomisini buna göre belirlemiş topluluklar için, hadi sizi yerleştirelim şuraya siz inekçilik yapın, koyun besleyin demek çok kolay bir şey değil. Bir iş yerinden başka bir yere tayininizi çıktığında bile alışmakta problem yaşıyorsunuz. Yüzyıllardır gelen bir gelenekten başka bir şeye geçmek de problem. Ama benim gözlemlediğim, belirli yaşa gelindiğinde, artık yerleşik hayata geçmek isteyen, artık bu işi devam ettiremeyecek olanlar var. Tamamen yerleşik hayata geçmekten yana mıyım ben de? Değilim. Bu anlamda bu kültürün devam etmesi gerekiyor. Belirli yaşa gelenlere de devletin bir yerleşim politikasının olması gerekiyor. Var, yok değil ama tamamen yerleşik hayvancılığa yönelik bir şey bu. Ve sanırım belirli kuralları var. Mesela aileden birisi sigortalıysa bir aylık veya bir günlük hiç fark etmiyor. yerleşik hayata geçemiyor. Çünkü sigortalı olduğu için onun yerleşik hayata

geçtiği söyleniyor. Ama mesela limanda bir günlük bir işte çalışmış, bu dezavantaj. Aslında göçer, yerleşik hayata geçmek istiyor, birtakım küçük gibi görünen ama önemli engeller var. Bunların göz önünde bulundurulmasından yanayım.

Çocukların eğitimi genel olarak tespit ettiklerimizden birisi. Göçer çocukların çoğu okula zaten geç başlıyor, erken bırakıyor veya birilerinin yanında kalabiliyorlar. Bu nasıl çözülür diye ben çok düşündüm ama birilerinin yanında kalmak belki bir çözümmüş gibi görülebilir, ama doğru değil. Kalmak istemeyebilir çocuk bir başkasının yanında. Bu çocukların eğitimi için bir yurtta kalmaları gibi bir şey söz konusu olabilir. Türkiye geneline bakarsak belki çocuk sayısı çok az görülebilir.

Ben Ceyhan tarafındaki Yöröklere de değinmek istiyorum. Adana'dan gelenler varsa özellikle sormak istiyorum. Ciddi problemleri olanlar var. Göçüyorsunuz ama servisle bile gelemiyorsunuz. Sarı keçililer bence Yeşilovacık, Anamur taraflarında ulaşım konusunda daha şanslılar. Eğitim konusu en belirgin sorunlardan birisi.

Bu yaz göçte fark ettiğim bir şey; bana bir Yörök teyze söylemişti. Pınarlarımızın yönünü değiştiriyorlar, suları boruların içine alıyorlar, dağın bitki örtüsü değişiyor kızım demişti. Gerçekten o kadar derin şey var ki doğaya baktığınızda. Göç yolları üzerindeki sulara köprü kurulması yönünde bir fikir ortaya atılmıştı. Bu anlamda hayvancılıkla ilgili politikalar var mı? Bu önemli bir şey. İsveç'teki bir çalışmadan hatırlıyorum. İsveç'in bir keçisi var ve o kadar sahip çıkıyorlar ki. Dünyaya da tanıtıyorlar. Her türlü hayvancılık önemli ama keçi sütünün anne sütüne en yakın olduğuna dair çalışmalar var. Sağlıklı bir süt olduğuna dair çalışmalar da var. Kıl keçisinin, bu kara keçinin sütü, sanem keçisinin değil. Sanem keçisi çok fazla süt veren bir keçi, sütünün oranı aynı düzeyde değil. Bunu işin uzmanlarına da sormak lazım. Bu bizim alanımız değil. Sanem keçisiyle kıl keçinin karşılaştırılması gerekiyor. Dünya sağlığa giderken de organik tarım diyoruz, ama zaten hiç bozmasaydık bunlar zaten organikti. Keçi sütü de bu anlamda çok önemli, bunun özelliği de gezici hayvan olmasından kaynaklı. Marketlerde görüyoruz gezen tavuk yumurtası yazıyor paketin üzerinde. Şimdi gezen tavuk yumurtası ve gezmeyen tavuk yumurtasını ayırt eder hale geldiysek, keçinin doğadan topladığı bitkiler onun sütüne geçiyor ve bu süt bu yüzden önemli, bunu da bilmemiz gerekir. Bizim bu gün gezer hayvancılığı savunmamızın nedeni bu yönden, keçinin etinin tatlı olması bu yönden. Yoksa herkes ister çok rahat bir hayvan besleyerek ürün üretmeyi. Bunu atlamamak lazım. Bu açıdan keçi önemli ve hayvancılıkla ilgili politikalarda bu önemi göz önünde bulundurulmalıdır diye düşünüyorum.

Sağlık sorunlarının çözüldüğüne dair izlenim alıyoruz. Memnunuz diyorlar benim gittiğim çadırlar ya da topluluklar. Ambulansın gelmesi coğrafik nedenlerden dolayı sorun olabilir ama sağlık güvenceleriyle ilgili bir sıkıntıları olmadığını söylediler bana. İkametle ilgili sıkıntılar var. Nüfus kaydının olduğu yeri bilmeyen Yörökler bulunuyor. Ben filanca köydenim, Gülnar'ın şu köyündenim diyenlere, oraya hiç gittiniz mi diye sorunca, hayır hiç gitmedim cevabını alabiliyorsunuz. İkamet ettikleri yer ayrı, kayıtlarının olduğu yer ayrı.

Aslında çok fazla söylenecek şey var. Diğer konuşmacıların hakkına müdahale etmek istemiyorum. Ben sadece böyle bir bakış açısı çizdim. Yine konuşabiliriz, tartışabiliriz. Farklı fikirler, özgün fikirleri ortaya çıkaracaktır. Çünkü dediğim gibi ben bir orman mühendisi olsam ve bana burayı koru deseler nasıl yaklaşacaktım? Fuat Beyin söylediği gibi yaklaşırdım. Ama 500 tane keçim var ve geçimimi bununla sağlıyorum. Onu otlatacak olsam ne yapacaktım gibi de bakmak lazım. Bu önemli bir şey. Farklı bakış açılarıyla değerlendirmek gerekir diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Ali İhsan YILDIRIM
Konya Tarım İl Müdürlüğü

MUSTAFA GÜNDÜZ

İlerleyen aşamalarda yeniden konuşabilirsiniz. Bu geniş perspektif için çok teşekkür ediyorum.

Siz buyurun. Ondan sonra da sayın Genel Müdürümüz konuşacak. Buyurun efendim. Kendinizi de takdim eder-seniz lütfen.

ALİ İHSAN YILDIRIM

Konya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünden Ali İhsan Yıldırım:

Ben olaya şu açıdan bakmak istiyorum; son zaman-larda biliyorsunuz ki, keçi eti, keçi sütü ve ürünleri epey-ce bir önem kazandı. Bizim buradaki sorunumuz, keçi eti, keçi sütü ve süt ürünlerinin miktarını arttırmak mı, yoksa yörüklerin göçer kültürünü yaşatmak mı olmalıdır? Yö-rük ve göçer kültürünü keçiden ayırt etmeniz mümkün değildir. Göçerlerin keçilerini alıp da; “hadi sen göç, ora-larda dolaş ve bu kültürü yaşat” diyemezsiniz. Dolayı-

ısıyla, tarım ve hayvancılık politikası olarak, Genel Müdürümüz de Hollanda ve Fransa’dan örnek verdiği için, Hollanda ve Fransa’daki keçi çiftliklerinde böyle bir gezici kültürün söz konusu olmadığını belirtmek isterim. Her keçi işletmesinin kendi merası var ve keçiler oralar-da otluyor, oralarda besleniyor. Bu ülkelerde, önemli miktarlarda keçi sütü ve ürünleri elde ediliyor. Eğer bizim amacımız keçi eti, sütü ve süt ürünlerini üretimini arttırmaksa; bu belirli bakanlık teşvikleriyle de yapılabilir. Süt inekçiliğinde olduğu gibi, büyük işletmeler oluşturu-lur ve ülke çapındaki keçi popülasyonu artırılarak keçi eti, sütü ve süt ürünleri elde edilir. Buradaki amaç, yörük ve göçerlerle birlikte, kendilerine ait bu keçi popülasyonunu da aynı zamanda muhafaza ederek, o kültürü yaşatabilmek olmalıdır. Bizim bu konuda fikir geliştir-memiz gerekiyor. Kısacası, biz Türkiye’de keçi sütü, keçi peyniri üretimini arttıralım denirse bu bir şekilde halledilir. Büyük birkaç yatırımcıyı, teşvik ve desteklerle bu alana yönlendirip, çok büyük keçi işletmeleri kurulur ve bu konudaki açık giderilmeye çalışılır. Önemli olan, yörüklerin göçer kültürünü, yaşam standartlarını kolaylaştırıcı projelerle korumak ve sürekliliğini sağlamak olmalıdır.

MUSTAFA GÜNDÜZ

Muhteşem bir açılım, Ali İhsan Bey çok teşekkür ederim. Gerçekten çok önemli bu. İlerleyen aşamalarda buna ilişkin soruların cevaplarını da sizden bekliyoruz yine. Çünkü sorun sadece keçi değil, keçiyi gündeme almamızın nedeni yani Ali Fuat beyin açılımına o yüzden teşekkür etmiştim. Keçi sonuçta Yörüklerin yaşam biçimi içerisinde en önemli unsurdur. Ay-rıca keçinin etinin, sütünün değerli olması ya da değerinin farkına varılmış olması, bunlar-la ilgili üretimi farklı yollarla arttırmak mümkün olabilir, belki de gerekli, değil mi? Tarım Bakanlığı’ndan birçok arkadaşımız burada, o yüzden söylüyorum, belki de gerekli. Diğer so-runları bertaraf etmek suretiyle keçinin etinin, sütünün, yan ürünlerinin arttırılması gerekli ama bizim burada öncelikli olarak sorunumuz yani Tarım Bakanlığı’nda, işte sizin gibi bir mühendisten, beklediğimizin çok ötesinde bir açılımdır. Bunun Yörüklerin yaşam sorunlarıyla da ilişkili bir biçimde ele alınması gerektiği açı-sı için çok teşekkür ediyorum. Sayın Genel Mü-dürüm buyurun lütfen. Hanefi Avcı Bey, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürümüz.

HANİFİ AVCI:

Sayın başkanım, Değerli katılımcılar, Herkesi saygıyla selamlıyorum.

Ben bir Yörük çocuğu olarak, çadırdaki doğmuş, Çamdibi’nde doğmuş ve uzun yıllar çocukluğunu çadırdaki geçmiş, kaklıktan su içmiş birisi olarak söz alıyorum, aynı zamanda ormancıyım. Uzun zamandır Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğünü yürütüyorum.

Sözlerime bir hikâyeye başlamak istiyorum. Yurt dışından bir hoca ekibi vardı. Beraber Toroslarda inceleme gezisi yaparken, hocanın birisi;

–‘Buraları nasıl ağaçlandırdınız?’ diye bize sordu. İşte şunu yaptık, bunu yaptık falan diye söyledik.

–‘Daha önce burada kimler vardı?’ dedi. Yörükler vardı daha önce, dedik.

–‘Nereye gitti bunlar pekâlâ?’ dedi. İşte başka yerlere gittiler falan, diye söyledik.

–‘Bunların tapuları yok mu’ dedi. Tapu yok, dedim.

Hanifi AVCI

Çölleşme ve Erozyonla Müc. Gen. Müd.

Tamamı devlet arazisi durumundaydı. Tapu var mı? Yok, o zaman ben burayı ağaçlandırdım mantığı vardı geçmişteki o dönemlerde.

Adam dedi ki “bu insanların geleneksel kullanım hakları yok mu?” dedi.

Ben o zaman anladım geleneksel kullanım hakkının ne olduğunu. Yüzyıllardan beri insanların elinde tapusu olmasa bile geleneksel kullanım hakları vardı. İnsanlar burada yaşıyordu. Bu ormanda yaşıyordu bunlar. İşte biz ondan sonra yani daha ziyade bazı ormancılar konuya “Eko –Sistem Yaklaşımı” dediğimiz bir yaklaşımla bakmaya başladık.

Doğayı oluşturan unsurların içerisinde baktığınız zaman insanlar var, bitkiler var, canlılar var, mikro organizmalar var, hayvanlar var. Aslında hepsi bir yaşam bütünlüğünü oluşturuyor. İçinden bir tanesini çektiğiniz an bütünlük bozuluyor, denge alt üst oluyor. Ve her bölgede de kendine has olmazsa olmaz hayvanları vardır, canlıları vardır.

Akdeniz ormancılığında yangını tamamen zararlı göremezsiniz. Akdeniz ormancılığında yangın ormanların gelişmesi için bir unsurdur. Akdeniz ormancılığında keçi bir denge unsurudur ve ormanların gelişmesi açısından da önemlidir. Şimdi bütün bunlar için sadece çevreci yaklaşırsanız yemyeşil olsun dağlar taşlar, içerisinde kimse kalmaz; dersiniz, olmaz. Örneğin; Karadeniz dağları boşaldı insanlar İstanbul’a göçtüler. Ne kadar güzel ormanlar çoğaldı ama araziler bomboş duruyor. Şu anda Türkiye’de 500 bin hektar alan ekilip biçilmiyor.

Eğer biz sürdürülebilir bir hayatı ortaya koyarsak, sürdürülebilir bir hayat istiyorsak bazı şeyleri iyi etüt etmemiz olaya bütüncül olarak yaklaşarak oluşturan unsurları tek tek dikkate almamız gerekiyor. Herkesin hakkını kendine vermek icap ediyor. Kimin ne kadar hakkı varsa onu vermek icap ediyor. Kimseyi birbirinin üstünde tutmadan birlikte yaşamayı ve geleceğe birlikte gitmeyi düşünmemiz icap ediyor.

Biraz önce arkadaşlarımız dediler ki; artık dünyada organik ürün, organik yaşam, keçi eti... gibi kavramlar gündeme geliyor. Ben hala kurbanda keçi keserim. Ankara’da bulamıyorum. Bir iki defa Ankara keçisi kestim tadını bulamadım. Aile itibarıyla da biz keçi ve koyunu birlikte yaşatan bir aileden geliyoruz ve biz 1950 li yıllardan sonra yerleşik hayata geçtik. Akrabalardan hala devam edenler var. Ama baktığınız zaman sağlıklı ürün alacaksanız ancak bunu doğadan alabilirsiniz. Son yıllarda gıda güvenliği açısından baktığınız zaman bütün fab-

rikasyon mamulleri görüyorsunuz. Gıdanın sürdürülebilirliği açısından baktığınızda yine öyle.

Yörükler ile keçi farklı bir olay ama biraz keçi üzerinde duruldu. Sayın Genel Müdür yardımcımızda hep keçiyle ilgili örnekler verdiler. Yörükleri sadece keçiye indirmek, sadece keçi üzerinde durmak doğru bir hadise değildir. Aslında Yörük bir kültür işidir. Yörük kültürü farklı bir konudur. Bana göre keçi Yörükler içerisinde de stratejik bir üründür. Keçi stratejik bir üründür, stratejik bir hayvandır. Ne için stratejiktir? Çünkü iklim şartlarına en dayanıklı her türlü sıcaklığa ve olumsuz şartlara dayanıklı hayvan keçidir. Koyun öyle değildir. Diğer türler de değildir. Bunun yanında keçiyi besleyen insanda stratejik bir elemandır. Çünkü keçiyle yaşayan insanda her türlü zor şartlara dayanıklı insan tipidir. Sadece ürünü sağlıklı hale getirmekle olmuyor. İnsanında sağlıklı olması için çalışılması lazım.

Sürdürülebilir bir hayat için dağların boşalması kadar tehlikeli bir şey yoktur. Şu an dağlar boşaldı. İnsanlar kalmadı. Artık şehre inen insana ne vererseniz verin geri dönmüyor. Sürdürülebilir bir hayat için, sürdürülebilir bir yaşam için mutlaka dağlık alandaki insanların yerinde kalması lazım. Ormancılık Teşkilatı politikalarından bir tanesi de kırsaldaki insanı kırsalda yaşatıp, kırsaldaki sorunu çözecek şekilde hareket etmektir.

Bu insanlar yerini yurdunu neden terk ediyor? Evet, geçmişte bir kısmını ormancılar olarak biz gönderdik. Hepsini biz mi gönderdik? Sorun sadece ormancılar mı? Sorun sadece hayat şartlarımızı? Genç kızlar çoban olan veya şehirde yaşamayan biriyle de evlenmek istemiyor. O zaman bizim yapmamız gereken şu; bizim kırsal alana şehirdeki refah seviyesini oraya götürmemiz icap ediyor. Yani şehirde bir insanın neye ihtiyacı varsa hepsinin taşınması lazım.

Ben Erdemliliyim, babam Anamurlu, annem Mut ilçesindedir. Aslında biz Bahşiş Yörüklerindensiniz. Bahşiş Yörükleri Gazipaşa'dan başlar, hatta Manavgat'tan başlar, Ceyhan'a kadar dağılmış vaziyettedir. Ben geçmişle ilgili şunu söylemek istiyorum. Biz 1824 yılında Ermenek'e gönderilmişiz Osmanlılar tarafından; 1850'lerden sonrada Çukurova'ya gönderilmiş bir aşiret, Osmanlı-Mısır savaşında bu dengeleri korumak için. Çünkü bizim oradaki tüm Türkmen aşiretleri Mısır tarafını tutmuş. Böyle bir denge açısından Çukurova da nüfus dengesi ortaya konulmuş.

Bu çerçeve içerisinde bakıldığı zaman insan unsurunu öne çıkaran bir Yörüklük anlayışını, hayvancılık anlayışını ortaya koymamız lazım. Şimdi merkezinde insan olmayan hiçbir hayat, hiçbir plan, hiçbir proje sağlıklı değildir. Merkezinde insan olmalıdır. Şeyh Edibali; "İnsanı yaşat ki devlet yaşasın" diyor. Onu için bizim insanı yaşatmamız icap ediyor. Ormancılar açısından baktığımız zaman, biz ormanları niçin işletiyoruz? Orman sadece odun mudur, sadece kereste midir? Sadece odun ve kereste makbul de diğerleri makbul değil midir? İşte bizim ormanları nasıl işleteceğimize doğru karar vermemiz gerekiyor. İşte biz ormanlara odun ve kereste kaynağı olduğu kadar, et kaynağı, süt ve peynir kaynağı olarak ta bakarsak o zaman bir doğru yaklaşımı bulabiliriz. O zaman işte planlı yaklaşım dediğimiz, neyin nereden ne

kadar otlatacağımızı, neyi neren ne kadar destekleneceğini neyin asıl korunacağına karar vermemiz gerekiyor.

Biz ormanları fonksiyonlarına göre planlayalım. Bu gün Türkiye'deki 21 Milyon hektar ormanın 14 milyonu otlatmaya açılmış durumdadır. Sayın Cumhurbaşkanımızın talimatları doğrultusunda ormanlarda keçiye bir serbestlik tanıdık. Bu doğrultuda da biliyorsunuz keçilerin ormana sokulmasıyla alakalı 4 sene önce bir kanunda değişiklik yapıldı. Sebep neydi? Sarıkeçililer.

Hadise şu ki, Silifke Yeşilovacık'ta Ankaralı Bürokratların yaşadığı Tisan diye bir yer var bilirsiniz. Ankara'daki yöneticilerin Tisan da yazlıkları var. Oraya gittikleri zaman Sarıkeçililerin keçilerini görüyorlar. Keçiler orda çalılar yiyor tabi görüyorlar. Ya keçi nasıl çalıyı yiyebilir? Derken oradaki yöneticiler ne yapıyor. İlgili savcılar hakimleri arıyorlar, Ormanda hayvan otlatmak yasak. Anayasada yasak nasıl müsaade edersiniz? İlgili şef hakkında memur hakkında suç duyurusunda bulunuyorlar. Bir bakıyoruz ki, bizim şefler savcıların huzuruna çıkıyorlar. Bu hayvanlar burada nasıl otlatılır? Hadise böyle başladı. Bunun üzerine jandarma bir yandan kolluk kuvveti olarak orda, Ormanlılar devre dışı bırakıldı jandarma birlikleri kuruldu. Jandarma birlikleri ormanlılar müsamaha ediyor diye kontrollere başladı. 15-20 sene önceki hadiseyi anlatıyorum size. Kanunda 'ormanda hayvan otlatması yasaktır' diye bir geçiş cümlesi vardı. Kanun metnini ben hazırlarken 'yasaktır' cümlesini kaldırdım. Fakat meclis komisyonundan geçerken "yasaktır" cümlesini tekrar koydular ama ancak diye başlayan ikinci paragrafla işi düzelttiler. Ben her zaman yasağa karşıyım. Biz düzenlemeden yanayız. Onun için fazla konuşmak istemiyorum şu anda anlatacağımız çok şey var ama. Bizim yasakçı değil, birlikte nasıl olacağımız, nasıl yaşayacağımızı karar veren planlamacı yaklaşımın içinde olmamız icap ediyor ki bu çerçevede bizde çeşitli projeler yürütüyoruz bakanlık olarak, genel müdürlük olarak.

En son yaptığımız projelerden bir tanesini ben size anlatayım; Ereğli'de Ayrancı mıntıkasında Torosların arka yüzünde, öte yüzü bizim yayladır. Bizim yaylamız tam Torosların üzerinde 2200 m. yükseklikte, tam bizim yaylanın sınırı ben kendi bölgemi seçmedim. Bu yıl bir tane orman amenajman planı, yönetim planı yapıyoruz. Ve bir tane içerisinde otlatmanın da olduğu, otlatmanın planlara girdiği ve ormancılık hedeflerinin içerisinde otlatmanın da olduğu ilk defa model bir amenajman planı yapıyoruz. Gerçi arkadaşlarımız şu anda otlatma planları yapıyorlar, göç yolları nasıl düzenlenecek bunlarında planlarını yapıyorlar ama esas bunun daha da kalıcı olması için planlara girmesi için, ormancılık amaçlarının içerisinde otlatmanın da girmesi için bunu yapmak durumundayız. Çünkü şu anda Türkiye'deki ormanların yarısından fazlasında hayvan otlatılıyor, ama hayvan otlatmak için bu ormanları geliştiriyorum diyecek planlamaya ihtiyacımız var bizim o mantığa ihtiyacımız var. Çünkü bize Fakültelerde şunu öğretiler; keçi zararlıdır, görüldüğü yerde yok edilmelidir anlayışı. Ben 2003 yılında Fransa'ya

gittiğimde tam tersi olduğunu oralarda gördüm. Daha öncede 1990 lı yıllardaki projelerde yurt dışından olaya nasıl bakıldığını olayın sadece belli bir şeyi korumak olmadığını, herkesle birlikte bakılması gerektiği şeklinde olan yaklaşımı gördük.

Şu anda içimizde ormancı yok kendi içimizde bunları daha çok tartışıp konuşuyoruz, daha rahat konuşuyoruz. Burada ormancı yok. Ormancıların aleyhinde konuşmak istemiyorum. Ama ben diyorum ki burada bizimde, ormancılarında, son zamanlardaki yaklaşımı budur. Ali Fuat Bey Genel Müdür Yardımcısı burada sadece herkesin belli bir şeyi konuşacağı için klasik Ormancılık yaklaşımını ortaya koymuştur. Bende bu güne kadarki yaklaşımımız buydu onu anlatmaya çalıştım. Yoksa çözümle alakalı bir şey konuşmadım. Sadece tarafımı ortaya koydum. Ama şu var şu anda Türkiye'deki ormancılık yaklaşımı Ali Fuat beyin anlattığı gibi değildir. Ali Fuat beyin anlattığı bundan 10 sene önceki klasik anlayıştır. Şu anda farklı bir anlayış içerisindeyiz, farklı bir yaklaşım içerisindeyiz, Ama bir meslek grubunun hepsinin de aynı şekilde olması mümkün değil. Herkesin aynı bakışta olması da mümkün değil. Ama genel yaklaşımda iyiye doğru giden bir şey var.

Son dönemde ormanları fonksiyonlarına göre planlayıp, fonksiyonlarına göre ağaçlandırma yapıyoruz, ben uzun sene 20 küsur sene Mersin'de çalıştım ormancı olarak. 23 yıldan sonra Türkiye yi dolaşarak Ankara'ya geldim. Yani şu anda karar verici durumdayız, Türkiye'deki keçiyle alakalı eylem planı içerisinde bulunmuştum. Eylem planının içeriği aslında çok güzeldi, içini okuduğunuz zaman görürsünüz ilk yapılması gereken şeydu. Keçi Türkiye de nerde otlatmalı? Bir ormanda keçi için ayrılmalı, planlamalı. Ormancılara keçi için ayrılacak ormanlara ayırttırıp, ekolojik sistem itibarıyla nerde otlatılması gerektiğine karar veren bir planlamaydı fakat yanlış anlaşıldığı için keçi yok ediliyormuş algısı olduğu için rafa kalktı planlama. Bizim öncelikle keçinin nerde otlatılacağına karar vermemiz lazım. Ve ona göre de kapasiteyi belirlememiz icap ediyor.

Ben Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürüyüm. 30 küsur senedir bu işlerle uğraşan birisiyim. Erozyona hayvan zarar verir mi, verir. Ben size nasıl olduğunu anlatayım. Bir köyü düşünün 10 bin hektar alanı var ve burada 10 bin tane keçi var. Biz gelmişiz 5 bin hektarını ağaçlandırmışız. Kalan beş bin hektar alada keçi sayısı biraz daha yoğunlaşmış. Daha sonra bu defa keçi sayısı inmiş 5 bine, otlatılacak saha inmiş 1000 hektara. Ne yapar keçi orda? Ondan sonra keçilerin orda yaptığı tahribatı demişiz tüm dünyaya bak keçi ne yapıyor ağaçlara. Hiç bir keçi sahibi bir ağaçlandırma sahasına girmek istemez. Korumamız icap eder. Ama zarar görmeyecek şekilde otlatmamız lazım mutlaka ekonomik analiz yapmamız icap ediyor. Biz çölleşmenin, konuşulduğu, iklim değişikliklerinin olduğu bir dönemde keçiyi yasaklayarak sırf karbon deposu olsun diye orman üretmek durumunda mıyız? Dünya için orman üretmek durumunda mıyız? Çünkü bir hektar bozuk ormanın geliri 1 metre küpten 200 liradır arkadaşlar. Bir hektar ormanın getirisi 200 liradır. Karbon değeri 100 liradır. 1 hektar 10 dönüm eder. Siz orada keçi otlattığınız zaman keçinin getirisini hesap edin. Başka şeyleri hesap edin. Bunun sosyal faydalarını hesap edin. Kırıldaki bir insanın şehre gitmesiyle devlete olan millete olan Topluma yüklerini hesap edin. Sosyo-ekonomik ve sosyal etkilerini hesap edin. Bütün bunları hesap ettiğiniz zaman baktığınız zaman ki mutlaka ekonomik fizibilite yapmanız icap ediyor. Neresi ekonomikse o şekilde kullanmanız icap ediyor. Arazi kullanım durumunu, neyi nasıl kullanacağımızı nasıl işleteceğimizi analiz yapmamız lazım. Yoksa orman, orman kalsın, mera, mera kalsın anlayışıyla gidersek, burası meradır mera olarak kalmalıdır, burası ormandır orman olarak kalmalıdır mantığıyla bakarsak olaya, hiçbir fizibilite yapmadan, hiçbir inceleme yapmadan kurumsal bağnazlık yaparak bakarsak olaya bu yanlış bir şey.

Bizim mutlaka havza bazında o bölgeyle ilgili ihtiyaçları, insanları, o bölgenin ihtiyaçlarını

dikkate alan, insanları merkeze alan bir yaklaşımla hepsini birlikte görmemiz lazım. Sadece bir tarafa değil hepsine birden bakmamız gerekiyor. Eğer biz böyle bakarsak çözüm buluruz. Ama herkes kendi ucundan çeker asılırsa, herkes bir tarafa asılırsa hiçbir noktaya varamayız. Onun için bizim orta noktada buluşmamız icap ediyor hep birlikte bir planlama anlayışıyla birlikte herkesin hakkını vermemiz icap ediyor diyorum. Ben teşekkür ediyorum. Şimdi fazla şey söylemek istemiyorum. Tabi konular çok geniş çok bağımlı konular, bizim yıllardır konuştuğumuz konular. Bununla ilgili çok sayıda projeler yapıyoruz. Eğer bu projeler içerisinde fikri olan bize fikirlerini söylesin. Çünkü şu anda sürdürülebilir arazi konusunda hem dış kaynaklı hem de iç kaynaklı projelerde Tarım Teşkilatıyla yakın çalışıyoruz. Çok sayıda projelerimiz var, Bu projelerin içerisinde bu şeyleri katarız diye düşünüyorum. Özellikle kırsal alanda göçerlerin, Yörüklerin. Sosyal refahının sağlanması için onların şehirde bulunan imkânlardan faydalanması, ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla neler yapılabileceğinin ortaya konması gerekiyor. Yörüklük bu bir hayat tarzıdır ve merkezinde insan değil hayvan vardır. Çünkü Yörüklüğün farkı hayvana uyan bir hayat tarzıdır o. İnsana uyan bir hayat tarzı değildir. Onu özellikle vurgulamak istiyorum. Çünkü o kültür çok önemli, kendine has bize şu anda Yörükler deniyor ama bizde hiç göçerlik kalmadı. Ama hala biz Yörügüz. Yörüklük sadece hayvanla göçer anlamında değil, Yörüklük eşittir göçerlik değildir. Bunu bilmemiz gerek. Yani Yörüklük eşittir göçer anlamına gelmez. Yörüklük aynı zamanda bir kültürdür.

Mustafa GÜNDÜZ:

Hanifi Bey'e biz de teşekkür ediyoruz. Baştan sona benim iki sayfayı bulan notlarımla birlikte epey bir açılım sağladınız. Gerçekten çok teşekkür ederim. Tartışmaya açık alanlar olabilir, yanlar olabilir, görüşler olabilir. Nihayetinde bizim genel çerçevemiz, Yörükler ve onların yaşam biçimleriyle ilgili, sorunları, onlara ilişkin çözüm önerilerinin geliştirilmesi. Buyurun efendim.

İbrahim YAGAL:

Göç eden Sarıkeçililer Dernek Başkanı İbrahim YAGAL. Bizzat şu anda canlı olarak konar göçer hayatı yaşayan biriyim ve kıl keçi hayvancılığı yapıyoruz. Kıl keçi hayvancılığı zaten bizim Sarıkeçililerde yapılacak tek hayvancılıktır. Az önce sayın müdürümün de söylediği gibi zaten bizim bölgemiz kıl keçisine uygundur. Bir de uzun göç yolları kat ettiğimiz için her havaya, iklime, yola uygun bir hayvandır. Bugün bu yaşamı koyunla yapamazsın, büyükbaş hayvanla yapamazsın. Çünkü Akdeniz'den çıkıyorsun Mersin topraklarından, Konya'nın hizasını bile geçiyorsun. İlgına kadar gidiyorsun. Onun için mecburen kıl keçisi besliyoruz. Bu Yörükçülüğü yapmak basit bir şey değildir. Hani dışarıdan görüldüğü zaman belki keyfiyen yapılıyor gibi. Bir zamanlar bilinmiyordu. Bunların her şeyi tamam, hayvancılığı da yan gelir olarak yapıyorlar gibi değerlendiriyorlardı. Fakat öyle değil. Tamamen tek geliri olan, bütün geliri hayvancılığa bağlı olan bir toplum. Oturacak evi yok, bir karış toprağı yok, kışlağı yok, yaylası yok, on iki ay seyyar olan bir toplum. Şöyle bir şey var. Yörük bugün kendi kışlağı, sahili olan da Yörük, olmayan da. Arasında çok fark var. Benzerliği şudur: Etten, süttten, onun ekonomik

İbrahim YAGAL
Göç Eden Sarıkeçililer Demeği Başkanı

değerlendirmesi tamam, bu birbirine benzer, tamam. Ama Sarıkeçili Yörüğü dediğin zaman, göçer dediğin zaman tamamen farklı bir olay. Çünkü Akdeniz'den çıkıyorsun, yarın nereye konacaksın, nerede gün geçireceksin, veya yazı nerede geçireceksin bilmiyorsun. Öyle belirsizlik var. Fakat hiçbir Yörük, ormanın düşmanı değildir. Orman dostudur çünkü ekmeğini ondan alıyor. Kolay kolay ormana zarar vermez. Gene de ister istemez, haliyle yapmış olduğu hayvancılık, ormana ufak tefek zararlar veriyor. Bunu hepiniz biliyorsunuz. Ama ne kadar veriyor, orası bizim bilgimizin dışında. Biz sadece hayvanımızın doyduğu kadarını biliriz. Onun için zor yaşam şartı. Bugün artık sosyal yaşam çok farklı bir şey. İnternet ortamındayız. Belki okul okumamış Yörükün gençleri ama şu anda elindeki telefonda her şeyi görüyor. Yani değişik bir şeyi de yaşıyor. Dışarıda yerleşik düzende, çevrede gördüğünüzü neden biz bulamıyoruz? Bugün neden bizim sosyal yaşamımız yok? Hani hepinizden çok özür dileyerek söylüyorum, ormanda adamın tuvaleti yok. Bunu ayıp görüyor. Neden, bu da bir sosyal yaşam tarzı. Ama adamın yeri yok yani. Bu tür sıkıntılar var. Özellikle çocukların eğitimi sıkıntı. Şimdi son yıllarda taşıma sistemleri falan çıktı. Devletimizden Allah razı olsun. Milli Eğitim Müdürlüklerimiz, idare ediyorlar. Belirli süre oturabildiğimiz zamanlar okutuluyor. Fakat o bir çözüm değil. Buna çözüm bulunması lazım. Hayvancılıkta on iki ay emek çekiyorsun. Bir defa ürün satıyorsun. Bunun dışında ne devlet kurumlarınca ne özel sektörlerce kıl keçisi kesimi yok. Koyunu, sığırı kestiriyorsun, kıl keçisini götürüp bir yerde kestiremiyorsun. Bunu senede bir defa Kurban'da satacağın satabilirsen. Hani sütünü, peynirini belki satarız ama zaten göç mücadelesi içindeyken ondan da çok faydalanamıyoruz. Bu sıkıntılarımız var. Şimdi büyük şehir yasası çıktı biliyorsunuz.

Büyük şehir yasasıyla birlikte içme suyu kurumların oldu diyelim artık. Dağdaki yıllarca akan, hayvanın, Yörükün sulandığı suları boruya aldı, depoya götürdü. Su sıkıntısı başladı. Yani bunlar hep göçen Yörüklerin sorunları. Yani bunlara çözüm bulunması lazım. Az önce genel müdür muavinimiz keçi ormana çok zarar veriyor dedi. Ama bugün Mersin'de, Mersin bölgesinde herkes planlama içerisinde otlakıye alıyor, hiç kimse gençleştirme sahasına hayvanını bırakmıyor ve oradaki hayvancılık gözetilerek belirli bir kesim, gençleştirme yöntemi var. Oradaki hayvancılar da gözetiliyor. Bu nedenle Mersin'de çok fazla sıkıntı yok son yıllarda. Herkesin aşağı yukarı otlattığı yer belli. Ha Allah'tan yangın olur, bir şey olur, herhangi bir kapanma noktasında oranın işletme müdürlükleri, şeflikleri zaten o bölgede sana alternatif bir yer gösteriyor. Yani o konuda çok fazla bir sıkıntımız yok. Fakat Konya bölgesinde, meşelik çok çabuk yetişebilen bir orman. Beş sene içerisinde kıl keçisinin sürgününe yetişemeyeceği kadar büyüyen bir orman. Ama Konya bölgesinde biraz daha sıkıntı oluyor. Kısacası şu anda 150- 200 hane göçer Yörük var belki. Akdeniz ile Konya arasındaki gelip gittiğimiz göç yolları, otlatma sahaları yetmiyor. Yerli vatandaşların da hayvancılık yaptığını göz önünde bulundurursak. Bu arada tabii yerli vatandaşların da bir öncelik hakkı olduğunu düşünürsek, dışarıdan gelen bir vatandaş, hayvanını otlatacak bir saha bulamıyor. Hala yaz boyu hiç bir yerde konaklamadan, göçerek gününü geçiren arkadaşlarımız var. Bu durum otlatılacak sahanın yetersizliğinden. Belki de hayvan otlatılacak bir saha var ama oranın işletme şefi belki de sıkıntı yaşarım düşüncesiyle oraya hayvan sokmak istemiyor. Arada, hani hayvancı vatandaş sıkıntı çekiyor, hayvanını otlatacak yer bulamıyor, Ilgın'a, Kadınhanı'na kadar gidiyor, oradan geriye dönüyor. Zaman geçirecek şekilde uğraşıyor. Yani bu uğraş içerisinde de hayvanın sütünden, etinden diyelim, peynirinden, hiçbir şeyinden faydalanamıyor. Zaten günlük göç mücadelesi veriyor. Bunlar Sarıkeçililer'in başta gelen sorunları...

İkinci bir sorun, az önce Sayın Halil Bey müdürümün dediği gibi kaydıımız, kütüğümüz bir yerde, adresimiz bir yerde. Ben Göksu Köyünde kayıtlıyım. Kütüğüm Mut. Köyümde daha bir kişi sorsanız bilmem. Adresim Silifke Yeşilovacık. Burada da işte rastgele bir adres. Olduğum

adreste de oturmuyorum. Ama mecburen bir adres göstermek zorundasın. Oradan bir adres gösteriliyor. O verilen adresin belki de sahibi var. Orada yoktur adam o an için, sonra dönmüş, bir bakıyor burada başka biri var. Başka bir isim var benim adreste. Soruşturuyorlar, araştırıyorlar, bu adam burada yanlış adres vermiş diyorlar. Suçlu biziz. Bu konulardan ceza da yiyoruz. Yani bu şekil sorunlarımız var. Belki basit gibi görünüyor ama bizler açısından bayağı bir sorun. Sarıkeçililer'in sorunları bitmez.

Bizim 2006'dan bu yana iskân için vermiş olduğumuz bir dilekçe vardı, yerleşim için. Bu, şu anda son sürece geldi. Aşağı yukarı 150 hanenin üzerinde, gönüllü iskân dilekçesi veren bir liste oluşturduk. Çevre Bakanlığında bu liste incelenen incelenen 86 haneye düştü. Adam bir gün işe gitmiş, az önce Döndü hanım söyledi, birinin sigorta kaydı yapılmış, sigortası var, iskândan yararlanamıyor. Örnek vereyim: Adam altın bozdurmuş, param yok olmasın diye, bir karış arsa almış. Toprağa bağlanmışsın diyor, iskân hakkı vermiyor. Yani işte bu tür sebeplerden dolayı sadece 86 hane hak sahibi oldu. O da daha hala yerleşmiş değil de yerleşim hakkına sahip oldular. Şu anda son durum, projelendirme, planlama devam ediyor. İnşallah önümüzdeki yıl yapılacağından umudumuz var o 86 hanenin. Birçok göçen Yörük, Yörükçülüğü, ben bunu yapayım diye yapmıyor. Mecburiyetten yapıyor. İçinden isteyerek bu hayatı sürdürmek isteyenler vardır. Onlara da zaten saygımız var, sürdürsünler, o da bir kültürdür. Fakat şunu da söyleyeyim, hani konar göçer hayatta hangi kültürü sürdürüyorsun? Geçmişe dayalı kültüründe ne var? Yarıya bile kalmadı. Sadece konuyoruz, göçüyoruz. Son yıllarda göç yollarının uzaması, otlak alanlarının daralması gibi nedenlerden dolayı develeri de bitirdik, o da yok, araçlara döndü hepsi. Develerle çektiğimiz yükler, araçlara bindi. Sadece keçiler, koyunlar sürülerek gidiyor. O kültür de yok. Önceleri oturduğumuz çadırın, o develere sardığımız yüklerin keçelerini, bütün malzememizi, çuvalımızı, kilimimizi, yani yere serdiğimiz o çulları ıstar dediğimiz dokuma araçlarımızda dokunurdu. Benim elinizi öper beş tane kızım var. Bunların dört tanesi aşağı yukarı dokuyacak yaşa geldi ama bir düz çul doku desen, nasıl çözülür, nasıl dokunur, onu bile bilmez. Ha bunun kayboluş nedeni günlük mücadelenin ağır gelmesidir. Sadece konar-göçerle, hayvanla uğraşmanın üzerinde başka bir iş yapamamaktır. Bunun da şöyle örneğini vereyim. Önce ne yapıyorduk? Önce develerle göçüyorduk. Günlük iki kilometre, üç kilometre, beş kilometreyi geçmezdi konaklama yerlerimiz. Arazi genişti, bir çoban bir sürü hayvanı götürürdü, çünkü zarar yoktu, hayvanın zarar vereceği bir ortam yoktu. Serbest giderdi. Bir çoban bir hayvan sürüsünü götürür ve hayvan yayılarak doyar gelirdi. Belirli bir saat dinlenirdi. O dinlenme süresinde de oradaki hane sayısı yani hanenin hanımları işini yapardı. Kolan dokurdu, bazlamasını atardı. Bizim tabirimizle kültürel faaliyetini de yaşatırdı. Ama şimdi sabah bir çıkıyor, sabah namazıyla hayvanın peşinde, saatin üçüne kadar, ikindiye kadar. Zaten o adam yolda enerjisini tüketiyor. Bitkin varıyor hedefe. Hayvana bakacak hali kalmıyor. Bir de tutup da kültürel faaliyetler, kolan dokuyup bilmem şunu, bunu mu dokuyacak. Sade ekmeğini atıp da karın doyurabilirse ona şükrediyor. Onun için ille göçebe hayatta kültür yaşayacak diye bir şey yok. Eğer o kültüre bağımlılık varsa, o kültür yerleşik hayatta da en azından canlı olarak yaşamasa da o kültürün devamını getirebilirsin. Mesela birçok bizim dokuma motiflerimiz kayboldu. O bizim kültürümüzün eski bağları, gösterişli şeyler. Mesela yerleşik hayatta hepsi okumayacak diyelim, boş genç kızlar olacak. Böyle bir dokuma tezgâhı kurarsın. O eski motifleri bilenler, daha ortadan silinmeden, onlardan alıştırırsın, halı, kilim gibi eski geçmişe dönük şeyleri sürdürebilirsin. Göçer hayatında bunu yapmamız mümkün değil. Yani böyle de bir kültür kaybına uğruyoruz. Sadece o göçerlik kültürüne sahip oluyoruz. Yoksa o ince ayrıntılar, arada silinip unutulup gidiyor. Diyeceklerim bu kadar. Hani daha çok söylenecek şeyler olabilir ama ben bu kadar söylüyorum, bu kadarını anlatabiliyorum. Hepinize teşekkür ederim.

Duygu SUCUKA: Söz İbrahim Bey'deyken ben bir konuda bir şey söylemek istiyorum. Mersin'deki çalışmada da geniş olarak konuşuldu, bir gün bile çalışmışlığınız varsa, sigortalıysanız iskan almaya engeldir diye. Biz bu çalışmaya SGK'nın katılmasını çok istedik. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bir temsilcisi var bugün bu toplantıda.

İbrahim YAGAL: Şimdi ilk baştan başlayayım, ilk dilekçeyi verdiğimiz zamanlar, sosyal güvencesi olan bir şahıs, devlet tarafından iskân edilemez, yani sosyal güvencesi Bağkur olsun Sigorta olsun böyleydi. Biz tekrar müracaat ettik, Mersin Bayındırlık Çevre Müdürlüğünün de katkısıyla tekrar bir dilekçe verdik, başvuru yaptık. Bunun üzerine tarım Bağkur'u dediğimiz, yani çiftçi Bağkur'u olanlar, iskândan sebeplenebilir gibi bir şey yaptılar, orayı ayırdılar. Ama sigortalıysan, esnaf Bağkurлуysan, yine hak sahibi olamıyorsun. Çünkü esnaflık yapmış oluyorsun.

Böyle benim bildiğim kaç tane var. Hanesi kalabalık, gelir az, hayvan sayısı az. Bunlar benim yakın komşularım. Yani örnek veriyorum. Evlendiler, iki üç tane arkadaş, birader, hepsi bir çadırda kalıyor. Hanelerine katkı olsun diye bir kişi hayvanlarını güdüyor, diğer ikisi Taşucu'nda gemide işçi çalışıyormuş. Adamların sigortalı olduğundan haberi yok. Orada gemide birkaç gün çalışıyorlar. Orada girdiklerinde zaten sigorta kaydı vermişler. Sigorta kaydı yapılmış, haberleri yok. En son o çıktı geldi iskân başvurusunda karşılırlarına, onu aşamadık. Parsel almış adam 500 metre. Gelir getirmez ama 500 metre parselin var diye iskân hakkından sebeplenemiyor, faydalanamıyor. Sorun bu, ha ileriki dönemlerde geçilir, aşılır, o sorunlar, bilemem artık.

Mustafa GÜNDÜZ: İbrahim Bey, çok teşekkür ederim. Yani içinizden bir kişiyi hazirunun önemli bir bölümü ancak bu kadar ayrıntılı ve keyifle dinleyebilirdi. Yani sizin sözünüzün tabii ağırlığı hepimiz açısından çok daha belirleyici, önemli. İlerleyen bölümlerde de istediğiniz her an, söz alıp katkıda bulunursanız, o yaşamı aynı zamanda yaşayan biri olarak bizim önümüze sunarsanız, çok daha verimli olabilir diye düşünüyorum. Bu yerlere demek ki Yörükler'in Göçer kısmı da bizatihi bu yaşamı sürdürenler de alışık, değil mi? Hakikaten huzurda çok da güzel konuştunuz. Çok teşekkür ediyorum. Buyurun.

Soner SIRMATEL: Ben Soner SIRMATEL. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İskân Daire Başkanlığında çalışan...

Mustafa GÜNDÜZ: Hah, tam adamını bulduk. Şimdi Soner Bey, Sayın başkanın söylediği 86 hane için, hak sahipliği tanımlanılmış, ama ne olacağını bilmiyor. Tam da söz sizin. Buyurun...

Soner SIRMATEL: Ben de onun için söz aldım. Bakanlığımızı ilgilendiren konularda öncelikle bir iki anekdot değerlendirip sonra o konuya girmek istiyorum. Birincisi ben ikilemde kaldım. Yani biz göçmenlerin doğal yapısını koruyarak, onlara daha uygun, daha yaşanabilir bir hayat tanıyarak mı devam etmek istiyoruz, yoksa bu kişilerin hayata entegresini mi sağlama-ya çalışıyoruz? Yani iskân yöntemiyle bu şehirselle fiziksel dediğimiz. Fizikselden kastımız, tarıma bağlı ama sabit arazisi bulunan ya da tarımsal başka bir gelir sağlıyor. Bu ikilem şu anda çözülmüş değil ama son orijin dediğimiz sayın ağabeyimizin, Sarıkeçili ağabeyimizin söylemlerine baktığımız zaman, sanki bu hayattan daha güzel bir hayat sunuluyorsa niye orada olmayalım gibi ya da en azından oradaki yaşayan insanın %30'u bu tarafa %40'ı bu taraf gibi değerlendirmeler. İkinci anekdotumdan sonra bizim yasayla ilgili konuya geçeceğim. Ben de

bir Türkmenim. Kars yöresinde yaşamışım. Tarihsel bir olay söylersek önce göçer, sonra yaylacı, sonra köylü, şimdi de tamamen şehre entegre olmuş tökezleyenler ya da iyi olanlar bu farklı bir şey. Yani yarışı ne kadar, evet...

Mustafa GÜNDÜZ: Ama bir sosyolog olarak söyleyeyim, hala milattan önce 5., 6. Yüzyıllardaki Atina'daki şehirli olamadık.

Soner SIRMATEL: Aynen öyle. Benim dedemin dedesi, çok çok önceleri, sizler gibi göçmenmiş. Benim dedemin dedesi döneminde köyümüz var ama her köyün yaylası var. Yazın herkes yaylada, kışın köyde. Benim dedem döneminde yaylaya bazen gidilir, bazen gidilmezdi. Babamdan sonra biz de köyü sattık, köyde hiç kimse kalmadı. Ama artık nasıl değertendirilirse öyle değertendirilsin. Şimdi yasayla ilgili kısma geçelim. Sizin sorduklarınız. Ben buraya gelmeden önce arkadaşlarımla bir konuyu tartıştım. O da bizim yasanın 3. Maddesinde göçmenlerin tanımı yapılmıştır. Ayrıca yönetmeliğin 7. Maddesinde de bu tanımın açılımı yapılmıştır maalesef.

Soner SIRMATEL
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Mustafa GÜNDÜZ: Yönetmelik, ne yönetmeliği? Bunları da açıkça ifade eder misiniz?

Soner SIRMATEL: 5543 Sayılı iskân kanunu ve iskân kanununun yönetmeliği... 5543 Sayılı iskan kanunu devlet eliyle iskan konularını kapsar. Baraj nedeniyle havaalanı ya da devletin bir şekilde kamulaştırdığı bölgedeki halkın yaşam tarzını başka bir yerde sağlaması için iskan imkanı sunar. Ama bunun içine göçmenleri ve göçerleri de katmıştır. Göçmen deyince yurt dışından gelen insanların Türkiye'ye gelmesi ve bunların iskân edilmesi. Bir de sizin gibi göçmen arkadaşlarımızın, göçebe grupların iskânı... Göçebe gruplarının iskânından maalesef sizin dileklerinizin haklı olduğunu düşünüyorum. 7. Maddede bakın isterseniz okuyun, zaman var mı bilmiyorum ama... Şimdi kanunun 3. Maddesinin 1. Fıkrası C Bendinde tanımlara aykırı olanlar diyor. Yani burada 3. Maddede de göçebenin tanımını yapıyor. İşte yurdu olmayan, isterseniz orayı 3. Madde çok kısa onu okuyabilirim. "Yerleşik tarımsal faaliyetler dışında kalmış, sabit ve daimi bir konuta bağlı olmadan geçimlerini göçer hayvancılıkla sağlayan, tabiat ve iklim şartlarına göre yurt içinde yaylak ve kışlaklar arasında göçen, bu hayat tarzını kadimdem beri sürdüren, aralarında hısımlık ilişkisi bulunan ve hayvancılık faaliyetlerini bir grup halinde yürüten Türk vatandaşlarıdır." Şimdi bu tanımdan istinaden yönetmelikte diyor ki kanunun 3. Maddesini sağlaması lazım. Burada çok keskin bir idare var. Yani o da diyor ki hiçbir ikamet adresi olmayacak. Devletin bazı haklarından yararlanmak için ikamet edinmek zorunda. İşte biz bunu uygulamamızda tolere ederek halletmeye çalışıyoruz. Hatta kanunun değişikliği için çok uğraştık. Bir başkanlık olarak çok uğraştık. Bunda başarısız olduk ama bu pes ettik anlamında da değil. Yani kanunun daha şu anki şartlara uyması lazım. Belki bu elli yıl önce, yüz yıl önce doğru kanundu ama şimdi şartlar değişti. Kanun adapte edilemedi. Bizim çalışmalarımızda benim elimde o kadar çok sayfa var ki, özellikle Hatay ilinde. Bunlardan bazılarını söyleyeyim. Yani sizleri haklı çıkaran durum var.

İki tane ya da üç tane örnek vereyim. Mesela Mustafa KUMAR göçebe grubu. Kırıkhan, Özyörük Mahallesi diyor. 26 aile hak sahibi. 78 ailenin hak sahipliği iptal edilmiş. Hemen bir

alttakine geçiyorum. Musa AÇI göçebe grubu. 39 aile hak sahibi, 58 hak sahipliği iptal edilmiş. 130 ailenin hak sahipliği iptal 65 ailenin hak sahipliği devam etmektedir. Kırıkhan Karataş Köyünde tarımsal iskan yapılmıştır. 65 aile için temlik tapu tesciline geçilmiş. Yani burada şunu demek istiyor, 65 ailenin bütün işlemleri, bitmiş. Sadece bu grup için söylüyorum. Temlik ve tescil işlemlerine geçiyor. Bu kişiler orada tarımsal iskan yapılmış. Tarımsal iskandan kastım şu: Siz göçebe grubundaki arkadaşların dilekçesine istinaden bunların mali komisyonu kararıyla kimler iskan istiyorsa, bunlar doğrudan göçebe midir, hak sahibi olabiliyorlar mı? Bu belirlendikten sonra bunların talepleri değerlendiriliyor. Yani ben şehirselsal iskan mı istiyorum fiziksel iskan mı? Şehirselsal iskandan kastımız, şehirde bir konut sahibi edindirme. Tarımsal iskan yani fiziksel iskandan kastımız ise devletin tasarrufunda bulunan özellikte önce hazine arazisi, yoksa meraları o da yoksa, ki bakanlığımız konuya girmemeye çalışıyor ama bakanlık önce kamulaştırma yapıyor, ondan sonra bu anlamda kullanıyor. O kişilere tarımsal olarak iskan sağlayabilecek ki bunun da yasada açıklamaları var. O kişiye orada hem tarım arazisi veriyor hem de konutunu, hayvancılık yapacaksa hayvan barınağıyla birlikte iskan ediyor. Şimdi sizlerin oradaki sıkıntılarını gerçekten dinledim ve bizim elimizdeki notlar da haklı olduğunuzu gösteriyor. Yani birçok kişinin hak sahipliği iptal edilmiş. Ama biz kanun adamı yani devletin görevlisiyiz. Biz elimizdeki şu anki mevcut kanunu uygulamak zorundayız. Bunu tabii ki değiştirmek, esnetmek farklı bir şeydir. Var olanı şu anda uygulamak zorundayız.

Sizlere bir şey söylemek istiyorum; bizim iskan ilanı çıktığında, normal iskandan, mesela demin bahsettiğimiz Ilısu Barajı çalışmalarımızdan biridir, orada iskan ilana çıktıktan 60 gün sonra başvuran varsa değerlendirilir. Yoksa bir daha kabul edilmedi. Ama biz göçebeler için bunu yanılmıyorsam altı aya, altı kere üç 180, evet 180 gün yapmışız. Yani insanlar duyabilecek kadar bir süre imkanı tanıyalım diye. Ama maalesef bizim iskan iptallerimizin çok önemli bir kısmı, bakın çok çok önemli bir kısmı, bu süre zarfında gelip de müracaat etmeyenlerdir. Mesela şunu değerlendirelim, 78 hak sahipliği iptal, 26'sı hak sahibi olmuş. Şimdi belki de bu 78'in 56'sı bizim çalışmalarımız bunu gösterir. O kişi o tarihte gelmedi, biz bu insanın hak sahipliği istemiyor mu, yoksa bu insan istiyor da bize ulaşamadı mı bunları bilmiyoruz. Ama süre kapandığında bizim de doğal olarak bu kişinin hak sahipliğini iptal etmemiz doğuyor. 5543 sayılı iskan kanununun uygulamasını, Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı İskan Dairesi Başkanlığı yürütmektedir. Burada Sarıkeçililerin de ismi var. Yörük göçebe grubu, Karabey göçebe grubu. Bütün arkadaşlarımız gelip bizden bilgi isteyebilirler. Bu görevimizdir. Size ya-sayı açıklamak, hangi imkanlarınızın olabileceğini, hangilerini yapmayacağımızı, hangilerini yapabileceğimizi çok rahatlıkla anlatabiliriz ama demin bahsettiğim gibi, ormancı arkadaşlar veya başkaları da bahsetti; bizim de sıkıntı çektiğimiz durumlar var. Nedir bunlar? Fiziksel iskanda yer sorunu. Bunu özellikle Karadeniz'de daha yoğun yaşıyoruz. Sizin bölgede de tarımsal açıdan olunca sıkıntı yaşıyoruz. Çünkü devletin tasarrufunda kalmış hazine arazisi, mera arazisi, tarım arazisi bulmak biraz sıkıntı. O kişiler fiziksel iskan istiyorsa biraz zor ama şehirselsal iskan istiyorsa ciddi bir sorun yoktur. O sadece bakanlığa bağlı yeterli kaynak var mı, kaynakla ilgili bir sorun. Yani maddi sorun. İmkansızlık farklı bir şey, maddi sorun farklı. Ben bunlara değinecektim. Teşekkür ederim.

Mustafa GÜNDÜZ: Soner Bey, çok teşekkür ederim, bir saniye lütfen sayın milletvekili-miz bir soru soracak, buyurun lütfen.

Nihat ERİ: Soner Bey, yasalar bu şekilde. Onları da uyguluyorsunuz. Değişiklik yapacağız, yapamadık dediniz. Ne tür bir değişiklik yapmayı öngörüyorsunuz ve o değişiklikle bu sorun-lar çözülecek mi?

Soner SIRMATEL: Kastettiğim değişiklik, yasanın 7. Maddesinde 3. Maddesinde göçebelilerin tanımında hiçbir yere bağlı olmayan ve ikameti bulunmayan insanları biz göçebe olarak kabul ediyoruz. Bunları hak sahibi yapılabiliyoruz. Oysa burada günümüzdeki göçebelerin bakın şurayı okuyun isterseniz, benim ne demek istediğimi çok iyi anlayacaksınız. Ataları aile fertleri niye burayı okuyorum, şu kişileri hak sahibi yapmayın, diyor. Ataları aile fertleri olarak kendileri devlet eliyle herhangi bir usul ve yerleştirilmiş olanlar. Usulle yerleştirilmiş olanlar, yani bundan önce iskan yapılmış olanlar. Topraklandırılmış olanlar ile kanundaki göçebelilik tanımına göre hayvancılık dışında mal varlığına sahip olanlar. Demin arkadaşımızın bahsettiği gibi gitmiş bir altın bozdurmuş, bir yerde bir parça arsa almış. Bu kişiyi kabul etmeyin, diyor. Mal sahibi olanlar, aile fertleri adına tespit edilecek bu varlıkların toplam değeri, tespit tarihinde yürürlükte olan aylık asgari ücretin brüt tutarının 18 aylık toplamını geçenler. Çadır ve benzeri ortamda yaşamlarını sürdürmeyenler, kasım, aralık, ocak, şubat, mart ayları dışında kira ile olsa bile herhangi bir konutta oturanlar veya konut sahibi olanlar. Bakın kira ile bir yerde oturuyorsa ve konut sahibi olanlar, bunları hak sahibi yapmayın, diyor. Oysa biz biliyoruz ki demin iki arkadaşımız da değindi. Biz ikamet belirtmek zorundayız. Biz orada ikametinin nerede olduğunu gidip görmedik ama ikametimiz var. Çünkü bu insan devletin bazı imkanlarından yararlanmak için ikamet vermek zorunda. Oysa buradaki, burada da diyor ki bir kirayla da olsa bir yerde oturuyorsa bu kişiyi hak sahibi yapmayın, diyor. Bunlarda değişiklik yapıp önümüze getirip daha hızlı çalışmamızı sağlamak zorundayız. Bizim önümüzdeki birinci sıkıntı bu. İkinci sıkıntı da tarımsal iskan isteyen kişi için yeterli tarım arazisi bulmak, o tarım arazisinin üstünde onlara konut edinmek, barınak sağlamak ve yeterli bir tarım arazisi vermek. Bu da bizim diğer sıkıntımız.

Mustafa GÜNDÜZ: Çok teşekkür ediyorum.
İbrahim Bey, buyurun lütfen. Mikrofonu açabiliriz.

İbrahim YAGAL: Hani iskan duyurusundan itibaren dilekçe tarihi bahsedildi ya, bizim 99 haneydi zaten. 99 hane bakanlık müfettişliğimizce iptal edildi. Tamamen iptal edildi. Bu da az önceki söylemiş olduğunuz yani ebeveyni yerleştirilmiş olarak bizim de daha önce bir grubumuz 88 hane 86 hane yanılmıyorsa tarım amaçlı konutsal olarak yerleştirildi. Konutsal olarak. Onun da şimdi o konuya girmeyeyim, konuyu dağıtmayayım. O nedenle bakanlık müfettişliği bizim 99 hanenin hak sahipliği iptal edildi. Ondan sonra tekrar yasa değişikliğine gidildi. Yasa değişikliğinde o şey ayrıldı. Yani Karaman'a daha önce yerleştirilenlerin varisi olarak o engel ortadan kalktı, tekrar dilekçe yenilenmek zorunda kaldı. İki ay yanılmıyorsa 60 gün süre verildi. Tabii biz o arada 60 gün biz de o şeyle ilgili olunca her vatandaşa duyurduk bunu. Dilekçe yenilenecek. Yani duyurmadığımız bir kimse kalmadı ama neden gelmediler, neden dilekçe vermediler, orasını bilmiyorum. Sayın müdürümün dediği gibi 12 hane dilekçeyi vermemiş, yenilememiş. Onun için 86 haneye düştü. Buradan ben şunu şey yapıyorum. Bu şeyler zaten neden hak sahibi olmadığımızı olmayan arkadaşlarımızın neden hak sahibi olmadığını biliyoruz ama acaba bu ilerde değiştirilebilir bir yöntemi var mıdır? Yani bu arkadaşlarımız ilerde ya ben de yerleşmek istiyorum, dediğinde böyle bir değişiklikle bu arkadaşlarımızı da yerleştirilebilir mi? Bunu şey yapıyorum yani değişiklik, değişikliğe gidilebilir mi acaba?

Mustafa GÜNDÜZ: Soner Bey?

Soner SIRMATEL: Evet, şimdi birincisi bizim iskan çalışmalarımızda, özellikle baraj iskan çalışmalarımızda hak sahipliği belirlenir, o hak sahipleri iskan edilir. Ama ondan sonra

o kişilerin çocukları, torunları düşünülerek ekstra iskanlar yapılır. Ama göçebe grubu için biz daha tamamlanmamış, bitmiş bu insanlar burada yerleşmiş de bunların torunları geldi gibi daha bir çalışmamız yok diye biliyorum. Çünkü aslında bakın İskan Daire Başkanlığı Fiziksel İskan Şubesi, devlet eliyle iskan şubesi, konut edindirme iskan şubesi, borçlandırma iskan şubesi diye birimlere ayrılıyor. Ben burada iskan adına geldiğim için bazı konularda belki sizi çok çok ciddi biçimde aydınlatamayabilirim. Ama şunu söyleyeyim. Ben genel perspektif açısından bizim çalışmamızı çok özet bir şekilde sunarsam, önce göçebe gruba arkadaş dilekçe verir. Ben iskan edilmek istiyorum. Sonra o dilekçeye istinaden mahalli iskan komisyonu, mahalli yani o bulunduğu dilekçe nereye verildi, Mut İlçesine. Mut İlçesi Mut İl Müdürlüğündeki arkadaşlar, komisyon kurar. Valinin ya da kaymakamın oluruyla her bir kurumdan, işte Nüfus Müdürlüğü, Tarım Müdürlüğü. Kurulan komisyon, bütün dilekçeleri değerlendirir. Bu dilekçeleri değerlendirerek bizlere etüde alınmasını sunar. Biz etüt programına alırız, ondan sonra, etüt programına aldıktan sonra hak sahipliği belirleriz. Hak sahipliği belirledikten sonra da bunlar fiziksel, kaç fiziksel istiyor, kaç şehirselleştiriyor, bunu belirleriz. 15 tane şehirselleştirme iskan çıktı, 50 tane de şehirselleştirme iskan çıktı. Biz bu kez döneriz, bunlara yer bulma etüdüne başlarız. Yani konut vereceksek nerede konut vereceğiz, tarımsal iskan yapacaksak nerede tarımsal iskan yapacağız? Hangi arazi üzerinde? Bunu belirledikten sonra da bu kişilere kura usulüyle konutları verilir ya da yerleri, tarım arazileri dağıtılır. Beş yıl geri ödemesiz şehirselleştirme iskanı kastediyorum, 15 yıl eşit taksitle sıfır faizle konutları verilir. Şehirselleştirme, tekrar söylüyorum şehirselleştirme iskan. Fiziksel iskanda çok farklı konular var. Mesela konut yapacağı yerin arsası farklı satılıyor. Ondan sonra kastediyorum. Sonra tarım arazisi veriliyor. Bu tarım arazisinin büyüklüğü, işte buradaki asgari ücretin katları 18 katı meselesi gündeme giriyor. Yani çalışmalarla ilgili bütün detayları kurumumuza buyurun gelin, bizim görevimiz. Sizlere her şekilde izah ederiz. Sadece Sarıkeçililer değil. Biz Türkiye çapında çalışmak zorundayız. Burada yani o kadar bir göçebe grubu var ki Karabey Göçebe Grubu, Şabanlar Göçebe Grubu, Honamlı Göçebe Grubu, Hayta Göçebe Grubu, devam edip duruyor yani. Biz hepsi için çalışıyoruz. Biz genel müdürlüğüz.

Mustafa GÜNDÜZ: Soner Bey, çok teşekkür ederim, aynı zamanda adres öyle görünüyor, Antalya İl Tarım Müdürlüğü. Honamlı Yörükleri dernek başkanı Sayın Salih TOROS. Bir kaç dakika da olsa yani 7-8 dakikamız var. Siz söz istemediniz ama ben her iki yanı da bilen biri olarak size yükleneyim dedim. Bu arada şunu söyleyeyim, sanırım yemekten sonraya kalacak. Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Sayın Dr. Metin TÜRKER burada mı? Peki hemen devam edeyim oradan. Dr. Yüksel ŞAHİN? Sevgili hocam, Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün tümünü buraya getirmişsiniz. Daha gık çıkmadı sizden. Herhalde öğleden sonra o kadar sorunu derleyip toparlayıp çözüm bulacaksınız diye düşünüyorum. Buyurun efendim.

Salih TOROS:

Hocam teşekkür ederim. Önce ormancı arkadaşlara bir cevap vermem gerekiyor. Biz mühendisiz, onlar da mühendis. Mühendislik heneseden gelir. Ölçen, biçen, hesap eden adamdır. Sadece orman güzüyle, sadece keçi güzüyle bakamayız.

Mustafa GÜNDÜZ: Af edersiniz, Fahrettin AY Bey burada mı? Orman Genel Müdürlüğü, müfettiş.

Salih TOROS:

Yani bu işin sosyolojik boyutu var, ekonomik boyutu var, kültürel boyutu var. Bir bütün

içinde düşünmemiz gerekir diye düşünüyorum. Bir konuyu masaya yatırırken bazı istatistikî sayıları da dikkate almak gerekir. Türkiye’de 34 milyonu koyun 10 milyonu keçi olmak üzere 45 milyon küçükbaş var. Antalya’da da bir milyon civarında küçükbaş hayvan var. Ortalama çiftçi başına yüz hayvan düşüyor. Antalya için bazı sayıları vermek istiyorum. Türkiye’yi başkanlık adına Sayın daire başkanları varken anlatmak bana düşmez ama Antalya’da 4000’den fazla aile, yaklaşık 700 bin küçükbaş hayvanıyla il içinde veya il dışında, büyük çoğunluğu da yerleşik şekilde olmak üzere göçer hayat yaşıyor. Bu aileler içinde yaz kış çadırlarda yaşayanlar var. Şimdi İbrahim Bey’i dinleyince, Antalya’da Yörüklerin büyük çoğunluğunun yerleşik hayata geçtiği ortaya çıkıyor. Fakat aile yaz kış bir arada olamıyor. Aileden birilerinin mutlaka hayvanlarının başında bulunması gerekiyor. Baba, büyük kızıyla sürüyü idare ederken, anne oğlunu okutmak üzere köyde yaşamak zorunda kalıyor. Sürünün idaresi için her insan kıymetlidir. Öyle aileler var ki Konyaaltı’nda, iş gücü kaybı olmasın diye evlenme çağına gelmiş kızlarını evlendiremiyor. Bu, erkekler için daha kötü. 500 keçisi olan var. Ama kız bulup evlenemiyor. Sırf işi var desinler diye belediyede çöpçülük yapıyor. Böyle bir durum var şimdi de. Ama şimdiye kadar hep ormanla olan sorunlardan bahsedildi ama şimdi başka bir sorun var. Diğer illerdeki durumu bilemiyorum. Antalya’da keçi sahipleri ve koyun sahiplerinin, Çiftçi Malları Koruma Kanunu ile başı fena halde dertte. Bu kanunda çobanlıkla ilgili bir tanımlama yok. Yasada ortak çoban tutulabileceği belirlenmiş. Toplanan bu paralarla bekçi tutuluyor, bunlar da bu çobanlara ceza kesiyor. Bu konuda yasal olarak düzenlemesinin yapılması gerekir. Diğer bir konu mera. Mera konusunda bakanlıkta geçmişte şube müdürlüğü yapmış birisi olarak bunu söylüyorum. Bakanlık mevzuatı aslında meranın kiralınmasına, kullanılmasına son derece uygun. Fakat maalesef mera tespit çalışmaları ve ıslah kısmı henüz tamamlanamamış değil. Dolayısıyla mera ve yaylak alanları tam olarak kullanılamıyor. Ortada bir yaman çelişki var. Şimdi burada tarımsal alanda destivan var, eski deyimle bekçi var, ormanda ceza var, mera yetersiz... Peki bu mallar nerede yayılacak? Bunun çaresinin bulunması lazım. Ben şunu gördüm ki hayvancılığı bırakan hiçbir aile geri dönmüyor. Simide talim ediyor, asgari ücretle çalışıyor, parasız yaşıyor ama asla geri dönmüyor. Az önce yerli kaynaklarımızın korunması ile ilgili konudan bahsedildi. Anladığım kadarıyla Hayvancılık Genel Müdürlüğünden katılım yok ama ben bu konuya cevap verebilirim. Hayvan gen kaynaklarının yerinde korunması projesi kapsamında bazı yerli hayvan ırkları koruma altına alındı. Örneğin Honamlı Keçisi bu kapsamda koruma altına alındı. Halk elinde geliştirme ve ıslah çalışması yapılıyor. Projenin birinci beş yılı tamamlandı. İkinci beş yıl çalışmaları da başladı. Çok da iyi sonuçlar ortaya çıkacağını ümit ediyorum ve inanıyorum. Ben bu arada Duygu Hanım’a ve Güneydoğum Derneğine bir teşekkür etmek istiyorum. Ben Honamlı Yörükleri dernek Başkanlığını yanı sıra Antalya Yörükler Derneği ve Türk Boyları Konfederasyonu yönetimindeyim. Bizim Yörükler bu arada kendine siyasi yelpazede bir yer bulmak, derneklerin adını koymak, örgütleşmek kavgası içindeyken asıl Yörükleri atlamış durumdayız. Bu çalışmanızdan dolayı da ayrıca teşekkür ederim.

Duygu SUCUKA: Bugün Akdeniz illerimizin herbirinde nereden baksanız 15 civarı Yörük Derneği var. Bir tek İbrahim Bey’i buraya getirebildik dernek temsilcisi olarak. Birçoğuyla birebir konuştum. Yani biz bu Yörükler çalışmasına girdiğimizde şunu gördük: Yörükler kendi aralarında paramparça...

Salih TOROS: Aynen öyleyiz.

Duygu SUCUKA: Paramparça olan hiçbir toplulukta sorunlar çözülmez.

Salih TOROS: Şu anda Yörüklük, böyle bir algıya girdi. Ben buna üzülüyorum. Bizde en eski kurulan derneklerden biriyiz, küçük bir derneğiz. Yani Honamlı Obasının neredeyse % 99'u yerleşik hayata geçmiş durumda. Ama bir poşu sarıp, çadır açıp şenlik yapma yarışı içindeyiz. Arkadaşlar bana kızacaklar bunu duyunca ama durum bu. Teşekkür ederim.

Mustafa GÜNDÜZ: Konular ısınmaya başladı. Son söz, ondan sonra bir buçuğa kadar yemek arası vereceğiz. Buyurun Salih Bey.

Salih TOROS: Bu yerleşik hayata geçmeyle ilgili. Muhammet GÜZEL'in "Son Göç" diye Mersin'de yaşayan Yörüklerin günümüz şartlarında yerleşik hayata geçmesiyle ilgili güncel bir romanı var. Bu hazırlanmış bulunanların bunu okuması gerekir.

Muhammet GÜZEL'in, kendisi de bir Honamlı Yörügüdür, emekli ziraat mühendisidir.

Mustafa GÜNDÜZ: Yayınevini lütfeder misiniz?

Salih TOROS: Tekin Yayınevi bu yıl yayımlanmış bir kitap. Bizim dönem kuşakların -ben de 20 yaşına kadar davar gütmüş biriyim- eskiyi yâd etmesi, yenilerin de öğrenmesi açısından önemli bir kitap olduğunu düşünüyorum. Duyuruyorum sadece.

Mustafa GÜNDÜZ: Çok teşekkür ediyorum. Bunu konuşma metnimiz size geldiğinde oraya da künyesini döküp bırakırsanız çok iyi olur. Son söz, sonra yemek... Buyurun efendim.

Ramazan SUÇEK: Öncelikle teşekkür ederim. İsmim Ramazan Suçek. Ulus Gazetesi'nde görev yapmaktayım. Duygu Hanım'a ve buradaki Yörük ağabeylerime, abla-larıma teşekkür ediyorum. Bize de bir söz payı verdikleri için. Ben şunu gördüm, biraz önce söylediler: Evet, doğru, Yörükler, birbirlerinden kopuklar. Bakın biz medya olarak, basın olarak biz yüzlerce, binlerce kez yanınıza geldik ve sorunlarınızı dinlemek istedik. Ama ne hikmetse her zaman "Ya söylesek ne olacak, çare mi olacak?" Biz, şunu söylüyoruz: Biz basınız, biz bütün Türkiye'ye ses veriyoruz. Bırakın bizler sizin sesiniz olalım dedik. Ama hiçbir zaman yanaşmadınız. Yani bunu bir basın mensubu olarak söyleyeyim, kusura bakmayın. Ama ben tekrar söylüyorum, keşke zaman vakit varken basınla çalışın, yani basınla bir olun. Bırakın, sözünüz olalım. Sadece Türkiye'ye değil, devlet adamlarıyla da, yani onlara da sesiniz olalım. Bürokratta, bürokraside olsun, mecliste olsun, yurt dışında da dâhil, Birleşmiş Milletlerde de dâhil... Yani sözünüz olmak istiyoruz. Şunu demeye çalışıyorum. Kapınızı çalışıyoruz, bizi içeri alın basın olarak.

İkincisi burada pekçok bürokrat büyüklerim var, sayın vekilim var, Basın olarak Tarım Bakanlığının her şeylerini biz takip ediyoruz ama Yörüklerle ilgili bakın o kadar şey geçti. Yörüklerle ilgili söylenenleri ilk defa duyuyorum, yani sorunlarınızı ilk defa duyuyorum. Tarım Bakanlığının, basınla çok kopuk olduğunu gördüm. Mesela Çalışma ve Sosyal Güvenlik

Ramazan SUÇEK
Gazeteci

Bakanlığı da aynı. Bilmiyorum öcü müyüz basın olarak. Ama dediğim gibi bizimle çalışın. Ben memnunum bu çalışmaya katılmaktan. Sizlerin sorunlarınızı dinlemek ve notlarımı almaktan şu an için memnun oldum.

Duygu SUCUKA: Aslında şöyle diyebilir miyiz? Yörükler, dağlarda unutulmuş kesim. Yani biz ne kadar onların sorunlarına eğilmeye çalışırsak onlarla o kadar iç içe olacağız, sorunlarını bileceğiz. Ben çalışmanın başından beri öyle bir kaniya vardım.

Ramazan SUÇEK: Şimdi Duygu Hanım, dediğiniz doğru. Dağların başlarına kadar, hatta obaların oraya kadar gittiğimiz zamanlar oluyor. Hani kameramanla, muhabirle, foto muhabirle çıkıp biz bunları sorduğumuz zaman nedense Yörük ağabeylerim hep geri kaldılar, konuşmak istemediler. İşte biz basın olarak şunu söylemeye çalışıyoruz: Neden?

Mustafa GÜNDÜZ: Şimdi efendim, Ramazan Bey, vakit çok sınırlı, öğleden sonra devam ederiz. Öneriler kısmına bir anda geçmiş olduk. Yani basın ya da benzeri örgütlenme kurumlarının önerilerini, öneriler kısmında sıralayalım. Sondan bir önceki demeliymişim Ramazan Bey için. Buyurun efendim. İki dakika içerisinde lütfen.

Mehmet ÖZTİRYAKI:

Hemen toparlamaya çalışacağım Sayın Başkanım.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğünde Tarımsal Çevre ve Doğal Kaynakları Koruma Daire Başkanımı. Daha önce de Karaman Tarım İl Müdürü olarak görev yaptım. Şubat (2015) ayında ayrıldım. Sarıkeçililerle ilgili Sayın Bakanımız Lütfü ELVAN Bey'in uğraşısıyla bir torba yasa çıktı, 2013'tü sanırım Ağustos ayı ve Karaman ilinde Sarıkeçililer için bir iskan yeri istendi, sayın valimizin de ilgileriyle yer tahsisı yapıldı. Tabii burada Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının isteğiyle oldu. Basından arkadaşımız hani belki böyle çok takip etmiyor olabilir çünkü biz basınla çok ilişkiliz, diyalog içindeyiz, yaptığımız projelerin hızına yetişilemiyor şu anda onu söyleyeyim. Tabii Yörüklerle ilgili de projeler. Ama çok zevkle dinledim çünkü biz tarım teşkilatı olarak onlarla iç içeyiz. Onların yanındayız. Şu yasaların çıkmasına da bakanlık olarak müthiş destekler verdik, otlatmayla ilgili. Sarıkeçililer Karaman Bölgesinde de, son üç yılda yaptığım il müdürlüğünde de hiçbir sıkıntı çekmediler. Onu kesinlikle söyleyebilirim. E tabii bir taraftan meraları, onlara zaten tahsisli. Ama burada şu toplantıda, çalıştayda en son raporlamada Orman Teşkilatımız Sayın müfettişimiz burada ama Orman teşkilatında bu raporlamada öngörüsü olan yol haritasını çizecek. Genel müdür yardımcımız birçok yasaklamaları ve ormandaki tahribatları gösterdi ama sonuçta yasaklamaların dışında, bu insanlara bir yol açmak, bir koridor açmak zorunluluğu var. Bu çalıştayın da sonunda zaten oraya gidilecektir eminim. Yol göstermek, yardımcı olmak da fayda olacağını düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Mehmet ÖZTİRYAKI
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü

Mustafa GÜNDÜZ: Efendim ben teşekkür ediyorum. Öğleden sonraki oturumu kolaylaştırıcı Sayın Milletvekilim Nihat ERİ Bey olacaklar. Bir şey söyleyecek herhalde. Ondan sonra ben sabrınız için, katkınız için yine buradayım. Çok teşekkür ediyorum. Öğleden sonra arada bir münazaralara katılırım. Buyurun Sayın Milletvekilim.

Nihat ERİ: Urfa'da Karacadağ Göçerleri ile bir çalışma yaparken bir göçer kalktı dedi ki: Devlet sesimizi duymuyor. Burada da aynı şey söz konusu. Devlet eğer sizin sesiniz duymuyorsa belki STK'larla, basınla olan diyalogunuzun eksikliğinden kaynaklanıyor olabilir. Bu konuda söylenen şeyler doğrudur.

Ahmet ÖZDEMİR
Araştırmacı Yazar

Mustafa GÜNDÜZ: Evet, çok teşekkür ediyorum. Şimdiden afiyet olsun.

Ahmet ÖZDEMİR

Demin bir arkadaş turaçtan söz etti. Turaç bir Çukurova kuşu, karın yağdığı yerde turaç olmaz. Karacaoğlan: "Ötme turaç ötme işin var senin / Şahin salıp avlanacak yer değil..." der. Çukurova'da pamuk ekimi yapılabilecek turaç yok oldu, ilaçtan, zehirden.

Biz Türkler Asya'dan Anadolu'ya göçerek geldik, hiç vaktimiz yoktu; çok sayıda saraylarımız, köşklerimiz de yoktu. Ama çok sayıda sürülerimiz, atlarımız, develerimiz vardı. Koşarcasına Asya'dan Sarıkamış'a doğru gelince (1064) burada gördüğümüz dağlar Asya'daki Tanrı dağlarına benzerliğinden buraya Tanrı dağı dediler. Şimdi Allahüekber dağı diyoruz. Göçerek Çukurova'ya gelince buradaki Seyhan, Ceyhan nehirleri Asya'daki Seyhun, Ceyhun ırmaklarına benzediğinden sadece bir harf değişikliğiyle Seyhan, Ceyhan dediler. Biliyoruz ki Antik Çağda Seyhan'a Sarus, Ceyhana da Piramus deniyordu. Çukurova ismini ilk kullananlar da bu göçebe Türkmenler'dir. Bu göçerlerden önce Çukurova'ya Kilikya deniyordu. Kurtuluş savaşı sırasında bile burası "Kilikya Cephesi" diye bilinir.

Eski çağda Tarsus önemliydi, Misis önemliydi. O tarihlerde Adana daha geri plandaydı. Adana'nın da Çukurova'nın da şenlenmesi, civil civil olması bu Türkmenler sayesinde mümkün olmuştur.

Biz (Avşarlar) uzun süre göçebe olarak yaşadık, daha sonraları iskana tabi tutulduk. İskan olmamız (Yerleşmemiz) iyi de oldu. Çünkü yerleşince medeniyet oluyor, yerleşince hastane, postane, pastane, okul, cami oluyor. Oysa bunlar karşılık göçebe kültür atlı kültürdür. Orada her şey at üstünde ev (çadır) at üstünde, silah, avrat (hanım) at üstünde yani atlı kültür, hayvan at üstünde oradan oraya taşınır. O yüzden yerleşmek iyidir. Eskiden biz Avşarlar yerleşmeye karşı çıkmıştık. Efendim, ben Avşar'ım. Konuşulan bir konu var, yanlış anlaşılıyor: "Efendim bunlar Osmanlı'ya karşı geldi" diye. Yok öyle bir şey, burada konu yaylak, kışlak meselesi yani otlakiye meselesi. Bir taraf "oraya geçmeyin, davarlarınız, mallarınız burada otlamasın" bizimkilerin de ayrıntı kabarıyor.

Yoksa mesele koca Osmanlı'ya karşı gelmek falan değil. Mesele hayvan sürüleri için otlak meselesidir.

Sonra efendim, Dadaloğlu bu olanlara karşı çıkmış, Fırkai İslahiye, yani iskan ordusunun komutanları Derviş Paşa'ya, Ahmet Cevdet Paşa'ya şiirler söylemiş: "Derviş Paşa yaktı yıktı elleri/ Soldu bütün yurdumuzun gülleri" diye, İskan konusu da şöyle olmuş:

O sıralar Amerika'da Kuzey- Güney Savaşı oluyor. Bundan dolayı pamuk ekimi yapılamaz oluyor, tekstil sanayi krize giriyor. Bu İngiliz, Amerikan nasıl yapalım, ne edelim diye düşünüyorlar. Neticede diyorlar ki Hindistan'da, Mısır'da, Çukurova'da pamuk ektirelim. O zaman diyorlar ki "Çukurova'da göçerler var" bu nasıl olacak! İngiliz elçisi Reşit Paşa'ya gelip danışıyor. Reşit Paşa da "oraya ecnebi parmağı girer" diye konuya sıcak bakmıyor. Bilahare (daha sonra) iskan işini kendi planlarına göre yapıyorlar.

O zamanlar Çukurova tarıma kapalıydı, göçerlerin hayvan sürüleri burada yayılırdı. İskan ordusunun ikinci adamı Ahmet Cevdet Paşa Tezakir-mâruzat adlı eserinde Çukurova'da "cabe câ (yer yer) ceylan sürüleri dolaşır, orman gibi otlar arasında ilerlemek..." diye söz eder. O kadar ki Osmaniye'den Kozan'a gitmek için, yolları ottan temizlemek için bir bölük asker görevlendiriyorlar.

İskan ordusu İstanbul'dan deniz yoluyla İskenderun'a, oradan şimdiki Hassa ilçesinin olduğu yere hassa alayı (yani padişahın muhafız alayı) buraya çadır kuruyor. Etrafta bulunan adamları toplayarak bu alayın adından dolayı Hassa ilçesi oluyor. Sonra karşıdaki Kürt dağlarının önünden bugünkü İslahiye ilçesinin olduğu yerdeki insanları toplayıp İslahiye ilçesini kuruyorlar. Oradan Gavur dağlarını aşip iki yüz yıllık Bahçe ilçesinden sonra Osmaniye'ye geliyorlar. O zamanlar buranın adı Hacı Osmanlı köyüydü, İskanı yapanlar burayı il yapıp adını da Cebel-i Bereket koyuyorlar yani şimdiki Osmaniye ili.

İskan ordusu gelince Kozan'daki halk dağlara kaçıyor. Ama buna rağmen iskan olunca bizler rahatlıyoruz. Çünkü okulumuz, hastanemiz, camimiz oluyor. Onun için Yörükler yani göçerler yerleşik hayata geçmeliler. Döndü Hanım'ın dediği gibi bunların artık dünyaya alışmaları gerekiyor. Bu olumsuzluklardan kurtulup yer-yurt edinmeleri gerekiyor. Biz Avşarlar önceleri yerleşmeye karşı çıkarak kızdık, bağırdık bu iskan da nedir diye. Gerçi bizler de haklıydık çünkü binlerce hayvan besliyorduk Bir Avşar şairi Dadaloğlu bile bu karmaşada: "Ağlayı ağlayı Dadal'im söyler/ Vefasız dünyayı şu insan neyler/ Bin yiğidi bir kötüyü kul eyler/ Şimden sonra yaşaması güç oldu" diyor.

Kozanoğulları Antep'ten gelmişler. Türkmen bunlar. Aşiretin başında Kozanoğlu Ahmet Bey var. Avşarlar Kozanoğlu'nun süvari askerleri, Farsaklar piyade askeri idi. Kozanoğlu dünya güzeli bir adammış, İskan askerleri yakalayıp Kütahya mutasarrıflığına (mutasarrıf küçük il) vali olarak tayin ediyorlar, sonra tekrar Kozan'a gelip ikinci defa isyan edince yakalayıp İstanbul'a sürgün gönderiyorlar, her hafta karakola imza vermek şartıyla. Onun imza gününde İstanbullu hamile hanımlar yola çıkıp Ahmet Bey'i görmek isterlermiş. Çünkü güzel erkeğe bakan hamile hanımların çocukları da güzel olurmuş söylencesinden dolayı.

Sonra burada bir not olarak ekleyeyim: Çok eski zamanlarda "yağma" denilen bir şey vardı. Bu hırsızlık sayılmazdı. Çünkü hırsızlık gizlice, kimseye çaktırmadan yapılır. Yağma ise herkesin gözü önünde güç kullanarak yapılırdı. Tarihin derinliklerinde bu hep böyle olmuştur. Teşekkür ederim.

Nihat ERI:

Tarım İl Müdürlüğüne söz vermek istiyorum. Tarımda çalışan arkadaşlar yörük konusunda bizi bilgilendirirlerse memnun oluruz.

Yüksel ŞAHİN

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü

Yüksel ŞAHİN:

Kusura bakmayın, ben Yüksel Şahin sunumu Gıda Tarım Hayvancılık adına yapmak üzere toplantıya severek katıldım. Tabi zamansızlık da var. Tarım Bakanlığı'ndan arkadaşlarımız da burada, hem Bakanlık, hem İl Müdürlüklerinden, hocalarımdan, sunum yapan arkadaşlarımızdan çok güzel bilgiler de aldım. Biz Bakanlık olarak, aslında bir kaç şeyi vurgulayıp, geri kalan detayları zaten arkadaşlar çalıştay raporlarına geçeceklerdir. Şunu gördük, aslında yörükler, bu göçerler ya da normal yerleşik hayattaki yörükler, gıda güvenliğinin teminatçısı olarak gördük, bunların var olduğunu gördük ve yaşatmak için de Tarım Bakanlığı olarak biz aile çiftçiliğine özel destek projeleri hazırladık, geçen yıl zaten aile çiftçiliği çalıştayı yapıldı. Orada yörükler konuşuldu mesela. Şöyle düşünün; normalde ticari manada bakmıyor, kar etmese de bu geleneği sürdürüyor, o eti üretmek zorunda, sonuçta kendisi için üretmek zorunda, fazlası

da olsa satabilirse satıyor, satmasa da üretmek zorunda oluyor. Dolayısıyla gerçekten gıda güvenliği açısından gelecekte bu yörüklük ya da hayvancılıkla beslenen insanları mutlaka Tarım bakanlığı tarafından teminat, yani güvence olarak nasıl yaşatabiliriz diye düşünüyoruz. Destek veriyoruz. Tabi destek de tam manasıyla doğru kriterler olmayabilir. Hocaların bahsettiği şey, sadece yörüklerde değil, köydeki genç nüfus da kaybolup gidiyor, kırsaldaki insanlar da, aynı zamanda elma üreten ya da geleneksel olarak çiftçilik yapan insanların da aynı sorunları var. Gençler bir an önce çocuklarını okutmaya çalışıyor. Böyle bir gelenek de var. Artık herkes çocuğu okusun, memur olsun diyor. Ama öbür taraftan, çiftçilik ile uğraşacak genç nüfus kayboluyor. Bu sadece yörüklere özel değil. Yani hepsi açısından böyle kritik bir dönemde. Burada tabi bence, yani teknik kadar çocukların ya da ne bileyim işte din adamlarının, ya da diğer sektörlerin özenle üzerinde durması gerekiyor. Özendirici sinema mesela, televizyoncuların, basının özendirici tedbirler alması gerekiyor. Mesele biz çobanlara herhalde, başkanımız bilir, çobanlara özellikle çoban kursu düzenliyoruz. Ve neredeyse 5000-6000 lira maaş veriliyor, insanoğlu onu tercih etmiyor, gidiyor bir sitede asgari ücretle çalışmayı yeğliyor. Bunda da biraz sosyal baskının bir etkisi olsa gerek. İşte kızını çobana vermeyenler, çobanla evlenmeyenler ya da köyde kalsın istemeyenler gibi. Tarım Bakanlığı'nın ciddi manada destekleri olması gerekir. Bu konuda biz çalışmalarımızı hızlandırdık ve bu destek kriterlerini yeniden gözden geçiriyoruz. Hangi destek nasıl verilirse, bu insanların, bahsettiğimiz kırsaldaki nüfusun tutulması, istihdamın artırılması, istiklalin artırılması gibi. Böyle bir gıdanın teminatı açısından, yani bütün insanların gıda teminatı açısından desteklerin sürmesi gerekiyor. Neden diyeceksiniz. Büyük çiftlikler zarar ettiği gün o işi bırakır, ama işte geleneksel olarak bu arkadaşlarımız yürütüyor. Yürütebildiği kadar da yerleşik hayatta da belki yürütecek, bunların mutlaka hem Tarım Bakanlığı olarak, hem Orman Bakanlığı olarak, hem de diğer sektörler, sivil toplum örgütleri tarafından desteklenmesi gerektiğini düşünüyoruz ve bu konuda da adımlar atıyoruz. Ben zaman verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Bir başka toplantıya geçiyorum. Sadece duygularımı ifade etmek adına. Sizleri de tanıdığımı çok memnun oldum. Hepinizi sayın vekilim, sayın hocam, Duygu hanımı da daha önceden biliyordum Güneydoğum Derneğinden dolayı, dolayısıyla hepinize saygılar sunarım. Teşekkür ederim. Arkadaşlarımız burada devamını teknik olarak çalışacaklar. Ben müsaadenizi istiyorum.

Nihat ERI:

Yüksel beye teşekkür ediyoruz. Mehmet Sadık Oturanç, Konya Tarım İl Müdürlüğü adına burada bulunuyor, buyurun.

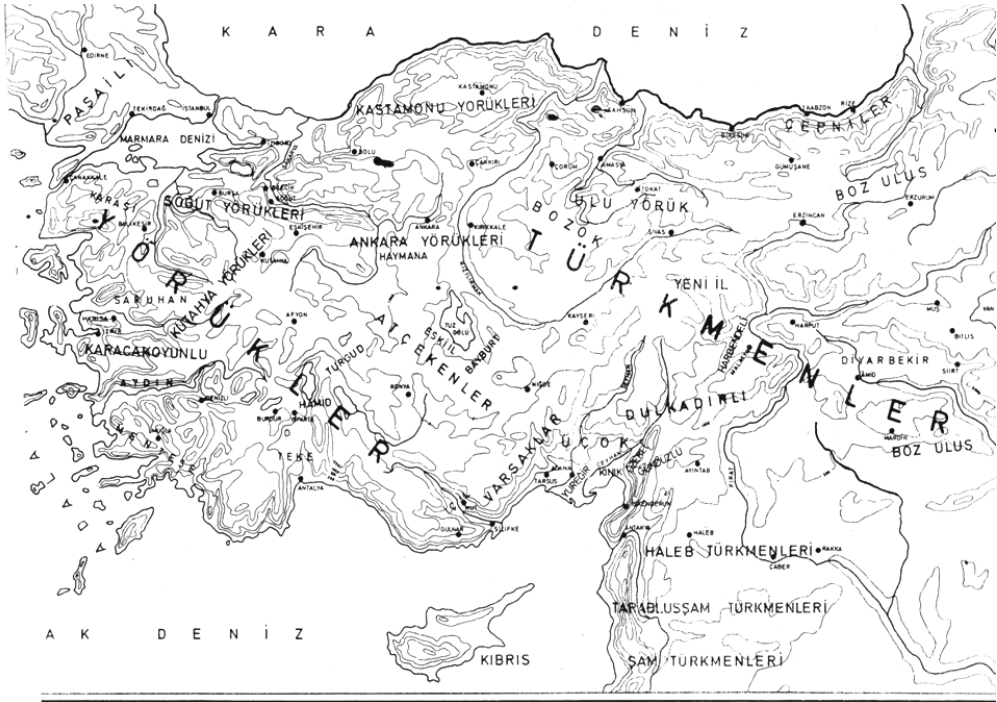
Mehmet Sadık OTURANÇ:

Kıymetli hazırun. Hepinize saygılar sunuyor, bana söz verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Bu hazırlamış olduğumuz sunum Konya Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, enformasyon biriminin 10 yıllık süreçte çekmiş olduğu fotoğraflardan müteşekkil ve bir kısım verilerden oluşturulmuştur. Şimdiden hepinize teşekkür ediyorum. Biliyorsunuz Konya bölgesi, Mersin ve Antalya'nın bazı kesimleri yayla olduğu için muhtelif yörük göçer aşiretlerinin yaylaya çıkıp hayvanlarını otlattığı geniş alanları kapsamakta, bunlarla alakalı fotoğraflar, bilgiler ve göç yollarını size vereceğiz.

Bu harita da merhum Prf.Dr. Faruk Sümer hocanın Oğuzlar Türkmenler alınmıştır. 16. asırda özellikle Yörük ve Türkmen aşiretlerinin hangi bölgelerde ikamet ettiği ve yaşadığı gösterilmiştir (Harita 1).

Mehmet Sadık OTURANÇ
Konya Gıda Tarım ve Hayv. İl Müdürlüğü

XVI. YÜZYILDA ANADOLU ve SURIYE'DEKİ TÜRKMEN ve YÖRÜK TOPLULUKLARI

Harita 1

2009 Yılında Gelen Göçerler

Toplam Aile Sayısı	160
Toplam Hayvan Sayısı	33.100

Harita 3

Değerli arkadaşlar, bu harita 2009 yılındaki verilere göre derlenmiştir (Harita 3). Konya yaylalarına Mersin ve Antalya Bölgesinden 160 aile göçmekte ve toplam hayvan sayısı 33.100 olarak tesbit edilmiştir. Burada da ayrıntılı olarak göçtükleri yerler gözüküyor. Mut, Gülnar, Aydıncık, Bozyazı, Gazipaşa, Alanya ve Manavgat ilçelerinden Konya'nın muhtelif, özellikle Toroslardaki Bölgelerine yaylaya çıkılmaktadır. Tabi, şimdi zaman içerisinde, bu gelen aşiretlerin birçoğu çadırı terk edip taştan evlerde yaşamaktadırlar. Bu, 5 direkli bir çadırın içinden görünümü, diğer yandaki çadır da evin mutfağı olarak kullanılıyor. Bu resimlerde 2003 yılında, şekilde, özellikle bizim enformasyon birimindeki arkadaşlar resimlediler bunları, kuş Ali tabir ettiğimiz yörük aşiret reisinin yayladan inişini tek, tek fotoğrafladılar. Değerli arkadaşlar, bunları da size huzurunuzda sunuyorum.

Yaylalarda genelde bu aşiretler kar suları ve yağmur sularının bu göl alanlarında, gölcüklerden, hayvanlarını sulamaktalar.

Koyun ve keçi sürülerinin sağımının yapıldığı telle çevrilmiş, bir tarafı açık sağım alanı, biliyorsunuz yörük adetleri, arazide zaten hayvanlarını sağıyorlar o şekilde değerlendirmede bulunuyorlar. Koyun sürüsü geldi bu obada aynı zamanda keçi ile birlikte. Sarıbaş tabir ettiğimiz ivesli ırkı koyunda da taşıyordu bu yörük obası, aşağı- yukarı 12 kişilik bir aileden müteşekkil. Evin 8 kızı, 2 erkek çocuğu olmak üzere 12 kişiden oluşuyordu. Tabi o dönemlerde, belki 2003 yıllarında keçinin yanında, koyunun taşınması da Orman Bakanlığı tarafından aşiretlere ısrarla zorlanıyordu, bunu aşabilmek için koyun ve keçiyi ikisini birden taşıyorlardı aşiretler.

Bunlar da Kuş Ali'nin develeri. Bir çok oba deveyi bırakmış durumda. Ben şunu da ifade ediyorum, ben uzun yıllar Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşadım. Oradaki göçer aşiretlerinin içerisinde, onları da göz-

Koyun ve Keçi Sürülerinin Sulandığı Yağmur ve Kar Sularından Oluşmuş Gölcük

Koyun ve Keçi Sürülerinin Sağımının Yapıldığı Telle Çevrilmiş Bir Tarafı Açık Sağım Arandılığı

lemledim. Yaşam tarzı iki grupta aynı, fakat orda ağırlıklı olarak taşımacılıkta katır kullanılıyor, Toros bölgesindeki yörüklerde deve kullanılmaktaydı. Tabi şimdi zaman içerisinde bunun için motorize araçlar kullanılmakta.

Bu da daylak tabir edilen deve yavrusu, bunlar da yörük kız çocukları, tabi bu iş, göç işi tabii yardımlaşma gerekiyor. Ağır bir iş, Develerin yüklenmesi de önemli bir hadise. Yani hanımlar da erkekleriyle omuz, omuza bu işte görevliler. Her işi halledebiliyorlar. Evet sürü yola çıktı, aşiret yola çıktı.

Bir sorunuz varsa cevaplayabilirim. Gerek Atlas dergisindeki verilerden, gerekse diğer aldığım verilere göre Gaziantep'ten Muğla'ya kadar aşağı-yukarı 3 bin kişi bu hayat tarzını sürdürüyor. Ama tabi bu zaman içerisinde daha da azalma yoluna gidiyor. Çünkü şartlar ağırlaştı.

Ama biliyorsunuz Türkiye kırmızı et açığı olan bir ülke, o yüzden kırmızı et açığını kapatma cihetiyle, bu gerek Güneydoğu'da, gerek Toroslarda konar-göçer aşiretlerin muhafazası bence önemli, çünkü önemli bir üretim yapıyorlar. En ücra dağ köşelerine giderek, oraya yerleşiyorlar hayvanlarını otlatıyorlar.

Birçok yerleşik köylü şehre göçtüğü için hayvancılığı bırakmış durumda. Daha çok endüstriyel hayvancılığa yönelmişler. Meraların, yaylakların değerlendirilmesi bu aşiretler tarafından gerçekleştirilmekte. Bu çok önemli bir husus. Hem de doğanın dengesini sağlamış oluyorlar.

Nihat ERİ:

Teşekkür ediyoruz. Döndü hanım bir şeyler söyleyecek.

Döndü CAN:

Ben küçük bir şey eklemek istiyorum. Sadık bey çok teşekkür ediyorum. Benim elimde de Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1980'li yıllarda hazırlamış olduğu bir göç yolları haritası var. Eğer burada bunların elinde de varsa, öncelikle bir yörük haritasının belirlenmesinden yanayım ben. Türkiye genelinde, nerede, ne kadar oranda göç eden ya da yarı göç halinde yaşayanlar var diye. Bu tarz haritalar belki işimizi kolaylaştırabilir. Böyle bir haritayı oluşturabilmek için. Onu söylemek istedim. Varsa yine söylemek isteyenler, elinde bu tarz harita olanlar, biraraya getirip geçmişten günümüze bir harita oluşturulabilir diye düşünüyorum.

Duygu SUCUKA:

Türkiye Yörük potansiyelini belirleyebilmek için sizinle çalışmak isteriz.

Döndü CAN

Seve, seve ben her zaman hazırım, ama bir an önce bunun oluşturulması gerekir ki, bunun

üzerine, bu haritadan yola çıkarak, bu sorunları konuşmak, hatta bölge, bölge konuşmak, daha kolay ve daha kalıcı bir sonucu çıkarır diye düşünüyorum.

Nihat ERI: Teşekkür ediyoruz, buyurun.

İbrahim YAGAL:

Aslında Sarıkeçililerin bir göç yolu var, Orman Bakanlığımızda olması lazım. Yanılmıyorsa 2009, 2010 yıllarında Erdemli, Silifke, Gülnar, Aydıncık üzerinde bunların hepsinin geliş yolu var, ben buraları tamamen kağıt üzerinde ismen yazarak, bunu Konya Orman Bölge Müdürlüğümüzün önderliğinde topladık. Sanıyorum Genel Müdürlüğümüzde de olması lazım. O göç yolu üzerinde bir takım değişiklikler, bir daha inceleme, bir daha rötuşlama, bizim açımızdan da iyi olur.

Nihat ERI: Teşekkür ediyoruz, buyurun.

Abdurrahman AYAN:

Konya il Tarım Müdürlüğü, Burada bahsedilen en önemli konu: Herkesin istatistiki açıdan bir sıkıntı yaşadığı söyleniyor. Esasında istatistiki sıkıntıyı, biz Yörüklerle ilgili bir proje aşamasında tanıştık. Ben kendi adıma küçük bir anekdotla girmek istiyorum. Göksu Taşeli Kalkınma Projesi adlı bir projemiz var. Konya ve Karaman illerini ilgilendiren bir proje. Birleşmiş Milletler IFAD ile Tarım bakanlığı arasında yürütülen bir proje. Proje kapsamında, yurt dışı uzmanlarımızda bulunmaktadır. Proje kapsamında Yörüklerin güzergâhı üzerinde çok duruluyor. Tabi istatistik karmaşası var, elimizde net veri olmayınca, bir yorum da yapamıyoruz. Projenin yaklaşık 25 milyon avroluk bir bütçesi bulunmaktadır. Bu bütçeyle biz Konya, Karaman illerine gelen Yörüklerle de, göçerlere de bir takım faaliyetlerde bulunacağız. Proje faaliyetleri şu anda tasarı aşamasında olduğu

Abdurrahman AYAN
Konya Tarım İl Müdürlüğü

için, buradan şunu da duyurmak istiyorum. Yörüklerle alakalı herhangi bir yapılması gereken faaliyetler varsa, önerilere de açığız. Proje 2016 yılında faaliyete girecek olup, 7 yıl boyunca uygulanacak olan ve sürekliliği olan bir proje. Bütçesi de geniş ve yöreye uygun has projeleri de içinde barındırıyor. Yörük kavramının bende çağrıştırdığı, yaz döneminde yaylaklara çıkılması, o bölge de hayvanların otlatılarak geri gelmesi gibi algılardım. Tabi biz sosyolog arkadaşlarımızla beraber proje ekibi olarak, bu bölgelere çıktık, yani Yörüklerin gezdiği güzergâhlara. Güzergâh üzerindeki Yörüklere sorduk; ne zaman geldiniz, nasıl gideceksiniz. Yolculuğun en son noktası Mersin'e varıyor, Mersin'den tekrar hareket ederek kollarından bir tanesi buradan, bir kol da bizim ilçelerden Bozkır tarafına bir kısmı da Taşkent tarafına doğru ilerlediklerini söylediler. Tabi orada bir takım çalışmalarımız oldu, veriler de var elimizde, yani kolun birisinde yol güzergâhının bir tarafında kaç ailenin konakladığı, hangi yerlerde duraksadıkları ve güzergâhın hangi tarihte başlayıp, nerede sonlandığı ile alakalı elimizde bir bölümüne kadar bir doküman var. İstatistik çalışması yaptık. İkincisi ile alakalı, kısmını daha yapmadık. Gelelim Yörüklerle alakalı kısma, Proje önce benim düşüncem Yörükler Mersin'e

gelip, Mersinde Yörüklerin evleri var, yurtları olduğu, yaz dönemi gelince tekrar yukarı çıkacaklarını zannediyordum. Gerçekte ise Yörüklerin herhangi bir evleri olmadığı. Gördüm ki gerçekte çok çileli bir hayat. Gerçekten çok zor bir hayat. Şimdi kendi kendime anlamaya çalışıyorum. Yani sonuçta, biz Anadolu'ya Türkmen veya Yörük diyoruz. Üst kimlikte ise Türkmen diyoruz. Orta Asya'dan gelme, Orta Asya'dan gelmiş ama. Yörük artık oradan gelmiş ama günümüz şartlarını düşündüğünüz zaman o kadar zor bir hayat ki, orada yaşamaya devam etmesi mi lazım kişinin, yoksa yerleşik hayata mı geçmesi lazım? İşte deniyor ya böyle bir kültürün devam ettirilmesi meselesi var. Ben şahsen şöyle söyleyeyim, öyle bir hayatı yaşamak, parçası olmak, öyle bir hayatı sürdürmek gerçekten çok zor. Ama şöyle de bir husus var, hani diyoruz ya böyle de bir kültürün devam ettirilmesi lazım. Biliyorsunuz 10. Kalkınma planında sürekli bahsedilen bir konu "yaşanabilir mekanlar" kavramı diye bir konu var, yani yaşanabilir alanlar, göçer hayatına gönüllü olan bu insanlara yaşanabilir bir ortam sunmak, bence yaşanabilir bir mekan oluşturmak, eğer gönüllüyse, o hayatta yaşamak istiyorsa, gönüllü değilse göçerlere iskan imkanı sağlamak, yerleşik düzene geçirmek esas olmalıdır.

Ayrıca gözden kaçan bir başka bir nokta keçi-orman-insan ilişkisi. Biz ziraat fakültesinde okurken şöyle bir kavram vardı, keçi yetiştiriciliği dersi içinde bir ders almıştık: keçi-orman- insan ilişkisi. Öz eleştiri anlamında söylüyorum. Bizim ziraatçıların da eksikleri var, ormancılardan da eksikleri var. Keçi ne salt orman düşmanı ne salt orman dostu. Yani, keçi-orman- insan kavramlarına bir bütüncül yaklaşım sergilenmesi gerekiyor. Keçiye mutlak düşman ilan edemezsiniz. Plansızlıktan dolayı keçiye düşman ilan edersiniz. Çevreye ormana zarar veriyor dersiniz. Eğer öyle bakarsanız insanda zarlıdır. Neden insan çoğaldığı zaman karbondioksit salınımı yapıyor çevreyi kirletiyor gibi mantık kurabilirsiniz. Böyle baktığınız zaman meselenin hep planlamadan geçtiği, planlamanın eksikliğinden kaynaklandığı ortaya çıkıyor, bunun da en önemli hususun istatistiki verinin çok düşük olduğu, Döndü hanımda bahsetti Yörüklerle alakalı, en sağlıklı verinin Orman Bakanlığı'nda, Orman Bölge Müdürlüğünde olduğunu gördük. Diğer yerleri bilmiyorum ama Orman Bölge Müdürlüğü göçerlerin yol haritaları çizilmiş. Güncellenerek, yenileri elde edilerek biraz daha revize edilerek güzel bir istatistiki veri, data olabilir diye düşünüyorum. Çünkü proje hazırlayacaksınız, biz buraya ne yapacağız dediğimiz zaman, kaç kişi geliyor diyor. Yurtdışı ortağınız size soruyor ki, buradan kaç kişi gidiyor, kaç aile var, ortalama bir rakam üzerinden gitmeniz gerekiyor. Verilerin hepsi elinizde kalıyor çünkü resmi bir veri yok. Ama bizim bu konuda söyleyeceğimiz Orman Bölge Müdürlüğünün değerlendirmesi gerektiğini ve Göksu-Taşeli Kalkınma Projesinde, bunu da değerlendirilebilecek bir proje olarak görüyorum. Bu proje kapsamında, önerileri olan varsa, Konya İl Müdürlüğüne, Karaman İl Müdürlüğüne, çünkü ikisi beraber yürüteceği için proje önerilerini iletebilirler. Biz yörede gittiğimiz zaman, göçerlere sorduğumuz zaman Yörük ailelerine sorduğumuz zaman inanın o kadar zor bir ortam ki, soruyoruz, tabi orada evin hanımı utanıyor, ne istersiniz deyince, şöyle düşündüm, ne isteyebilir ki bu bayan, çamaşır makinesi, bulaşık makinesini bilmeyen bir bayana böyle bir ne öneride bulunabilirsiniz. Yani ne istersiniz sorusu çok lüks bir soru. Şöyle diyor, sadece benim otlanağım alanlar, meralar olsun diyor, onun hayatındaki en büyük lüksü bu. Bunu gördük, öyle olunca oradan bir takım şeyler çıkartmak çok zor. Sağlık sorunları, eğitim sorunları, barınma sorunları, otlak sorunları, diğer köylerle olan sosyal ilişkiler. Çevreden sürekli kendilerine farklı kaynaktan gelen baskılar var, bir tarafta Orman Bakanlığı var, diğer tarafta yerleşik köylülerle olan sorunları var. Sürekli baskı altında yürüyen bir hayat sistemi gibi geldi bana.

Burada bahsedilen kıl keçisi konusuna da açıklama getirmek istiyorum. Kıl keçisi çok özel

bir ırk. Şöyle bir alternatifle çıkamayız, göçerlerin gıda güvenine katkısı çok da fazla değil. Onların ürettiği et, süt, peyniri dışarıdan satın alabiliriz. Bir işletmeye bunların ürettiklerini ürettirebiliriz mantığı ile yaklaştığımız zaman yanılırız. Çünkü kıl keçisi özel bir ırk, bu ırk, belki olası iklim değişikliklerinde öne çıkacak bir ırk. Olası iklim değişikliklerine dayanabilen yüksek zor şartlara dayanabilme kapasitesi olan özel bir ırk. Bu ırkın genetik olarak biraz daha yüksek verime sahip alt varyetesine Honamlı keçisi diyoruz. Sanen keçisinden bahsedildi. İlimize birçok keçi ırkları getirildi. Melezleme çalışması yapıldı. Ama hiç biri zorlu Anadolu şartlarına kıl keçisi kadar dayanamadı. Kıl keçisi zor şartlara, kurak şartlara, kötü şartlara dayanabilen, kötü yemi en iyi şekilde değerlendiren yegâne tek ırk diyebiliriz. O açıdan bu tip projelerde, Yörük kültürünün devam ettirilmesi yanında, dolaylı şekilde biyolojik çeşitliliğin korunması da sağlanmış oluyor.

Diğer başka bir konu: Nüfus. Biliyorsunuz 10. Kalkınma Planında, “nüfusun genç dinamik yapısının korunması” diye bir başlık var, çok önemli, çünkü Türkiye nüfusu maalesef yaşılanıyor. Biz, bira önce sunum yapan Sayın Sadık Oturanç beyle bu konuları defaatlerce istişare etmişizdir. Nüfusun kendini yenilenme oranı nedir? Nüfus 2,1 ‘in altına düştüğü zaman, nüfus yenilenme oranını kaybetmiştir demektir. Nüfusun çöküşe doğru gittiğinin göstergesidir. Özellikle nüfusun genç dinamik yapısının korunmasında tarım çok önemlidir. Çünkü tarımda çalışanların, uğraşanların nüfusu şehirlere göre fazladır. Tarım içerisinde de hayvancılık bir numaradır. Hayvancılığın içerisinde de keçi ile küçükbaş ile uğraşan nüfusu da daha kalabalık olur. Keçi yetiştiriciliği dersi aldığım zaman dikkatimi çekmişti, keçi varlıkları yüksek olan ülkelerle, doğum oranları arasında müthiş bir ilişki vardır. Bu bahsedilmiyor, bu çalıştayda özellikle, bence sadece ormanı zarar gibi bir mantıkla gidildi, sadece zarar edici bir mahlûk gibi sergilenmeye çalışılıyor. Her canlının bizim de tabiata zararımız vardır. Yani herkesin bir zararı vardır. Önemli olan bu canlıların planlı bir şekilde, yani yerine uygun bir şekilde yetiştirilebilmesi, yani sürdürülebilir şekilde yetiştirilebilmesi önemlidir. Bu gözle baktığımız zaman, bence hayvancılığın, dolayısı ile Yörük kültürünün devam ettirilmesi hem ülkenin genç nüfusuna katkı sağlaması açısından çok önemlidir diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

Duygu SUCUKA: Az önce keçi sayısı ile doğum oranı arasında bir ilişki kurdunuz. Nasıl bir oran?

Abdurrahman AYAN:

Örneğin Konya Bölgesinden bahsedeyim; Ova bölgesindeki bir ailenin 2-3 çocuğu olurken, dağ bölgesinde 4-5 çocuktur. Bu nedir işgücü ihtiyacı vardır. Zor şartlarda dayanma gücü vardır. Hayvancılıkla uğraşan kişi daha fazla çocuk sahibi olmak ister, niye sahip olmak ister, çünkü yavruları, oğlakları büyütecek birisine ihtiyaç vardır. Hayvanları güdecek birisine ihtiyaç vardır. Yani her iş kademesinde bir elemana ihtiyaç vardır. Doğal olarak da bu nedir, daha fazla çocuğu kamçılar. Böyle olduğu zaman da tarım kesimi her zaman, şehir nüfusuna göre üreme hızı daha fazladır. Doğurganlık hızı daha fazladır. Tarım kesimi içinde hayvancılıkla uğraşanların daha fazla çocuk sahibi olması gerekiyor ki, mevcut işlerini devam ettirebilsin. Bundan dolayı, bir orantı vardır diye söylüyorum. Teşekkür ediyorum.

Nihat ERI: çok ilginç bilgiler verdiniz teşekkür ediyorum, söz almak isteyen? Buyurun.

Necdet KURUL

Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı

sına bakıldığında göçerlik bir meslek midir, bir yaşam tarzı mıdır? Yani bu kadar meşakkatli, zorlu bir yaşamda tüm ailece böyle bir süreci yaşayıp ta sonuçta ne kadar gelir elde ettiğinin bir analizinin yapılması gerekiyor. Yani, bir maliyet analizinin, bir ekonomik analizinin yapılması gerekiyor. Bir diğer konu ise , Bakanlığımızın vermiş olduğu destekler. Tabi bir hayvancılık sürecinden geçiliyor, bununla ilgili mevcut olan bir takım örgütler var, kooperatifler var, bunların üretici birlikleri var. Bunlardan, bu kesim insanların ne derece faydalandığının ölçülmesi gerekiyor. Biraz önce Döndü Hanımın da söylediği genel kriterlere ek olarak, bir kere bu insanların tarım varlıklarının, hayvancılık varlıklarının ne kadar olduğunun çok iyi bilinmesi gerekiyor ki, buna yönelik bir takım politikalar oluşturulabilsin. Bu anlamda, yani, yörük yaşantısının, kültürünün korunarak geleceğe yönelik ciddi anlamda ekonomik bir potansiyelin oluşturulabilmesi yönünde ciddi kararlar ve politikalar oluşturulması gerekecek. Teşekkür ediyorum.

Nihat ERİ: Necdet Beye teşekkür ediyoruz.Buyrun

Özgün TALAN:

Antalya, Tarım İl Müdürlüğünde Ziraat Mühendisiyim, aynı zamanda 2000 yılından bu yana mera çalışmaları da görev alıyorum.

Antalya dan başlayıp Mersine Muğlaya kadar ki sahil kesimindeki insanlarımız yörüklerimiz, Konya'dan katılan arkadaşımızın da söylediği gibi Konya'da dahil, buraların ortak yaylaklarını kullanmakta.

Yörüklerle ,göçerlerle ilgili sorunları ben de kısaca özetlemek istersem: Mera Kanununda Yaylak tanımı “ yazın hayvanları ile birlikte gidilen ve hayvanlarını otlattıkları yerler” şeklinde tanımlanmıştır. Bu insanlar

Özgün TALAN

Antalya Tarım İl Müdürlüğü

sürüleri ile birlikte yazın yaylaklara göçüyorlar , peki bu insanlar yaylaklardan döndüklerinde nerede kalıyorlar, kışlaklarda kalmaları gerekiyor. Ancak , Tarım Bakanlığının verilerine baktığınız zaman kışlak sayısı çok az miktarda, Bu insanlar yaylaklardan döndükten sonra nerede kalacaklar ? ya köylerindeki evlerinin yanlarında bir yerde kalacaklar, veya orman içindeki yerlerde kalacaklar. Orman içinde kaldıkları zamanda Orman içinde kalıyorsunuz diye büyük problemler çıkıyor.

İkincisi şu anda bir büyük şehir yada bütün şehir yasası çıktı. Yasa çıkınca buralardaki köylerin tamamı mahalle haline geldi. Mahalle haline gelince de belediye meclisleri tarafından alınan kararla belediye sınırları içerisinde hayvancılık yapmak yasaktır deniyor. Bu insanların, yazın gittikleri yaylaklarda kimse onlardan rahatsız olmuyordu ama, geldiklerinde bu sefer gübreniz koktu, hayvanlarınız zarar veriyor gibisinden problemler başlıyor.

Bir diğer problem, göçerler eskiden gittikleri yaylakların ,yada kışlak olarak kullandıkları köylerin muhtarlıklarına otlakıye vb. isimlerle bir miktar para veriyorlardı , buda köye bir miktar katkı sağlıyordu, köyün geliri olarak geçiyordu, kimse problem çıkarmıyordu. Ancak şu anda büyük şehir yasasıyla birlikte bu köylerin veya mahallelerin muhtarları bu paraları alamaz oldular. Alamaz olunca ortaya bir boşluk çıktı. Doğrudan çiftçi malları koruma devreye girdi. Salih beyin az önce söylediği gibi Antalya'nın Küçükbaş hayvan sayılarına baktığımız zaman, Elmalı'da 173.000, Manavgat'ta 140.000 , 200.000'e yakın hayvanı olan yerler var.. Çiftçi malları koruma çoğu yerde, tarlası olanlardan değil sadece hayvanı olanlardan Küçük baş hayvan başına 3 tl gibi bir rakam alınıyor. Bu paraların alınma nedeni ise tarlaları sizin hayvanınıza karşı koruyacağız diye. Ve çoğu zamanda bu insanlara ceza yazıyorlar,

Göçerler, bulundukları yerlerden çıkıp yaylaklarına gidiyorlar, ancak motorize olarak gitmeye kalktıkları zaman birdenbire deniz seviyesinde bulunan kışlaklarından sıfır rakımdan 2000-2500 metre yüksekliklere kadar bir günde çıkmaları söz konusu değil, çünkü hayvanlarında sağlık problemleri çıkıyor. Ve bu yolu ağır ağır çıkmaları gerekiyor

Göç döneminde çok değişik ilçelerden geçilebiliyor, göç yollarını burada gördünüz, yani Manavgat'tan çıkan bir çoban, Gündoğmuş'un sınırlarını geçiyor, Akseki 'nin sınırlarını geçiyor Konya'ya kadar gidiyor. Kendi ilçesi de dahil 3 veya 4 ilçeyi bu şekilde bir 10 günlük veya bir 15 günlük sürede geçmek zorunda ,ama her geçtiği yerde birkaç gün konaklamaları da gerekiyor., konakladıkları ilçenin çiftçi malları koruması tarafındanda çoğu zaman yaya olarak geçmek yasak denilerek cezalar yazılıyor.

Çiftçi malları koruma kanunu sanırım,1940- 1941 'lerin kanunu, bu kanunun günümüze revize edilmesi gerekiyor.

Göçerlerin yaşadıkları problemlerden bir diğeride; yaylaklara çıkılıyor ,uzaktan baktığınız zaman kıl çadırların güzel, otantik bir görüntüsü var. Ama bu insanlar orada en ağır doğa koşullarında kalıyorlar. Akrepti ,yılandı hertürlü zararlı şeyler var. Dağlarda şu anda yoğun bir fare var. Düzgün oturacakları bir yer olmalı. Ürettiklerini koyacakları düzgün bir yerlerinin olması gerekiyor.

Yayla barınaklarının nasıl olacağının Mera kanununa bir an önce eklenmesi gerekiyor, en büyük eksiklerden bir tanesi bu. Yayla barınaklarındaki amaç, yer edinmeye yönelik, yani tapulu, yazlık yerimiz olsun şeklinde değil, insanların düzgün bir şekilde hayvanları ile birlikte yaşamasını sağlanacağı bir barınakların olması gerekiyor. Bu ürettikleri ürünlerin saklanacağı soğuk hava depolarının olması gerekiyor. Yaylaklarda, obalarda berberlerinin, bakkallarının, kasaplarının, olması gerekir, sosyal ihtiyaçlarının karşılanacağı sabit bir yerlerinin olması gerekiyor. Burada bu insanlara mutlaka tapularını vermek gerekmiyor yani iskan gibi düşünmemeliyiz. Düzgün yaşam şartlarını oluşturacak, evlerinin barınaklarının olduğu yerler

olması gerekiyor. Ayrıca buraların yollarında yapılması gerek.

Maalesef bir başka problem ise Ormancılarla anlaşamadığımız bir konu ise , bütün heryeri ağaçlandırmaya çalışılıyor. Tarım Bakanlığı ile yapılan bir ağaçlandırma protokolü olmasına karşın daha önce Genel Müdürümüz de söyledi. Bu yaylaklarda bir kadim kullanım var, yani illaki bu yerlerin, bir padişah fermanı ile verilmesi, veya bir tapu ile verilmesi veya kütükte yazılmasına gerek yok. buralar kadim kullanımı olan yerler. Bu kadim kullanım olan yerlere bile, şu anda hep bir şekilde bir ağaçlandırma yapılmaya çalışılıyor. Antalya'nın şu anda zannederseniz istatistiklere baktığımız zaman, %70'in üzerinde bir orman alanı var. Muğlada zannederseniz bu oran % 80 civarında. Yani bazı bölgeler özellikle orman yönünden oldukça zengin, buralarda daha fazla ağaçlandırmanın da çok gerekli olduğunu sanmıyorum. Yani bu insanların, meralara ,yaylalara ve en önemlisi kışlaklara ihtiyaçları var.

Bir başka problem ise HES'ler, dağlarda şu anda, parmak kadar akan kaynak suları var. Bu sular maalesef HES lere su sağlamak amacıyla, hortumlarla tek, tek herbirinin önünde de küçük 30-40 cm'lik beton parçaları konularak suretiyle bütün bu sular toplanıyor. Oysa bu sular aktığı zaman boşa gitmiyor, bu sular o çayırı, o dağların sulanmasında o dağların bitki örtüsünün yenilenmesinde gerekli, hayvanların ihtiyacı için zaten gerekli.

Şu anda en büyük problemlerden birisi, bütün yerlere taş ocağı mermer ocağı açılmış durumda. Dağların doğal yapısı bozulmuş, durumda.

Su kaynaklarının kontrolü eskiden Köy Hizmetlerindeydi. Köy Hizmetleri hayvan sulama yerlerini belirliyordu. Hayvanların ihtiyaçları için sıvılar yapıyordu. Daha sonra yetki Köy Hizmetlerinden Özel İdareye geçti, Özel İdare'den şu anda , büyük şehrin yetkisine geçti. Yani, bunun su ile ilgili kanalizasyon ile ilgili yerlerine geçti ve dağlarda, kaynaklarda, yaylaklarda ne kadar su varsa, neredeyse bir damlası bile bırakılmayacak halde içme suyu olarak götürülmeye çalışılıyor. Oysa bu yaylaklardaki insanların ihtiyaçları var ,buradan geçen göçerlerin ihtiyaçları var, burada sürekli olarak yaylakta oturan çobanların ,insanların ihtiyaçları var ve bunların da ihtiyaçlarının bir şekilde gözönünde bulundurulması gerekiyor.

Bir diğeri göç yolları haritasından bahsettiniz, her yıl , bütün Tarım il müdürlükleri valilikler aracılığı ile valilik genelgesi yayınlıyor, bu genelge kapsamında, göç yolları belirleniyor, yaylalardan meralara çıkış tarihleri belirleniyor ve göç yolları belirleniyor. Nerelerden yaya olarak gidilecektir, nerelerden motorize olarak geçilmesi gerekir, yani bazı mahallelerin içinden geçilmesi gerekiyor, oralardanda araçlarla geçmek gerekiyor . Bütün Valilikler tarafından bu yayınlanıyor. Bu göç yollarını gösterir haritaların çizilmesi gerekiyor. Teşekkür ediyorum benim söyleyeceklerim bu kadar.

Nihat ERİ: Teşekkürler birazdan bir çay arası vereceğiz, arkadaşlar yorulmuş gözüküyorlar, yalnız Özgün bey çok ciddi şeyler söyledi, özellikle bu çiftçi mallarını koruma adı altında vergi alınması 40'lı yılların kançul dedikleri hayvan vergisini hatırlatıyor. O dönem köylü çok rahatsızdı hayvanlarını kaçıyordu tahsildarlardan, espriler yapıyordu bu konularda. Tahsildar içeri giriyor bakıyor ki, yorganın altında biri var, kim bu? Adam, "Babam, rahatsız da" diyor. Adamcağız eşeğini koymuş yorganın altına vergi ödememek için, tahsildar farkına varıyor, sen ona baba dedikten sonra ben ondan vergi falan almam artık diyor.

Duygu SUCUKA: Ben de bir konuya değinmek istiyorum Özgün beyin anlattıklarından, ağaçlandırma konusu, sayın müfettişimiz buradalar, Türkiye'nin her tarafını ağaçlandırmak istiyorlar, biz kendileriyle elbirliği içindeyiz, güzel çalışmalarını destekliyoruz, burada hatıra ormanımız da var. Çok güzel ama hani kadim yerler var dediniz, oralara da dokunulmamalı,

bir örneğini biz bunun Karacadağ'da Urfa'da yaşadık. Karacadağ göçerlerini işlerken 2000 metre rakımlı bir tepe, buraya bir ağaçlandırma projesi geliştiriliyor ve göçerler mustaripler. Çözüm mercileri de bizmişiz gibi sürekli bizi arıyorlar. Orman Bakanlığı ile konuştuk, en sonunda Orman Genel Müdürüyle görüşmemiz olmuştu, Nihat Bey de vardı. Ben o projeyi iptal ettim dedi. Öbür taraftan bakıyorum, Fahrettin bey, Urfa nereden baksanız böyle bozkır bir yer, buraları ağaçlandırmak için 2000 m rakımda bir mücadele veriliyor. Yani evet tartışılması gerekli bazı şeyler var.

Nihat ERI: Ara versek, aradan sonra devam edelim.

Özlem BÜYÜK:

Karaman İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünde veteriner hekim olarak görev yapmaktayım. Çalıştığım İhsaniye köyü Karamanın dağlık bölgesinde olup Adana tarafından gelen Yörüklerinin yerleştiği köydür. Yerleşik hayata geçtiklerine memnun olan köy halkı ,Nisan ve Mayıs aylarında havaların durumuna göre güney yaylasına ve köyden biraz uzakta olan yellibel mevkisine koyun ve keçileri ile göçerler.Kıl çadırlarda Yörük hayatlarını yaklaşık 7-8 ay bu şekilde geçirirler.Ekim –Kasım gibi köylerine tekrar hayvanları ile gelirler.Köyde muhtarın da etkisiyle güzel bir düzende devam etmektedir.İhsaniye yaylası bu köy halkına yetmektedir.

Benim Sarıkeçili İbrahim Yagal beye bir sorum olacak kendileri de Karamandan geçtiklerinde göçer yörüklerin hayvanlarla hastalıkları geçtikleri bölgelere bulaştırdıklarını köylüler tarafından duyular mı? Bizler belli dönemlerde hayvanlara Koyun keçi vebası, Brucella aşısı gibi devletin aşılama programlarını uyguluyoruz sistemden köyün listesini aldığımızda o köyde göçer olarak kalan Sarıkeçili Yörükler de çıkmakta bazen biz bu kişileri bulup aşılama yapabiliyoruz bulamadığımız kişilerde oluyor kendileri de yeterli veteriner hekimlik hizmeti alabiliyor mu?

Hacı Emir KURT:

Suçlu ne keçidir ne de Yörük. Suçlu tüm insanlıktır. Su akar yolunu bulur. Bizler doğayı kendi haline bırakalım, Yörüklerin hayat standardını geliştirmek için yardımda bulunalım. Adana Tarım İl Müdürlüğü olarak proje hazırlandı ve göçerlere güneş enerjisi panelleri dağıtıldı. Yaşam alanlarının daha iyi olması için karavan verilebilir. Ürettikleri ürünlerin değerinin tanıtılması yapılabilir. Hayat seviyesi iyi olan yerleşik yaşam şeklini seçer. Teşekkür ederim.

Özlem BÜYÜK

Karaman İl Gıda Tarım ve Hayv. Md.lüğü.

Hacı Emir KURT

Adana İl Gıda Tarım ve Hayv. Md.lüğü.

Asiye YAMAR

Afyonkarahisar Tarım İl Müdürlüğü

Asiye YAMAR

Ben de bir Yörük kızıyım. aslen Balıkesir İli İvrindi İlçesinin bir köyündenim. Ben sadece yaylalarda yaşamak zorunda olan Yörüklere, orada yaşayan çocuklar açısından bakıyorum. Çünkü çocukluk dönemim benim de yaylalarda geçti. Ben Yörüklerle ilgili yapılacak olan iyileştirme çalışmalarında çok geç kalındığını düşünüyorum. Onların da 21. yüzyılın olanaklarından yararlanma haklarının olduğunu söylemek istiyorum. Belki de çağdaş dünyanın olanaklarını en fazla onlar hak ediyorlar. Özellikle çocuklar böyle yaşamaya mahkûm edilmemeli. Yaşıtları ve akranları ile birlikte onlara bir şekilde eşit şartlar sağlanmalı. Ben yaz tatili olduğunda giderdim yaylaya. Bütün çocuklar yaz tatili geldiğine sevinirken nedense ben hiç okul bitmesin isterdim, tatil geldiğinde içim cız ederdi. Korku dolu bir duygu kaplardı içimi. Çünkü benim için yaylaya çıkma vaktiydi. 3-4 ay boyunca dağda taştta diğer yetişkinler gibi duracaksın

üstelik bir iş de seni beklemekte. Koyun-kuzu otlatma, koyun sağımı hepsini yapardım o kadar çok bıkırdım ki o işlerden ben küçücüğüm ama sağmakla bitmeyen koyun sayısı hem de her gün. Süt kokusundan bile nefret etmiştim.

Benim yaylaya çıkma durumum yılın belli bir dönemine ait idi, tüm yaşamı boyunca böyle yaşamak zorunda olan çocukların hissiyatlarını düşünemiyorum. Onların yaşamlarında çağdaş bireylerin geçirdiği o insanlık dönemleri yok. Çocukluk dönemi, ergenlik dönemi vb. yok. Sadece bir dönem var, o da yetişkinlik dönemi. Özellikle buralarda yaşayan çocukların durumu hep büyük işler ve buna karşılık her şeyden mahrumiyet ile dolu bir hayat. Belki tarhana çorbasının tadından başka tat bilmiyorlar.

Mahmut POLATOĞLU

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Mahmut POLATOĞLU

İbrahim bey ve Duygu hanımın ifade ettikleri üzere işin sosyal güvenlik boyutunu ilgilendiren kısımlarında; bir günlük sigorta kaydının dahi iskan konusunda sıkıntıya neden olduğu, tarım bağkur kaydının ise yetkililer tarafından kabul edilebileceği ve bunun iskan hakkına engel teşkil etmeyeceği yönünde bir aşama kat edildiği belirtilmiştir.

Konuya sosyal güvenlik mantığı çerçevesinde bakıldığında esas itibariyle üç tür sigortalı kesim bulunmaktadır. Bunlar kabaca “**memur, esnaf ve işçi**” şeklindedir.

Esnaf, işveren ve çiftçiler (hayvancılıkla uğraşanlar dahil) dediğimiz “kendi nam ve hesabına çalışan” kesim olup eskiden Bağkur’lu olarak bilinmekteydi. Şimdi ise bu kesim “5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu”nun 4 üncü maddesinin (b) fıkrasında geçtikleri için literatürde bu kesime “**4b sigortalısı**” da

denmektedir.

Bu bağlamda yörük çalışanlarından kendi nam ve hesabına bu işi yürüten kişilerin de 4/b kapsamında sigortalı olmaları gerekmektedir. Ancak gelir düzeyleri asgari ücretin altında olanlar sigortalı kabul edilmemektedir. Gelir düzeyleri asgari ücretin altında olanlar vergiden muaf olduklarını ispat ettikleri takdirde Kurumumuz kendilerini sigortalı olmaktan muaf tutmaktadır.

İşçi kesimi dediğimiz hizmet akdiyle çalışanlara ise eskiden SSK'lı denmekte iken 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (a) bendinde geçtiğinden artık literatürde bu kapsamda sigortalı olanlara **"4/a sigortalısı"** denmektedir.

Tarım sektöründe süreksiz (geçici, mevsimlik) olarak çalışan işçiler de 4/a (SSK) sigortalısı sayılmakla beraber gelir durumlarının düşüklüğü dikkate alınarak bu kesime yönelik olarak 5510 sayılı Kanuna Ek 5 nci Madde eklenmiş olup bu kesime daha az prim ödeyerek emekli olma imkanı getirilmiştir. Halk arasında **"Ek 5 sigortalısı"** olarak da bilinen bu kesimin ayrıca diğer sektörlerde çalışan işçilerden farklı olarak sigortalı olmaları zorunlu olmayıp isteklerine bırakılmıştır.

Ek 5 kapsamında sigortalı olanlar sigortalılık bildirimlerini ve prim ödeme işlemlerini kendileri yürütmektedirler. Diğer bir deyimle sigortalı hak ve yükümlülüklerini kendilerini istihdam eden işverenleri yerine getirmemektedir.

Diğer yandan 5510 sayılı Kanunun 53 üncü Maddesi uyarınca bir kişinin aynı anda hem 4/a (SSK) hem de 4/b (Bağ-kur, Tarım Bağ-kur) kapsamında sigortalı olmalarına dahi engel bir durum bulunmamaktadır.

Kısacası sigortalılık herkes için bir hak ve yükümlülükler manzumesi olup iskan hakkının verilmesinde başka alanlarda herhangi bir şekilde sigortalı olmamak şeklinde bir şartın getirilmesi tamamiyle Çevre ve Şehircilik Bakanlığının takdir ettiği bir konu olup, İbrahim bey ve Duygu hanımın dile getirdikleri sigortalılıktan ötürü iskan verilmemesi durumu, Kurumumuz görev alanı içerisinde değerlendirilecek bir husus olarak görülmemektedir.

Fahrettin AY

Sayın Başkan, değerli katılımcılar hepinizi şahsım adına saygıyla selamlıyorum. Orman Genel Müdürlüğünde Müfettiş olarak çalışmaktayım, bütün konuşmacıların fikirleri ve paylaşımları değerli olup, bu çalıştayın Yörükler açısından sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda katkı sağlayacağını ümit ederek, kişisel olarak ormancılar olarak çalışmalarımız ve önerilerimi açıklamaya çalışacağım,

Orman Genel Müdürlüğümüz; ormanları ve orman kaynaklarını ter türlü tehlikeye karşı korumak, doğaya yakın bir anlayışla iyileştirerek işletmek ve topluma çok yönlü faydalar sunarak genişletmekle sorumlu ve görevli bir kuruluştur. Genel Müdürlüğümüz merkezinden Türkiye'mizin dört bir köşesine yayılmış en ücra köşedeki Orman İşletme Şefliğine kadar ormanlarımızı ekosistem bütünlüğü içinde planlı olarak işletmekle yükümlüüz,

Toprak koruma, çevre kirliliğini önleme, su rejimini

Fahrettin AY
Orman Genel Müdürlüğü

düzenleme gibi temel yaşamsal fonksiyonu olan ve gelecek nesillerden emanet olarak aldığımız ormanların sürdürülebilir ilkeler içerisinde zarar vermeden korumak, faydalanmak ve geliştirmek hedefiyle ülke ormanlarımızın toplumun taleplerini dikkate alınarak ekolojik, ekonomik ve sosyal boyutlarının ekosistem bütünlüğü içerisinde işletilmesi son 10 yıldaki ormancılık anlayışımızın temelini oluşturmaktadır,

Katılımcıların büyük çoğunluğu biz ormancıları eleştirmektedir ancak; biz ormancılar olarak ormanlarımızı koruyarak orman kaynaklarımızı milletimizin istifadesine sunmak üzere 25'in üzerinde eylem planı yapmış olup bu planlarımızı uygulamaktayız. Devlet ormancılığından Millet ormancılığına geçmek hedefiyle Sayın Bakanımızın takipleri sonucu daha önceki yıllarda ağaçlandırılmış veya tabii olarak gençleştirilmiş alanlardan, biyolojik bağımsızlığını kazanmış alanlarımızın büyük bölümünü otlatmaya açmış bulunmaktayız. Sayın Genel Müdürüm ve diğer konuşmacıların da belirttiği gibi 10 milyon hektarın üstünde orman alanı otlatmaya açılmıştır. Mersin'den gelen arkadaşlarımızın çoğu uygulamalı olarak görmüştür, tüm işletme şefliklerimiz kendi sınırları içindeki orman alanlarından biyolojik bağımsızlığını kazanmış alanlardan köylülerle istişare ederek Otlatma planlarını hazırlamış ve köylerde ilan etmiştir. Taşra seyahatlerimizde otlatma planlarından köylülerimizin memnuniyetine şahit oluyoruz.

Orman varlığımızı ülke topraklarının %30 unu kaplayacak seviyeye çıkarmak biz ormancıların milli hedefidir. FAO yetkililerinin de belirttiği gibi Türkiye'miz son on yılda en fazla ağaçlandırma yapan ilk üç ülkeden biri olup orman varlığını arttıran ender ülkelerden biridir. Bu çalışmalarda emeği geçen tüm çalışanlarımıza huzurunuzda şükranlarımı sunuyorum. Bir yerin ağaçlandırmasına karar verirken toprak, su, yağış, sıcaklık, bitki türü gibi ekolojik ve iklimatik faktörler yanında yerleşik vatandaşlarımızın ve köylülerimizin taleplerini dikkate alarak ağaçlandırma yapmaktayız. Eğer bir yerde sosyal ihtilaf varsa orada ağaçlandırma yapmıyoruz. Tarihi ve kültürel değerlerimize önem veriyoruz. Duygu Hanım'ın örnek verdiği Karacadağ bölgesindeki ağaçlandırma sahasındaki durum meslektaşlarımızdan duyduğum kadarıyla; oradaki ağaçlandırma sahasının mülki hudutları Şanlıurfa sınırlarında kalmakta ve oradaki köylüler söz konusu alanın ağaçlandırılması için talepte bulunmuş ve orman bölge müdürlüğümüzce alan projelendirilerek ağaçlandırılmak istenmiştir. Ancak bu alanı yaylak olarak kullanan Diyarbakır köylüleri de ağaçlandırma yapılmasını istememiştir. Buradan da görüleceği üzere sorun yerleşik köylüler ile gezerek hayvancılık yapan köylüler arasındaki sorundur. Bence temel sorun buradan kaynaklanmaktadır. Yörüklerin de temel sorunu budur. Bu kadar ziraat mühendisi ve Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı temsilcisi görmüşken şunu ifade edeyim; hayvancılık politikası belirlenerek hangi hayvanların nerede, ne miktarda, ne zaman otlatma yapılacağına belirlenmesi, göç yollarının planlanması ve en önemlisi havza bazlı ve birkaç ili kapsayacak koordinasyonlu otlatma planlarının yapılması gerekmektedir. Konuşmalardan görüleceği üzere Konya ilimizde otlatma kararları Konya'daki yerleşik köylülere göre yapılmakta oysa söz konusu meralardan faydalanmak isteyen kesim Mersin'den gelen vatandaşlarımız olmakta dolayısıyla evdeki hesap çarşıya uymamaktadır.

Önemli gördüğüm bir diğer konu da, mera alanlarının yönetim planlarının yapılması gerekmektedir. Tarımcı arkadaşlar mera alanlarının tespit ve tescilini yapmakta ancak söz konusu alanların yönetilmesi ve geliştirilmesi ile faydalanmanın düzenlenmesi konusunda bir eylem ve uygulama planı yapmamaktadır.

Arkadaşlarımızdan bir kısmı da mera alanlarında yapılan ağaçlandırma çalışmalarının yapılmaması gerektiğini belirtirler. Değerli arkadaşlar mera alanlarında yaptığımız tüm ağaçlandırmalar toprak muhafaza karakterli olup, ya erozyon kontrol ya da sel önleme projesidir.

Tarımcı arkadaşlar alanların tahsisi noktasında sıkıntı çıkarmaktadır. Şunu samimiyetimle ve 20 yıllık meslek birikimimle ifade edeyim ki Anadolu'muzun büyük bölümünde yapılan ağaçlandırma çalışmaları meralarımızın geliştirilmesine dolayısıyla hayvancılığın gelişmesine hizmet etmektedir. Şöyle ki yapılan toprak işlemlerle toprakların su tutma kapasitesi artırılarak, otsu ve odunsu taksonların büyümesi ve gelişmesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca sahaların biyolojik bağımsızlığını kazanıncaya kadar korunması da tahrip olmuş meraları ıslah etmekte ve azalan yem bitkilerinin çoğalmasını sağlamaktadır.

Hepinizi saygı ile selamlar soru varsa cevaplamak isterim.

M. Serdar KÖKSAL:

Yörüklerin sorunları ve çözümleri katılımcılar tarafından örneklerle detaylı bir şekilde, geniş geniş anlatıldı. Anlatılanların burada kalmamasını temenni ediyorum.

Biz tarımcılar ormandan da, keçiden de ve insandan da vazgeçemeyiz.

Yörüklerle ilgili birkaç proje var. Ama Yörükler yıllardır var. Bu nedenle, Yörükler, Kamunun; planlarında, yatırım programlarında, projelerinde yer almalıdır. Ancak bu şekilde bütçeleri yani ödenekleri olur, Ayrıca bu konularda performans programları olmalıdır. Kalkınma Planlarında, Özel İhtisas Komisyon Raporlarında, Stratejik Planlarda yer alması sağlanmalıdır.

Hep takım oyunu diyorum. Yörüklerle ilgili projelerde tüm meslek grupları olmalıdır. İyi takımlar kurulmalıdır. Ancak bir ziraat mühendisi, hayvan hastalıklarından, bir veteriner hekim ormancılıktan, bir sosyolog drenajdan, bir orman mühendisi mimariden bahsetmemelidir. Her meslek grubu kendi konularında çalışmalı, bayrağı zaman geldikçe diğer meslek gruplarına verebilmelidir.

Sorunları genellikle üç başlıkta toplamak mümkündür.

- 1- Hukuki
- 2- Sosyal
- 3- Teknik

Bu sorunların çözülmesi için öncelikle; Yörüklerin bilinçli olması, sorunlarına sahip çıkması, yatay ve dikey örgütlenmelerini tamamlamaları gerekmektedir.

Burada konuşmaları dinlerken şu soru aklıma geldi. Yörüklerin mezarları var mı? Ölülere nerede biliniyor mu?

Şunu da gözden kaçırmamak gerekiyor. Yörüklerle belli bir bölgenin sorunu gibi bakılmamalıdır. Yörükler ülkemizin bir gerçeğidir. Bizim kültürümüzdür. Bu kültürümüz kaybolmamalıdır.

M. Serdar KÖKSAL
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü

Kadir ÇİFTİPALA

Mersin Gıda Tarım ve Hayv. İl Müdürü

Kadir ÇİFTİPALA:

Sayın Genel Müdürüm, Sayın başkanım, Saygıdeğer Misafirler, Çok Kıymetli Basın Mensupları, Değerli Yörük Kardeşlerim,

Hepinizi sevgi ve saygı ile selamlıyor, Yörüklerle ilgili yapılan bu çalıştayın hayırlara vesile olmasını diliyorum

Yörüklerimizin sosyo-kültürel ve ekonomik olarak olmaz ise olmazlarının başında mera yaylak alanları gelmektedir. Bu denli hayati önem arz eden mera yaylak alanlarımız ile ilgili olarak 2 önemli husus bulunmaktadır.

Birincisi bu alanların ve kullanıcılarının tespiti ve sonrasında tahsisidir.

ikincisi ise yüzyıllardır süre gelen aşırı ve düzensiz otlatmanın sonucu olarak zayıf karakterde olan bu alanların ıslahıdır.

1998 yılında yürürlüğe giren “4342 Sayılı Mera Kanunu” bu sorunların çözülmesi ve mera yaylak alanlarının artık bir kurallarının olması açısından önemli bir açığı kapatmıştır.

Bakanlığımız mera fonu kaynakları ile Mersinimize yaylaklarda ıslah projeleri uygulayarak yaylaklarımızdan daha fazla faydalanma imkânları oluşturulmuştur. Bunun için yaptığımız işlemler; genel olarak gübreleme-otlatmayı kolaylaştırıcı olarak suluklar, kuyular, sıvat yapımı, gölgelikler, yabancı otlarla mücadele, münavebe otlatma sistemleri düzenlemek şeklindedir.

Bu ıslah faaliyetleri sonucu yaylak alanlarımızda 150 kg kuru ot kapasitesine, ova kesiminde gübreleme ile yer yer 400-450 Kg, yapay meralarda ise 1000-1500 kg arasında kuru ot verimine ulaşılmıştır.

Yörüklerimiz iklimin etkisi ile kışın ovada kalarak, yazın ise yaylaklara göç ederek hayvanlarını otlatmaktadırlar.

Bunun için valilik, Yörüklerimizin yaylaklara çıkış tarihleri, güzergâhları ve yolculuğun nasıl yapılması gerektiğine dair düzenleyici emir yayınlayarak, Yörüklerimizin daha rahat ve düzenli bir şekilde yaylaklara intikalini sağlamaktadır. **İlimiz sınırları içerisinde bulunan yaylaklarda otlatma sezonu 1 Mayıs-30 Eylül tarihleri arasındadır.**

Yörüklerimizin göçü il içerisindeki yaylaklara olduğu kadar yakın illerimizin yaylaklarına da yapılmaktadır. Bilhassa İl dışına uzanan yaylacılığa; Nisan ayında başlayan yaylacılık ile koyun ve keçiler yavrulayınca Mayıs-Haziran aylarında sahilten yaylalara uzanır. Bu yolculuk yaklaşık 2-3 ay sürer. Yazın Temmuz ve Ağustos aylarını 2500 rakımlı Seydişehir'in geyük dağları, Beyşehir'in 2610 rakımlı sultan dağları, 2519 rakımlı gelincik ana yaylaları, Karamanın 1925 rakımlı Yellibel- Sarıveliler Yörük pazarı, Yunt yaylaları, Ermenek'in 1900-2300 rakımlı Balkusan, Altıntaş, Kamış ve Tekeçatı yaylaları ile Hadim, Taşkent (Konya) arasında bulunan Barcın, Deve Meydanı yaylalarında geçirirler.

Yayladan sahile dönüş ise Eylül ayında başlar. Eylül ayından Kasım ayının sonuna kadar dönüş yolculuğu ile geçiririler. Kasım ayında Akdeniz'e inmiş, Haziran ayında ise Seydişehir'e varmış olurlar. Kışı genellikle Mersin'in Anamur-Silifke İlçeleri arasında geçiren Yörükler, Akdeniz'in diğer bölgelerine göre daha serin ve nüfus açısından daha elverişli bulurlar. İlçel'de

yaşayan son Yörük aşireti konar-göçer kültürlerini hala sürdürmektedirler. Fakat yaşanan sıkıntılardan karşılaştıkları zorlu yaşam koşullarından ve ulaşım sıkıntısından kaynaklı sebeplerden dolayı, onlarda göçebelikten yerleşik hayata geçmektedirler. İlk olarak develerini satan çoğu Yörükler, kamyon gibi taşıtlar olarak ulaşımındaki güçlüğü bir nebze azaltsalar da, yaşadıkları yerlere tam olarak araçlarla develer kadar rahat ulaşamamaktan şikâyetçilerdir. Eskiler (dedeler-neneler) bu kültürden asla kopmak istemeseler de, oğulları kızları kendi çocuklarının okul eğitimi, daha sıcak bir ortamda büyümeleri ve sağlık açısından göç koşullarının elverişsizliğinden dolayı yerleşik hayata geçmek istemektedirler. Ve bir kısmı ise yerleşik hayata geçmişlerdir.

Günümüze kadar uzanan bu göçebe kültürünü, kendilerinden ziyade geçimlerini sağladıkları hayvanlarına göre yerleşim alanları ve hayvancılıktan başka olarak dokumacılık ve tarımsal alanlarda da faaliyet gösterdiklerine dikkat çekilmiştir. Yaptıkları her faaliyetin bir amacının olduğu, Yörük aşiretlerinde kendine has oluşumu, konakladıkları bölgeler, gelenek görenekleri, onları diğer Yörük aşiretlerinden farklı kılmış, bu farklılık kendi müziklerini ve kimliklerinin oluşumunu da doğurmuştur.

Sadberk DAŞAR:

Güneydoğum Derneği tarafından 7 Ekim 2011 tarihinde Göçer Çalıştayı yapılmıştır. Bu Çalıştay'da sergilenen sorunlar, tartışılan konular ve çözüm önerileri kitap olarak basımı yapılmak suretiyle çalışma konusunun kalıcılığının sağlanması amaçlanmıştır. 16 Kasım 2015 tarihinde yapılan Yörük Çalıştayı'nda da tespiti yapılan sorunların Göçerler'in sorunları ve durumu ile örtüşmekte olduğu görülmektedir.

Mevcut yasal düzenlemeler sorunların çözümü için yetersiz kalmakta hatta çözümde engel teşkil etmektedir.

İlgili kamu kurumları, tüm iyiniyetli yaklaşımlarına rağmen kendilerine iletilen yörük/göçer sorunlarına çözüm getirememelerinin nedeni bu alanda herhangi bir yasal düzenlemenin bulunmamasıdır. Zira kamu kurumları ve kamu görevlisi görevini ancak kendisinin tabi olduğu yasa çerçevesinde yerine getirmekle yükümlüdür, herhangi bir yasal düzenleme olmadan ve dayanağını yasadan almayan bir yetkiyi kullanamaz.

Öte yandan bu soruna AB mevzuatı içinde dayanak aramak ya da Avrupa ülkelerindeki benzer uygulamaları örnek almanın da faydası olmayacaktır. Zira bu tamamen bizim kültürümüz ve bizim güzelliğimizdir. Ayrıca biz AB mevzuatına uymuyor diyerek aslında orada da var olan sürdürülebilir kalkınma ile doğal hayatı korumaya yönelik düzenlemeleri anlamayıp kendi güzelliklerimizi körü körüne harcayacak kadar kapasitesiz de değiliz, kamu kurumlarında alanında çok iyi yetişmiş uzmanlarımız bulunmaktadır. Yeter ki sorun doğru olarak ortaya konsun ve çözümü doğrultusunda kamuda üst düzeyde bir irade gösterilsin.

Arz ettiği önem nedeniyle istenilen Yörük kültürünün devam etmesidir. Yörük yaşam biçimi ve yaşam alanlarının özel bir yasal düzenleme ile koruma altına alınması gerekmektedir.

Güneydoğum Derneği yaptığı çalışmalarla; konunun tek bir Bakanlığın değil birden fazla

Sadberk DAŞAR
Güneydoğum Derneği

Bakanlığın görev alanına girdiği ve kamu Kurumları arasında bu konuda irtibatsızlık bulunduğu, Kamu kurumları arasında irtibatlı çalışmanın gerekliliğine dikkat çekilmek istenmiş, üniversite, yerel yönetim ve bu alanda faaliyette bulunan sivil toplum örgütlerinden de yararlanılarak öncelikle sorunların tespiti ve çözüm önerilerinin ortaya çıkarılması neticesinde de kamu kurumları nezdinde bu konunun çözümü doğrultusunda üst iradenin oluşmasının temini amaçlanmıştır.

Nihat ERİ
22. Dönem Milletvekili

Nihat ERİ:

Katılımcı arkadaşlarımızı dinledik, birbirinden ilginç fikirler ortaya attılar. Müsaadenizle ben konuşmaları kısaca toparlamak istiyorum.

Yörüklerin; eğitim, sağlık, barınma, otlak ve komşu yerleşik köylülerle olan sosyal ilişkiler alanında yığınla sorunları var. Yörükler, kar zarar hesabı yapmadan, geleneksel yaşam kültürlerini sürdürmek adına, üretim yapmaktadırlar. Gıda güvenliği açısından, bu üretim tarzının desteklenmesi gerekir. Yörüklerin kırsalda tutulabilmeleri için, modern hayatın gerekliliği olabildiğince kendilerine sağlanmalıdır. Türkiye kırmızı et açığı olan bir ülke, bu açığı kapatmak için göçer/yörük aşiretlerin muhafazası elzemdir. Meraların /yaylakların değerlendirilmesi, doğal dengenin korunması açısından da önemlidir.

Kıl keçisi, yok olmaması gereken Yörük kültürünün olmazsa olmazıdır, gaye et değil ki yerine koyun vs.yi ikame edelim. Kıl keçisi, zor iklim koşullarına uyum sağ-

layan, özel bir ırk, biyolojik çeşitliliğin korunması açısından da muhafazası gerekir.

Yörüklerin, “Kadim Kullanım Hakları”nın göz önüne alınması gerekir. Her tarafın ağaçlandırılması gerekmez, Yörüklerin mera ihtiyaçları gözetilerek bir plan dahilinde ağaçlandırılma yapılmalıdır. Mera alanları için bir yönetim planı yapılmalıdır.

Geçmiştekinden farklı olarak, “biyolojik bağımsızlığını kazanmış” ormanların otlatmağa açılması Yörükler açısından olumlu bir gelişmedir. 10 Milyon hektar orman otlatmağa açılmış. Köylülerle istişare edilerek otlatma planları hazırlanmaktadır. FAO verilerine göre, Türkiye, Dünya’da, orman varlığını arttıran ve son on yılda en fazla ağaçlandırma yapan ilk üç ülkeden biridir.

Göç Yolları Haritası’nın olması gerektiği hususu üzerinde duruldu. Yörüklerle ilgili işe yarar resmi veri yok, TÜİK’ in bu alanda bir çalışması yok.

Faruk Sümer hocanın kitabında yer alan ve 16. Asırda Yörük ve Türkmen aşiretlerinin hangi bölgelerde ikamet ettikleri ile göç yollarını gösteren haritadan söz edildi. Döndü hanım’da Milli Eğitim Bakanlığı’nın, 1980’li yıllarda hazırladığı bir göç yolları haritasından bahsederek, Türkiye geneli için güncellenmiş bir göç haritasının gerekli olduğunu söyledi. Gerçekten böyle bir haritanın mevcut olmaması büyük bir eksikliktir. Yörük Çalıştayını kitaplaştıırken, içinde göç yolları haritasının yer alması için ilgili kurumlardan bir çalışma talebinde bulunacağız.

Büyükşehir Yasası Yörüklerin sorunlarına yeni sorunlar ilave etti. Bu yasa ile köyler mahalle haline geldi. Yörükler, kışladıkları Köy mahalle statüsüne geçince, bu sefer “şehirde hayvancılık yasağı” ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Çiftçi Mallarını Koruma adı altında

hayvan başı 3tl. gibi ağır vergiler alınıyor, göç ederken bir kaç ilçe sınırlarından geçmek durumunda olduklarından her geçtikleri ilçede bu vergiler kendilerinden alınmaktadır. Göç yolları ile ilgili Valiliğin aldığı kararları ilçe belediyeleri tanımıyor, ilçede Belediye Zabıta ekipleri,hayvanların yaya geçişi yasak diye ceza kesiyorlar.

Sosyal ihtiyaçlarını karşılayabildikleri, asgari sosyal donatıları olan, ürünlerini saklaya-bildikleri soğuk hava depoları olan “Yayla Barınakları” yasal bir statüye kavuşturulmalıdırlar.

Küçük küçük derelerin suları HES yapımı için toplanıyor ve doğal akışları engelleniyor. Halbuki bu sular bitki örtüsünün yenilenmesi ve hayvanların su ihtiyacı için gereklidir.

Veteriner arkadaşımız, aşılammış göçer hayvanlarının göç yolunda, geçtikleri yerlerin hayvanlarına hastalık bulaştırabileceklerini söyledi.

Bir arkadaşımız da, kendi yaşantısından örnekler vererek, “özellikle çocuklar modern dünyanın olanaklarından yararlanmalı ve Yörük çocukları ilkel bir yaşama mahkum edilmemeli” dedi.

SGB adına katılan arkadaşımız, Yörüklere iskan hakkının verilmesinde, sigortalılığın engel oluşturmamasının, tamamen Çevre ve Şehircilik Bakanlığının uygulamalarından kaynaklandığını söyledi

Yörüklerin karşı karşıya kaldıkları; hukuki, teknik ve sosyal sorunların çözülebilmesi için Yörüklerin örgütlü ve bilinçli olmaları gerekir, kısacası kendi sorunlarına öncelikle kendilerinin sahip çıkması gerekir.

Yörük Yaşam Biçimi ve Yörük Yaşam Alanları'nın özel bir yasal düzenleme ile koruma altına alınması gerekir.

Çalıştayımızı burada sonlandırıyoruz. Sabahtan beri sabırla çalıştınız, bildiklerinizi, birikimlerinizi ortaya koyarak Yörüklerin sorunlarını dile getirdiniz. Konuştuklarınız burada kalmayacak, bu gün konuştuklarımız ve bu konuda daha önce yaptığımız çalışmalar derlenecek ve bir kitap halinde neşredilecek.

Hepinize şahsım ve Güneydoğum Derneği adına teşekkür ediyorum ayrıca bize bu salonu tahsis eden ve ev sahipliği yapan TPAO yönetimine de teşekkür ediyorum.

***"Keçi bizim keçi, orman bizim
orman, her ikisi de var olmalı"***

DEĞERLENDİRME ve SONUÇLAR

Duygu SUCUKA
Sadberk DAŞAR
23 Kasım 2015

16 Kasım 2015 günü, Ankara’da, tüm ilgili kurumların ve Yörük temsilcilerinin katıldığı Yörük Çalıştayımızı gerçekleştirdik.

İlk çalışmamıza **Toros Yörükleri** demiş, Mersin’i pilot bölge seçerek daha küçük bir alanda değerlendirmeler yapmayı hedeflemiştik. Ancak bu son çalışmada kapsamı daha geniş tutarak **Yörükler** başlığı altında, bilhassa Batı-İç Anadolu ile ve Akdeniz bölgesi Yörüklerini ele almak istemiştik. Muğla, Adana, Mersin, Konya, Karaman, Afyon, Antalya illerinden tarım il müdürlüklerini, Ankara’dan ise ilgili tüm bakanlıkları davet etmiştik. Yörüklerin sorunlarında en önemli kurumlar olarak düşündüğümüz Kültür, Milli Eğitim, Sağlık gibi bakanlıkları tüm çabalarımıza rağmen çalışmaya dahil edememiştik. Buradaki irtibatsızlığı bir seçim geçiş dönemi olmasına bağlasak da, Türkiye’de, sivil topluma olan ilgi ve önemin zayıf olduğunun, onların yaptığı çalışmaların halen dikkate alınmak istenmediğinin bir açıklaması olarak da yorumladık. Bir kuruma bir yazı gönderiyorsunuz, bir ay sonra peşine düşüyorsunuz, ortada ne yazınız var ne de bir cevap. Derneksiniz ya, gönderdiğiniz yazı çoğu zaman bir kenara atılmış, üzerinde durulmamıştır.

YÖRÜKLER

Kültürleri, yaşamları, üretimleri ile ülkemize farklılık, zenginlik, bağlılık katan bir kesim. Atları, keçileri, develeri, renkleri ile Anadolu insanının tarihini yansıtıyorlar.

Güneydoğu göçerleriyle ilgili çalışmalarımız ve yayınladığımız kitabımızdan sonra, yaşamsal anlamda göçerin bir adım ötesine geçmiş olan Yörükler çekti dikkatimizi. Daha doğrusu dernek çalışmalarımızı gören Yörükler, kendi sorunlarını da işlememiz için bizi davet ettiler. Ve bir süredir yürütmekte olduğumuz bir çalışma ile Yörük kesimin yaşamsal sorunlarını irdelemekteyiz.

Yörüklerle ilgili son çalışmamız olan Yörük çalıştayına, Yörüklerin göçer-konar yaşamları esnasında sorun yaşadıkları kurumlar ile yaşamsal sorunlarına çözüm üretebilecek tüm bakanlıklar, kamu kurumları, ayrıca Yörük temsilcileri davetli idiler.

Çalıştay esnasında konuşulan her konu metne dökülerek kitap haline getirilecek olup, o konuşmaların, fikirlerin özet bir metni sonuç raporu olarak derlenmiştir.

Bu özet bilgiler aşağıda olduğu gibidir.

- Gezici hayvancılığın ormanlar üzerine etkisi olumsuzdur. Ardiç, Karaçam, Sedir ağaçları hayvancılık baskısıyla gelişmiyor, **“bozuk orman”** ortaya çıkıyor, Otlatma planlarına uyulmuyor, uyulması gerekir.
- Orman Bakanlığı ile Yörüklerin ortak çalışması olmalı, Yörükler ormanı koruyorlar.
- Yörükleri ormana sokmazsak ormanı yangınlardan koruyamıyoruz. Yörük bizim, keçimiz, orman bizim. Birlikte çalışmak lazım. Orman varlığının azalmasının tek sebebi keçi değildir. Örneğin, Ardiç ağacı, ardiç kuşu azaldığı için azalıyor.

- Bazı yörelerde Yörükler ilçe merkezine yakın oldukları için eğitim, sağlık hizmetine az da olsa iyi-kötü ulaşabiliyor iken, özellikle Ceyhan Adana Yörüklerinin konakladığı yer itibarıyla bu hizmetlere hiçbir şekilde ulaşamıyorlar. Okul çağındaki çocuklara eğitimleri için yatılı yurt sağlanmalı.

- Yörüklerin göç yollarındaki akarsulara köprü kurulmalı.

- **“Organik Tarım”, “gezen hayvancılık”** savunuluyor ama Yörüklere sahip çıkılmıyor;

- Kıl Keçisine sahip çıkılmalı, sütü araştırılmalı.

- Yörükler konusunda ilgili kamu kurumlarının birbiri ile irtibatı yok. Örneğin Kültür Bakanlığı Sarıkeçililer yaşatılmalı derken bir başka Bakanlık Yörüklük sonlandırılmalı diyebiliyor.

- Yörüklerin resmi ikamet kayıtlarında sorunlar yaşanıyor. Kimi resmi ikametgâhi olarak kayıtlarda görünen yere hiç gitmemiş, neresi olduğunu dahi bilmeyenler var.

- Aile büyüklerinin mezar yerlerini dahi bilmiyorlar.

- Amaç nedir, keçi eti ve sütünün artırılması mı? Bu bir şekilde başka türlü de yapılabilir. Eti sütü çok verimli olan yabancı ırklar getirilir sabit çiftliklerde yetiştirilebilir. Yörük kültürünün korunması mı? Ancak burada hem yerli ırkların korunması hem organik tarım, hem kültürün korunması söz konusu.

- Akdeniz Ormancılığında keçi bir unsurdur. Orman insanla birlikte olmalı. Ormanın korunması ve Yörük yaşamı birlikte olmalı ve birlikte devamı sağlanmalı.

- Sağlıklı ürün ancak doğadan alınabilir. Gıdanın sürdürülebilirliği de böyle olur. Fabrikasyon gıdanın çok sağlıklı olmadığı artık kabul ediliyor.

- Keçi iklim değişikliğine adapte olabilen bir hayvandır, en düşük maliyetle beslenebilen bir hayvandır bu nedenle kıymetlidir.

- **KEÇİ**, iklim değişikliğine çok dayanıklıdır. Stratejik bir hayvandır. Keçi besleyen de stratejik bir insandır. İnsansız dağların ve ormanın bir anlamı kalmaz. Ancak Yörüklerin azalmasının tek sebebi Ormancılar değil. Yörüklerin yaşam standartları iyileştirilmeli, şehre yaklaştırılmalı. Hiç kimse Yörük olmak istemiyor, kızlar çobana varmak istemiyor.

- Tüm çalışmaların merkezinde insan olmalı. İnsanı yaşat ki devlet yaşasın.

- Artık Ormanlar otlatmaya açıldı. Yapılan Mevzuat değişikliği ile keçilerin ormana sokulması sağlandı.

- Yasakçı değil, birlikte nasıl yaşanmalı, bu planlanmalı.

- Ormancılık hedefleri; Otlatma planlanmalı, keçi zararlıdır mantığı değişmeli. Ormanların fonksiyonlarına göre planlama yapılmalı. Hiçbir keçi sahibi ağaçlandırma arazisine girmek istemez. Bir planlama yapılmalı.

- Yörüklerin şehirlere yerleştirilmesi devlete, ülkeye ne gibi bir yük getirir. Sadece bir tarafa bakmak sağlıklı olmaz. Her iki tarafa da bakmak, dinlemek, çözüm bulmak gerekiyor. Göçerlerin, Yörüklerin sosyal refahının sağlanması gerekmektedir.

- Yörük kültürü bir bütün olarak korunmalı. Zira bu yaşam biçimi insan tipini şekillendiren bir durumdur. Sadece göçmek değildir.

- Kıl keçisi üretimi yapılıyor. Zira keçi çok dayanıklı bir hayvan. Sarıkeçili Yörükleri halen etkin olarak Yörük yaşam biçimini sürdürüyorlar. Kışın-yazın nerede geçireceklerini önceden bilemiyorlar. Hayatlarında belirsizlik hâkim.

- Ormana kesinlikle zarar vermek istemiyorlar ve bunun bilincindedir. Bu konuda kamu kurumları ile birlikte hareket etmek istiyorlar.

- Gençler, çocuklar şehir yaşam biçimine özeniyorlar, Yörük olarak kalmak istemiyorlar.
- Çocukların eğitimi sorun, son yıllarda taşımali sistemle aşıldı bu sorun.
- Yörükler, Büyükşehir Yasasının neresindeler? Bu yasadaki olumsuz etkilendiler.
- Su sorunu var.
- Ormana zararı var deniliyor. Yörükler otlatma planına uyuyor. Orman gençleştirme, hayvancılık ve Yörükler dikkate alınarak yapılmalı. Orman'da Mersin'de sorun yaşanmaz iken Konya'da sorun yaşanıyor. Bu idare edenlerin tutumlarından da kaynaklanıyor.
- Sarıkeçili olarak 150-200 göçer hane var. Hayvan otlatacak alan yetersiz kalıyor.
- Göç mücadelesinde hayvanın sütü/peyniri bu sıkıntı arasında değerlendirilemiyor.
- Hayvan sayısının belirlenmesinde küpe listesi var. Bu durum otlatma planlamasında dikkate alınsın.
- Yörüklerin nüfus kayıt sorunu var. Kayıtlı oldukları yerde fiilen bulunmadıkları için resmi bir takım işlemlerde sorun yaşıyorlar.
- İskân Kanunu uygulamalarında bir gün bile SSK kaydı olan ya da yatırım olsun diye geçmişte kurak vasat küçük bir gayrimenkul almış olan adına tapu kaydı var diye İskân Kanunu uygulamalarının dışında tutularak mağdur ediliyor.
- Yörük kültürü korunsun deniliyor, korunacak kültürden bu güne ne kaldı? Develerin yerini araçlar aldı. Dokumaları kayboldu. Kıl çadırları dahi artık kendileri dokumuyorlar. Günlük yaşam mücadelesinin ağır gelmesi nedeniyle teknolojiye yenik düştü.
- Kültürün devamı nasıl getirilecek, dokuma motiflerinin ve bağlarının şehirlerde kurslar ile öğretilmesi ve sürdürülmesi gerekmektedir.
- Yörükler devam mı etmek istiyor, yerleşik yaşama mı geçirilecekler. Fiziksel iskânda yer sorunu var. Çünkü devletin uhdesinde kalmış arazi azaldı. Bulunamıyor. MERNİS Sistemi de iskân çalışmalarında sıkıntı yaratıyor.
- Soruna sadece keçi /orman gözüyle bakamayız. Yörük konusunun Ekonomik, kültür ve insani, sosyal boyutları var. Bu kültüre tabi Sadece Antalya İlinde 4.000 aile ve 700.000 baş hayvan var.
- Yörükler arasında birlik yok. Çok küçük derneklere bölünmüş durumdalar.
- Devletin sıcak ilgisinden uzak, dağ başında unutulmuş insanlar denilebilir.
- Hatay'dan Muğla'ya kadar 3000 kişi Yörük yaşantısını sürdürüyor. Ancak istatistiki açıdan sıkıntı olduğu söyleniyor. Yörük nüfus, göç haritası, yaşam alanları bilinmiyor. Veri tabanı çıkartılması gerekiyor.
- Bazı sorunlar Planlama eksikliğinden kaynaklanıyor. İstatistiki veriler yetersiz. Resmi Çalışma yok. Orman Bölge Müdürlüğü'nün elinde sadece kendi alanları ile sınırlı olmak üzere bir takım veriler var. Bazen bu bilgilerden yararlanılıyor.
- Kıl keçisi özel bir ırk, Yörüklerin Gıda Güvenliğine katkısı var, korunması gerekir. "Honamlı Keçisi" dayanma mukavemeti yüksek, biyolojik çeşitlilik açısından önemli. Korunması ve devam ettirilmesi gerekir.
- Çiftçi Malları Koruma Yasası uygulamalarında Yörüklere çok idari para cezası kesiliyor. Yörükler 15 günlük gibi kısa bir sürede bile pek çok değişik ilçelerden geçiyorlar, her birinden ayrı ceza veriliyor. Her ilçenin çiftçi koruma malları kapsamında ayrı cezalar kesiliyor, Yörükler yük altında bırakılıyor.

- Yörüklerin Kadimden beri kullanılan yolları korunsun. Geleneksel olarak kullandıkları yerler var.
- HES ve Taşocakları nedeniyle Yörüklerin yaşam alanları zarar görüyor. Hayvan sulama yerleri zarar görüyor. Sulara el konulması nedeniyle su ve sulama ihtiyacını karşılayamıyorlar.
- Ağaçlandırma nedeniyle engelleniyorlar. Otlatma planlaması, yaylalara çıkış tarihleri valiliklerce belirleniyor. Bunların tespitinde karar aşamasında Yörüklerin de katılımı sağlanmalı.

TÜRKİYE PETROLLERİ

TÜRKİY

E PETROLLERİ

TÜRKİYE PETROLÜNERİ

SENTEKİM
DERNEĞİ

“Derneğimiz tarafından yapılan bir dizi çalışma sonunda, farkındalık yarartılmış bulunulan YÖRÜKLER konusunun bir kitapla kamuoyuna sunulması, bizleri son derece mutlu etmiştir.”

MAKALELER

Ülkemizde Ormanlık Alanlarda Hayvan Otlatmasının Dünü Bugünü

Polat PAMUK
Orman Genel Müdürlüğü

Ormanlarımızda hayvan otlatılması konusu; bir taraftan hayvanların orman toprağı ve özellikle genç meşçereler üzerindeki kalıcı olumsuz tesirleri, diğer taraftan ise hayvancılığın desteklenmesi, özellikle kırsal kesim halkının geçimi ve milli ekonomiye katkıları bakımından önemi dolayısıyla Türk ormancılığı için çözülmesi icap eden çok önemli bir problem olarak görülmektedir. Bu makalemizde bu önemli konu, Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet döneminde otlatma olmak üzere iki bölüm halinde incelenmiştir.

- Cumhuriyet öncesi otlatma;

Yapılan araştırmalar, Anadolu coğrafyasında otlatma ve çobanlığın altı bin yıl öncesine kadar uzandığını göstermektedir. Geçmiş yıllarda orman; Allah vergisi ve tabiatın hediyesi gibi görüldüğünden, ondan sınırsızca yararlanmak mübah görülmekte idi. Bu anlayış neticesinde, halk ormandan kimseye danışmadan istediğı kadar keser, tarla açar, sadece kurak giden yaz aylarında değil kışın da hatta çoğu zaman yılın on iki ayı ormanda otlatma yaptığı gibi başı boş hayvanları da ormanda devamlı dolaşırdı. Halk nazarında orman, sahipsiz ve kendilerinin istedikleri zaman, istedikleri yerden ve istedikleri kadar fayda temin edecekleri bir tabii kaynak olarak görülmekteydi.

Coğrafik konum ve iklim itibarıyla ülkemizin büyük bir kısmı ziraat yapmaya müsait değildir. Bu itibarla hayvancılık ziraatın temel direklerinden birini ve ülke ekonomisinin en önemli gelir kaynaklarından birini teşkil etmektedir. Gerek iklimsel koşullar ve gerekse uygulanan extansif ziraatçılık dolayısıyla her mevsim hayvan yemi temin etmek oldukça zor olmaktadır. Bu sebeple de ormanlarda hayvan otlatılması daha ziyade bir mecburiyet olarak görülmüştür.

Bu durum bir taraftan orman varlığımızın yapısını bozmakta diğer yandan da daralmasına sebep olmakta idi. Durumun giderek fenalaştığını gören devlet ilk defa 1869 yılında yayınladığı orman nizamnamesi ile mevcut ormanların daha fazla daralmasını önlemek gayesi ile bazı koruyucu tedbirler almak zorunda kaldı.

Orman mülkiyeti hakkının tespiti ile ormanlarda hayvan otlatılmasını belirli şartlar içerisinde düzenleme teşebbüsü Ülkemizde ilk defa bu tarihte ele alınmıştır. O günden itibaren geçen uzun zaman boyunca ormanlarda hayvan otlatmasını düzenlemek maksadıyla daha birçok kanunlar çıkartılmış ise de bunların hiç birisi bu konuya çözüm getirememiştir.

- Cumhuriyet dönemi otlatma;

Cumhuriyet dönemi ile birlikte; ormanlarda otlatma konusu yeniden ele alınmış, ormancılığa bütünlük kazandıran 08/02/1937 tarih 3116 sayılı Orman Kanununda 41 inci ve 42 inci maddelerine ; **“...Devlet Ormanlarına tiftik keçisi, kara keçi ve deve hayvanları sokulamaz. Ancak, Devlet ormanlarındaki otlaklara hayvan sokulup otlatılmasına orman mühendisleri tarafından tanzim ve mafevk orman başmühendislerince tasdik olunacak plânlara göre Orman Umum Müdürlüğünün izni ile müsaade olunur. Plânda, otlatılacak hayvanların cins ve neveleri gösterilir. Yanmış olan orman yerlerine hiç bir suretle hayvan sokulamaz. Kuraklık gibi fevkalâde ahvalde Ziraat Vekâletinin izni ile muvakkat**

olarak Devlet ormanlarının zarar vermeyecek yerlerinde hayvan otlatılabilir...” şeklinde yer almıştır.

Bu kanun ile keçi ve devenin ormana girmelerini kesin olarak yasaklayan hükümlerine rağmen tatbikatta sonuçsuz kalmıştır. Ülkemiz ormanları asırlar öncesi gibi cumhuriyet döneminde de ormanlarımızda hayvan otlatılması yoğun bir şekilde devam etmiştir. Ormanlara hayvan girmesindeki sosyal ve kültürel sebeplerin tam manasıyla araştırılamaması ve buna uygun sadece kanuni değil diğer tedbirlerinde ihmal edilmiş olması sebebiyle çıkarılan kanunlar, uygulama imkânı bulamamış kağıt üzerinde kalmıştır.

Ormanlarda otlatma konusu, günümüzde dahi güncelliğini yitirmemiş toplumsal bir sorun olarak durmakta ve her yıl ortalama 2000 civarında otlatma suç zaptı düzenlenerek orman teşkilatı ile halk karşı karşıya gelmektedir.

Bu sorunu kalıcı olarak çözmek gayesi ile son olarak 13 Şubat 2011 yılında Orman Kanununda yasal düzenleme yapılarak 19 uncu maddeye “ **...Kamu yararı gereklerine uygun olarak orman idaresince belirlenen orman alanlarında; orman idaresince tespit edilen usul ve esaslar çerçevesinde hayvan otlatılmasına izin verilebilir.**” paragrafı ilave edilmiştir.

Yapılan bu düzenlemelerin gereğini yerine getirmek ve ormanlarda yanıcı maddenin azaltılması, hayvancılığın desteklenmesi ve orman-halk ilişkilerinin iyileştirilmesi amacıyla ormanlık alanlarda otlatmanın düzenlenmesi ve planlanmasını yürütmek üzere Temmuz 2011 tarihinde Genel Müdürlüğümüzce bu konuya verilen önemin bir göstergesi olarak ilk defa Orman Zararlılarıyla Mücadele Dairesi Başkanlığı bünyesinde **Otlatmanın Düzenlenmesi ve Kontrolü Şube Müdürlüğü** kurulmuştur.

Diğer taraftan da Orman Kanunun 'da ve diğer mevzuatlarda yapılan bu düzenlemeler doğrultusunda “**Ormanlarda ve Orman İçinde Bulunan Otlak Yaylak ve Kışlaklarda Hayvan Otlatılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik**” hazırlanmış ve 18 Temmuz 2012 tarih ve 28350 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe konmuştur.

Yapılan bu yasal düzenlemeler çerçevesinde, ülkemiz ormanlarında otlatmaya müsait alanların, yapılacak otlatma planları doğrultusunda planlı ve kontrollü otlatmaya açılması ile ormancılık ve hayvancılığın bir arada yürütülmesi, ormanlarda otlatma suçu asgari seviyelere çekilerek orman-halk ilişkileri iyileştirilmesi, aynı zamanda kırsal alanda yaşayan orman köylülerinin refah seviyelerinin yükseltilmesi ile ülke hayvancılığının gelişmesine katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 18 Temmuz 2012 tarihinden bu güne kadar 1403 Orman İşletme şefliğinden 1329 unun otlatma planları tamamlanmıştır. Planlı ve izinli yapılan otlatma neticesinde, düzenlenen otlatma suç zabıtlarında aşağıda görüldüğü şekilde belirgin bir düşüş yaşanmıştır.

2012 yılı: 1711 adet, 2014 yılı: 1571 adet

2013 yılı: 1684 adet, 2015 yılı: 818 adet (Kasım sonu)

Ülkemizde yüzyıllar boyu devam eden bu sorun, sadece çıkarılan kanunlarla değil, ilgili tüm kurum ve kuruluşlarının katkı ve katılımlarıyla oluşturulacak bir eylem planını hazırlayıp uygulamakla mümkün olabilecektir.

Orman Genel Müdürlüğü olarak; bir taraftan hayvancılığın desteklenmesi diğer taraftan da ormanlarımıza verilen zararların minimum seviyelere çekilmesi ile orman halk ilişkilerinin iyileştirilmesi noktasındaki çabalarımız sürmektedir.

Bu çabalarımız sonucu ormanlık alanlardaki otlatma suçu zabıt adetlerinde son yıllarda kalıcı düşüşler meydana gelmesi ile açıkça gözlemlenmektedir.

Göçerlik Eskidendi

Ahmet Z. ÖZDEMİR

Araştırmacı - Yazar

Bilimin, tekniğin bu denli gelişmediği zamanlarda göçebelik tadına doyum olmayan bir yaşam biçimiydi. Yanlarında atlarıyla, develeriyle; arkalarında davar sürüleriyle ala karlı, mor sümbüllü yaylalarda ömür tüketmek mutlulukların en güzeliydi. Bırakalım televizyonun, radyonun olmadığı zamanları, sesi güzel bir Yörük delikanlısının bir dağdan öteki dağa uzanan türküsü, yüreği sevgi dolu her insanı büyüleyecek kadar etkileyiciydi.

Göç zamanlarında elleri kınalı Türkmen kızlarının deve kervanının önünde ilerlemesi, bu arada develerin dizlerine takılan ziller, zingir zingir öterken develerin üzerindeki Yörük kilimleri de göz kamaştıran bir güzellikteydi. O zamanlar toplum içinde sevgi ve saygı üst düzeyde olduğundan geleneğin bir uzantısı olarak yeni gelinler büyüklerin yanında yüksek sesle konuşmazlardı bile. Öyle ki öykülere, türkülere konu olan, göç giderken devenin üzerinde uyuyan bebeği karakuşun alıp götürmesini yüksek sesle, büyüklerine haber veremeyen gelinin ve bebeğinin öyküsü bugün bile hafızalarda yaşamaktadır.

Ne ki artık bunlar tarihte kaldı, geçmişi aynıyla yaşamak mümkün değildir. Çünkü eskilerin deyimiyle “ahkâm şartlara göre değişir” değişiyor. Şimdilerde bir yerden bir yere atlarla, develerle değil; arabalarla, uçaklarla gidiyoruz. Evlerimizi elektrikle aydınlatıyoruz, hastalarımızı hastanelerde tedavi ettiriyoruz, çocuklarımızı okullarda okutuyoruz.

Yani artık yeni bir dünyada yaşıyoruz, bütün dünya nereye gidiyorsa (istese de istemesek de) biz de oraya doğru gidiyoruz. Bu gidişin önünde kimse duramıyor çünkü zaman su gibi akıp gidiyor. Dünyanın ta neresinde bir icat, bir değişiklik olursa bu, aynı zamanda bize de ulaşıyor. Böyle bir değişim içinde eskiyi aynıyla yaşatmak olanaksızdır.

Üstüne üstlük bugün göçerlerin yaşam alanları çok daralmış, koskoca Çukurova’da top-rak tarla yapılarak parsellenmiş, dağlara ve yaylalara giden yollar daralmıştır. Bu durumda Yörükler’in de öteki göçerlerin de gitgide azaldığını görmekteyiz. Şimdi yeni dünyada yapılması gerekli işler- tedbirler bizi bu yeni dünyaya nasıl bir uyum sağlama konusunu gündeme getirmektedir.

Şimdi bu koşullarda başta Yörükler olmak üzere bütün göçerlere, onların hayvanlarına uygun yerler, kendilerine uygun yaşam koşulları hazırlamak devletimizin görevi olmalıdır. Binlerce hayvan besleyen bu göçerlerin hem kendilerine hem de ülkemize yaptıkları katkıyı önemsemek gerekiyor. Hayvancılığın, o arada hayvan ürünlerinin artırılmasının ulusal ekonomimize büyük yararı olacağını akılda tutmamız gerekiyor.

O nedenle eski tip dağınık göçebelik yerine bu konunun yeniden yapılandırılması, çağımıza uygun bir hayvancılık politikası geliştirmek zorundayız. Aksi halde hem yer-yurt konusunda hem de yerleşiklerin tarlalarına verilen zararlar ve buna koşut olarak meydana gelen anlaşmazlıkların, kavgaların önüne geçmiş oluruz. Bilinir ki bu karışıklıklardan en çok zarar görenler de göçerlerdir. Ha bunun nasıl yapılması gerektiği konusuna gelince, o da artık bu konunun uzmanı olan kişilerin işidir. Burada yeri gelmişken bir parentez açmak istiyorum. Bu göçebe, yerleşik, anlaşmazlıklarına örnek olması bakımından bir anımı aktarayım: Kayseri’nin tanınmış ailelerinden rahmetli Remzi Güpgüpoğlu’ndan dinlemiştim: “Talas’ın üstünde Kamber köyü yakınlarında tarlalarımız vardı, göçerlerin sürüleri tarladaki ekinlerimizi yayılır,harap ederlerdi. Buna çok kızan dedem, sert tartışmaların sonunda o zaman göçer durumdaki Avşar

ağasına varıp ricada bulunur:

-Ağam Allah aşkına şu sürülerini buradan kaldır, başka yere götür deyince Avşar ağası:

-**Asıl sen oradan tarlanı kaldır**, çünkü oradan geçip **gitmemize mâni oluyor**, diye yanıt verir.”

Görüldüğü gibi böyle anlaşmazlıklar başka yörelerimizde, özellikle Çukurova’da, Mersin’de, Antalya’da, Toroslar’da da oluyor. Bütün bu olumsuzlukları önlemek için göçerliğe, o arada hayvancılığa yeni bir düzen vermenin zamanı gelmiştir. Evet eskiden atlı kültür dediğimiz bir yaşam biçimi vardı. Bu kültürde insanların nesi var nesi yoksa hepsi at-deve üzerindeydi. Sözelimi ev (çadır) at üstünde, yiyecek- giyecek at üstünde, avrat (hanım)-çoluk çocuk at üzerinde oradan oraya taşınıp dururdu. Böyle olunca bunun zorluğu bir yana, kapalı kültür, kapalı toplum yaşayışı sürüp giderdi.

Artık göçerlerin de yerleşip belli yerlerde, belli topraklar üzerinde yaşamaları gerekiyor. Gerekiyor çünkü göçebeliğin , okulu,hastanesi, pastanesi, camisi olmaz. İnsanlar yerleşecek ki okulu, hastanesi, camisi... olacak. Göçerlere hem uygun yerlerde otlakiye hem de onlara yerleşmeleri için yerler tahsis edilmesi dileğiyle hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Göç ve Antik Yollar

Kadir KEÇEBAS

KAYBEDERSEK BULAMAYIZ. KAYBETMEYELİM.

“Çanına ot tıkamak” deyimini yerleşik hayatta olanlar ve şehirde yaşayanlar göçer hayatını ve hayvancılığı bilmeyenler, “Canına ot tıkamak” şeklinde algılarlar ve öyle bilirler. Oysa işin aslı Yörük hayvanlarına taktığı çanların içine ot tıkayarak sessizce, kimseye duyurmadan ve gizlice bir yerden başka bir yere geçmek, göçmek için sürüsündeki çanların içine ot tıkayarak sessizliği temin eder. Bu çana ot tıkanması mecazi olarak, baskı altına alınmak, susturulmak, sesini kısmak, düşünce ve fikirlerini kanaatlerini ifade etmelerine imkân ve fırsat vermemek anlamına gelir.

“Çana ot tıkama”nın hikâyesini Çukurovadaki göç yolları üzerinden anlatmaya çalışacağım.

Çukurovada kışlayan Yörüklerden bir kısmı Ceyhan nehrinin sol yakasında kalan, İskenderun Limanından Karataş’a kadar uzanan Payas ve Ayas (Yumurtalık) ı içine alan dağlık alanlarda barınırlar. Yaz gelince Karataş çevresinde kışlayanlar Çatalan bölgesinden Seyhan Nehrini sallarla geçerek Aladağlara giderler. Yumurtalık (Ayas), Payas, İskenderun, Dört Yol ve Erzin çevrelerinde kışlayanlar ise Ceyhan ırmağını Kadirli yakınlarındaki Hemite (Gökçedam) köyü ile Karagedik köyleri arasında kalan uygun yerlerden yine sallarla geçerek yaylalara giderler. Ceyhan geçildikten sonra Kadirlinin batısındaki Sumbas ve Kozan ilçelerinin muhtelif güzergâhları takip edilerek Feke, Saimbeyli, Tufanbeyli ilçelerinin kırsallarına ve daha da ileri Kayserinin Develi ve Yahyalı ilçelerinin kırsalına erişip oralarda yaylarlar.

Diğer bir göç güzergâhı ise Cevdetiye (Araplı) civarındadır. İlkbahardaki ırmak taşkınlarından ötürü nehir kıyısı çamur ve bataklık olduğu için Ceyhan nehrini, kısmen çaylı ve kuru olan Kumarlı köyü ile Sarpınağzı köyü civarından geçtikleri söylenmektedir. İrmağın solunda Amanoslardan gelen Hamis Çayı da Cevdetiye köyünde Ceyhan’a kavuşurdu. (Şimdi Cevdetiye Regülâtör gölüne kavuşuyor) Bu küçük çayı önemsemeyen Türkmen aşiretleri her yıl bu sulara kapılıp giden evlatlarına yanarlardı. Hamis Çayını küçümsememek gerektiğini bilirler ama ihmalleri yüzünden de her yıl bu çaya bir can kaptırırlardı. O yüzden o yörede dikkatsizlik ve tedbirsizliği anlatırken halk ağzında bir deyim dolaşır:

“Hamııs Hamıs! Ne sende ar var ne ben de namıs!”

Yani; Sen çocuk çocuğu alıp götürmeye arlanmıyorsun, utanmıyorsun. Arsızsın. Ben ise her yıl sana canlar kaptırıyorum ama namus fukarası insanlar gibi gene aynı hatayı yapıyorum. Akıllanmıyorum.

Üzerinde şimdiki gibi bir baraj veya bir bent bulunmayan Ceyhan Nehrinin debisinin en yüksek olduğu bir zamanda, en coşkun ve deli aktığı bir dönemde bu ırmağı aşiretler aşmak mecburiyetinde kalırlardı. Azgın akan Ceyhan nehri can ve mal kaybına sebep olurdu. Bu yüzden ona yöresel söyleyişle, “Ganlı Cahan(Ceyhan)” derlerdi. 1865 Yıllarında Aşiretlerin Fırka-ı İslahiye tarafından iskan edildiği yıllarda yaşadığı bilinen Cerit Aşiretinden Aşık Abdurrahman bir dürtlüğünde göçü, Ceyhan’ı ve göç yolunun istikametini şöyle anlatır:

“Göçtü derler Cerit eli göçtü mü?

Ganlı Cahan (ı) gün burnuna geçti mi?

Göçün ucun Andırın’a çeşti mi?

Bir gönlüm de Şahan Bey’i arzular.”

Bu dörtlükte Cerit Aşiretinin bir ucu Ceyhan nehrini geçmeye çabalarken, önde gidenlerin 45-50 km uzaktaki Andırın İlçesinde konaklamasından bahsediliyor.

Ceyhan nehrinin sallarla geçildiğini de Âşık Alıcıoğlu Adil bir şiirinde şöyle anlatır:

“Mal höyüğü Alcısından, (Başka höyüklerde de Alcı ailesi olduğu anlaşılıyor)

Yüklendi yükler yaylaya.

Cahan suyunun salından (Cahan suyu: Ceyhan Irmağı)

Çıktık konduk Bozkuyu’ya .”

Bahsedilen salın nasıl olduğu ve yapısı hakkında bir bilgiye sahip değiliz. Yakın zamana kadar Ceyhan Nehri üzerine köprüler yapılmadan önce, iki sandal birbirine birleştirilerek bir sal yapıldığını biliyoruz. Bu sandalın uç kısmının orta yerine çelik veya demir bir direk, direğe de yine demir bir makara monte edilirdi. Irmağın bir yakasından karşı yakasına çelik bir halat gergin bir biçimde çekilirdi. B Bu Halat makaraya geçirilirdi. Suyun itici gücünü kullanmak için de diğer ucuna bir dümen ve dümen kolu monte edilerek yapılan bir aracın kullanıldığını biliyoruz. Çelik halatlar ve makaralar yokken nasıl bir salla ulaşım sağlandığını bilemiyoruz. Hemite (Gökçedam) köyünün güneyinde, Ceyhan kasabası düzlüğünde birçok höyük vardır. Şairin anlatımından onlardan birisinin de Mal Höyüğü olduğu anlaşılıyor. Mal Höyüğü çevresinde kışlayan Alcı aşiretinin (şairin ailesinin) yükünü yaylaya gitmek üzere yüklediği, Ceyhan nehrini sal ile geçtiği ve Kadirli ilçesinin Bozkuyu köyünde konakladığı anlatılıyor. Bu yol, Hemite, Endel, Bozkuyu, köylerinden geçip Aslantaş civarından Kum kalesine ulaşır. Yolum geçtiği alan beyaz topraklı olduğu için halk ona “Ağyol=Akyol” der. Kastabala Antik kentinden başlayıp, Çoraklı; Sümbüllü, Boklu Belden aşip Aslantaş’ tan sonra Halepli Derede Akyol ile birleşerek Kum kalesine erişen yola da Koca yol, (Ulu yol) denilmektedir. Bu her iki yolun da antik çağlarda ticaret ve kervan yolu olarak kullanıldığı sanılmaktadır. Hemite Kalesi ,Akyol’un; Babaoğlanlı Kalesi de Koca Yol’un güvenlik merkezleri olarak görülmektedir. Bu kaleler buraların antik çağların kervan yolları olduğunun kanıtlarıdır. Babaoğlanlı kalesindeki kabartmaların (Şimdi sökülüp çalınmıştır) Hititlere ait olduğu bilinmektedir. Demek ki bu yollar yeryüzü tarihi kadar eski yollardır.

Osmaniye İl Özel İdaresinin Aslantaşı tanıtım yazasındaki şu paragrafı da paylaşmadan edemeyeceğim:

“Karatepe, Çukurova’yı Andırın-Göksun üzerinden İç Anadolu’ya bağlayan ve “Akyol” (Ağyol-Kocayol) diye anılan tarihi kervan yolunun üzerindedir. Bu yol; Hititlerden önce, Hitit döneminde ve Haçlı Seferleri sırasında kullanılmıştır. Yakın zamanlara kadar Yörüklerin göç yolu da olmuştur.” denilmektedir.

Çok eski zamanlardan beri kullanılan yolların güzergâhlarını o yöreleri bilen, gençliğinde oralarda konup göçen yaşlılardan öğreniyoruz.

Bir de unutulmuş eski yollar var ki o yolları da yol boyunca belirli aralıklarla dağ başında bulunan mezarlıklardan anlıyoruz. Yörük yolda iken cenazesi olunca en yakın köy mezarlığına değil, göç yolundaki kendi mezarlığına gömer.

Hatta hiç mezarlık olmayan dağ başlarındaki tek mezarlar da bu yollara işaret eder. Cevdetiye - Kumarlı Köyleri arasından Ceyhan Nehri geçen aşiretler, Kastabala Antik kenti çevresinde bir müddet konaklayıp dinleme gereği duyarlar.

Kastabala Antik kenti çevresinde bulunan birçok eski mezarlıkların Kazmaca Köyünün Nergizlik (Keriz) mahallesinde bulunan eşine ender rastlanan muhteşem Roma köprüsünün yıkılışından sonra aşiretler bu bölgede Ceyhan ırmağını değişik noktalardan sallarla geçmişler ve geçtikleri yerlere yakın noktalarda konaklamışlardır.

Çukurova’nın iskânından önce de buralarda var olan mezarlıklar göç yolunun işaret taşları gibi yakın zamana kadar durmakta idiler. Bu mezarlıklar:

Keriz köprüsünün üzerinden su taşıyan kanal taşlarından birinin yivli yüzü.

Kazmaca Köyü mezarlığı halen kullanılmaktadır. Karadananın kabırlığı kullanılmamaktadır ve kaybolmuştur. Kastabala Antik kenti eteklerinde iki mezarlıktan biri korunmuş, diğeri tarla yapılarak yok edilmiştir. Bahçe Köyündeki iki mezarlıktan biri halen kullanılmakta, diğeri (Körce Mezarlık) adıyla bilinen ise tarla yapılarak kaybedilmiştir. Harnıburnu, Kırmacılı (Hediören) mezarlıkları da halen kullanılan eski mezarlıklardır.

Mezarlıklar ve hatta bazılarına kutsallık bile izafe edilen tek mezarlar bahsedile-

ceğimiz yol boyunca mevcuttur. Prof. Dr. Faruk Sümer Hocanın Yabanlu Pazarı isimli eserinde gösterdiği, Doğu Akdeniz limanlarından (İskenderun, Payas, Ayas -Yumurtalık-) limanlarından boşaltılan yükü, Kayseri-Pınarbaşı'nın Pazarören beldesine taşıyan kervanların geçtiği yollar, aynı zamanda Aşiretlerin de geçebildiği yollardır. Bu güzergâh doğal geçit verdiği için her zaman kullanılmıştır.

Limanlardan indirilen ticaret eşyası Ceyhan ırmağının azgın sularına terk edilemeyeceği için bir güzel de köprü yapılmıştır. O Köprü'nün tahmini 21-22 ayağı vardır. Her bir ayak arası 6 metredir. Bu ayaklardan bu gün ancak 6 tanesi sağlam kalabilmiştir. Köprü genişliği 5 metredir. Köprü'nün ırmak akışına göre üst başında 1 metre ye 1 metre kutrunda küp şeklinde içi 35 cm çapında oyulmuş bir yüzü yivli bir yüzü setli taş oluklar döşenerek Karagedik köyünden Kastabala Antik kentine su kanalı döşenmiştir. Türkçede kapalı su kanallarına kerhiz veya karız denildiği için halkımız bu köprüye "Keriz Köprüsü " demiştir. Yakınındaki yerleşim yerine de Keriz denilmiştir. Keriz sözcüğü anlam kaymasına uğradıktan sonra beğenilmemiş ve mezraya Nergizlik adı verilmiştir. 1 metreye 1 metre ebadındaki bu taşlar aynı zamanda köprü üstünde korkuluk görevi de yapmıştır.

Bu köprü bilgisini verdikten sonra gelelim doğal yolun güzergâhına:

Doğu akdenizde bahsettiğimiz limanlardan indirilen ticaret malları, Amanosların Batı eteğinden Çona köyüne ve oradan da Domuzlu dağı'nın doğusundaki gedikten aşırıp Selvermi ve Karagedik köylerinden Keriz Köprüsüne ulaşır. Aynı körfezlerden ve limanlardan çıkan ikinci bir yol ise Toprakkale, Ören şar harebelerinin olduğu yerleşim birimi, Nohuttepe, kumarlı köylerinden geçerek Keriz köprüsünü ulaşır. Her iki yol da çamur olan bataklık bölgelerden uzaktır. Çakıl taşlı veya dağlık araziden geçmektedir.

Köprü'nün, suyun akışına göre sağ yanında bulunan ve aynı zamanda korkuluk görevi de yapan kanal blokunun setli yüzü

Bu köprüden geçen yolun güzergâhını, eski yerleşim yerlerinden ve güvenlik kalelerinden tespit edebiliyoruz. Zaten Geçit vermez Toros sıradağlarının geçit verdiği bu güzergâhlar o gün de bu gün de aynıdır ve kullanılmaktadır. Ceyhan ırmağından sonraki menziller şöyledir:

Kastabala, Babaoğlu, (Meydan- Bokluel) Aslantaş, Kum kalesi, Tokmaklı Ka-

*Keriz Köprüsünün sağlam kalan altı ayağından beşi
(Altıncı ayak sol uçtadır ve kemeri yıkılmıştır.)*

lesi, Haştırın kalesi, Azgıt kalesi, Kaleboynu Kalesi, Geben Kalesi, Meryemçil bel ve Göksün...

Zaten topoğrafik yapı buna elverişlidir. Yolun sağında solunda başka geçit yerleri de vardır. Söz gelimi Andırından sonra bir yol da Akifiye, Çokak ve Tufanbeyli istikametinden Kayseri'nin Sarız ilçesine geçer. Dağlar öyle yol verir insanoğluna. Bu yollar konargöçer hayatın yayla yollarıdır. Yarı göçebe olanlar da, sıcağdan bunalıp yaylalara gitmek isteyenlerde bu yolları kullanmışlardır hep. Kastabala, Karatepe ve Aslantaş bölgesi hem Hitit, hemde Roma uygarlığının izlerini taşır. Aslantaş Açık hava müzesi Hitit yerleşim yeridir. Kastabala başlıbaşına ihtişamlı bir Roma şehridir. Sarıdüz'de bulunan taban mozaikleri de zikre değer özelliklerdendir. Karatepeden kuzeye doğru yol alırken şimdi Aslantaş baraj gölünün altında kalan Kum Kalesine ulaşılır. Bu kalenin etrafında büyük bir mezarlık mevcuttur. Yakın yerinde de eski ve yeni hiçbir yerleşim yerine rastlanılmaz. Mezarlığın bu kadar büyük olması iki yolun (Akyol ile Kocayol) burada birleşmesinden kaynaklanır. Kum kalesi Keşiş çayına yakındır ama asıl Ceyhan ırmağının hemen kıyısındadır. Göçerler için hayvan otlatmaya pek uygun bir yerdedir. Göçerlerin veya ticari kervanların sonraki durağı Tokmaklı köyüdür (Yeni adı Yeşilova) Tokmaklı Beylik köyünde bir kale vardır. İlerisinde Tereli Dere ve Harboğazı yer alır. Terelinin yokuşunu ve Harboğazın geçip Haştırın'a varılır. Haştırın Kalesi küçük bir tümseğin üzerindedir. Bu noktadan Kahramanmaraş'a yol ayrılır Bir bakıma Toros Dağları bir geçit başlıklar insanlara. Bundan sonraki kaleler ve geçitler üzerinde durmayacağım. Bundan önceki özellikle Aslantaş ve Tereli hakkında bir şeyler söyleyeceğim "

946 yılı baharında Aslantaş denilen yerde Bir Hitit yerleşkesi olduğu fark edilerek kazı çalışmalarına başlanır. Kazıya Alman arkeolog Bossert başkanlık eder Asistanı ise Halet Çambel Hanımefendidir. 1950'li yıllarda kazı devam ederken Bu bölge doğusu Ceyhan ırmağı batısı Kadirli ilçesi olmak üzere geniş bir alan Milli Park olarak ilan edilir. Göçerler için felaket

Kastabala Antik kentinin sütunlu yolu ve kalesi

o zaman başlar. Bin yıllık yollarına devlet elkoymuştur. Göç yolları doğudan batıya tamamen kapatılmıştır. Ormanlık aylandan geçen ve yaklaşık 5-6 metre genişliğinde olan yolları kapatılmıştır. Otlatma bir yana gece veya gündüzün bu yollardan birinden sürüleri otlatmadan geçirmek bile yasaklanmıştır. Bu alan içinde kalan Karatepe Kızıusuflu, Çıyanlı köylerinde keçi beslenmesi de yasak edilmiştir. Yeterli tarım arazide olmayan köylü yokluğa terk edilmiştir. Keçi besleyemeyen köylü tarlalarının kenarından ormana tecavüz ederek toprak genişletmeye başlamıştır. Bu gün bu köylerde ormanla mahkemelik olmayan kişi hemen hemen yok gibidir. O yıllarda Halet Hanımın arkadaşı olarak Aslantaş kazı alanında bulunan Pertev Naili Boratav Bey Yöredeki Karatepe fıkralarından 19 tanesini toplayarak AZGİTTİK UZ GİTTİK isimli kitabının son bölümüne ekler. Bu derlemelerden bir tanesi Karatepe fıkrası özelliği taşımaz. Çarıklı erkân-ı harp olarak da vasıflandırılan Anadolu insanının devletin orman ve hayvancılık arasında dengeli bir politika izlememesini tenkittir. Fıkraıyı aynen alıyorum:

XVII “Bu iş kırk iki yılında oldu. Bir orman emri geldi. Çok sıkı, ormanları korumak için:

Yaylaya güçme yasak, herkes olduğu yerden kımıldamayacak gibilerden sıkı bir emir... Herkes yerli yerinde kaldı. Bir zaman sonra yoldan göçebeler geçmeye başladı.

“Ne oldu acaba? Hani göç yasak idi. Bunlar nereye göçüyor? Hiç haberimiz yok, ne oldu da millet böyle göçüyor...” dedik. O zaman biri anlattı:

İki avukat tutulmuş: Biri Keçi, biri Orman. Bunlar mahkemeye girmişler Orman demiş ki: “Ben şu kadar kereste veririm. Şu kadar para yapar, mesela bir ağacımdan benim 10 metre mikâp kereste çıkar...”

Hesap etmişler: “10 metre mikap ağacımız ne eder? Şu fiyattan şu kadar...”

Keçiye sormuşlar: “E, sen ne dersin?”

“Ben, demiş, senede bir yavru yaparım. Bu yavru daha senesine varmadan bir yavru yapar, yerini bulur..”

Ormana sormuşlar: Senin bir ağacın ne kadar zamanda meydana gelir?”

“İşte elli senede keresteye gelecek kadar ancak olur.”

Gene hesap etmişler mahkemede. “Elli senede her bir keçi birer taneden elli yavru, her birinin yavrusu da şu kadar...”

“Keçi ormanın verdiği için en az beş misli kar veriyor, demişler. Öyleyse keçi serbest, haydi millet yaylasına göçsün!”

Herkes de onun için yaylasına göçüyormuş...

Göçer hayvancılık yapan Yörüklerde, yara göçebe hayvancılık yapanlar da sıcaklardan kaçan insanlar da, serin yaylalara ulaşmak için Toroslardaki bu doğal geçitleri kullanmışlardır Bin yılı aşkın bir süredir hayvanlarıyla bu yollardan göçen yörükler bu gün bu yollarda çeşitli engellerle karşılaşmaktadır.

Aşiretler dağılıp yerleşik hayata geçtikçe göçerlerin sayısı azalmıştır. Göçer sayısı azaldıkça da göç yollarındaki güç ve kudretlerini kaybetmişlerdir. Güç ve kudret kaybı yollarının köylüler tarafından kolayca tarla yapıp tarım arazisi haline dönüştürülmesini kolaylaştırmıştır. Yollarını tarım arazisi bağ bahçe haline getiren köylülerle bir şekilde anlaşarak bir yol temini yoluna gitmiştir. Bir şekilde yol konusunda uzlaşmıştır.

Uzlaşmaz ve başa çıkılmaz engelleri devlet koymuştur. Milli Park adı altında yollar kapatılıp belli bir alana giriş yasaklanmıştır. Aslantaş gibi. Ormanlık alan olarak tescil edilip değil hayvan otlatmak girişi ve hatta yakın çevresinden geçişi bile yasaklanan eski yollar da vardır. Hele hele en sarp en geçilmez yerlere asfalt dökerek devlet karayolu yapılarak yasaklanıp kapatılan yollar var ki en büyük sıkıntılar oralarda yaşanmaktadır. Yörük bütün riskleri göze alarak o yola hayvanını sürmektedir. Ya trafik cezası almakta veya hutta dikkatsiz bir sürücünün aymazlığı yüzünden çok sayıda hayvanını telef edebilmektedir. Bu dar geçitlerdeki ulaşım hizmetleri için yollar yapılırken yolun yanına gereksiz ağaçlar dikilmesi yerine bir alternatif hayvan yolu açılmamıştır. Yakın zamana kadar ormanlık alanda değil hayvan otlatmak geçmek bile yasak iken bugün bu uygulamadan vazgeçilmiştir. Yangına hassas ormanlık alanlarda keçiler otlatılarak sık olan yapraklar seyretilmiş, yerdeki otlar yedirilerek ve ayakaltında ezdirilerek yangına hassasiyeti yok edilebileceği gerçeğini kabul edilmiştir. Geçmişte Orman İşletmeleri olsun Devlet kara yolları olsun Yörüklerle ve göçer hayvancılık yapan vatandaşlara tolerans göstermemiş, onları a büyük sıkıntılar yaratmıştır.

Yörük bu yasakları delmek türlü hilelere başvurmuş, usulsüzlüklere ve yolsuzluklara başvurmuştur. Girilmesi ve geçilmesi yasak olan bin yıllık yollarından geçerken sürünün bütün çanlarına ot tıkamışlardır.

Yörük kendi çanına kendi eliyle ot tıkayarak sesini kısımasaydı, yol ve geçiş hakkını arasaydı. Hatta Tapu Kadastro Genel Müdürlüğüne müracaat ederek kadim yollarının zilliyet hakkından doğan mülkiyet tapusunu almayı akıl edebilseydi. O zaman bu kültürün otantik karaçadamları ve develeriyle göç kervanları hala yürüyor olabilirdi. Vakit geçmiş midir? Hayır vakit geçmemiştir. Bazı bölgelerimizde Orman ve Su İşleri Bakanlığı nezdinde göç yolu güzergâhları tespit çalışmaları yapılmaktadır.

Bu kültüre devlet sahip çıkmalıdır. Şayet sahip çıkılmaz da yerleşik hayata geçmeleri konusunda zorlanırlar ve geçerlerse Kadim bir Türk kültürünü kaybetmiş oluruz. Şayet böyle bir kayıp yaşarsak, asla geri getiremeyiz.

Kısacası: KAYBEDERSEK BULAMAYIZ. Kaybetmeyelim.

Göç Yolu Konakları

Kimbilir, nerede doğdum, hangi konakta
Nasıl da yürüdüm yağmurda karda
Elbette her yurdun bir adı var da
Bilmem ki, bunları nasıl öğrendim

Çözmeye çalıştım doğanın sırrını
Seçmeye çalıştım yurtların farkını
Ve bir başka olduğunu dağlarını göç günü
Mevsimin güzelliğini yollarda öğrendim

Seher vaktinde uykunun tadını
Konduğumuz yurtların adını
Bulgur pilavını, ayranı, kuru soğanı
Daha çadır tutulur tutulmaz öğrendim

Yurt anılarını, ayrılığın dert olduğunu;
Abırın acımasızlığını, baharın sevgisini
Yanık bir gurbet türküsünü
Hep göç yollarında öğrendim

At üstünde gördüğüm Yörük beyini,
Daha çocuktum, bilemezdim obasını, boyunu,
Giyinmiş kuşanmış Nazlı gelini,
Haşmeti, edayı yollarda öğrendim.

Göç yollarında oynadım sularla,
Suların denize hasretini,
Sürülerin yayla özlemini,
Kuzuların melemesini, kavalın sesini
Karıncanın toğrağa sevdasını öğrendim.

Yollarda öğrendim çınara, çama sevigiyi,
Çiğdemi, sümbül, papatyayı, gelinciği,
Her konakta düşünürken bir ileriye,
Kelebeğin çiçekle uyumunu öğrendim.

Güz göçünde tattım sıcak ekmeği, helvayı,
İlk kez tanıdım; Sülemiş narını, inciri, ayvayı,
Bir de; Kozan portakalını limonu, elmayı;
Yaylayı, kışlayı göç yollarında öğrendim.

Güz göçünde tutuldum ayaza,
Güz göçünde morardı ayaklarım,
Buzu kırığı olurdu geçtiğimiz dağların,
Üşümeyi, donmayı göç yollarında öğrendim.

Öğrendiklerim hâlâ hafızamda;
Şiir gibi güzel, tablo gibi ahenkli...
Arıyorum geçip giden güzel günleri;
Mazide kalmış işte böyle bir hayat,
Ne göç yolu konakları, ne de göçen var şimdi.

“Yörük kültürünü devam ettirmek isteyenlerin yaşamı kolaylaştırılmalı”

Tasarım & Baskı : Poyraz Ofset Matbaacılık

Adres : İvedik O.S.B. 2. Matbaacılar Sitesi
1534. Sk. No. 9 ANKARA

Tel : 0.312 384 19 42